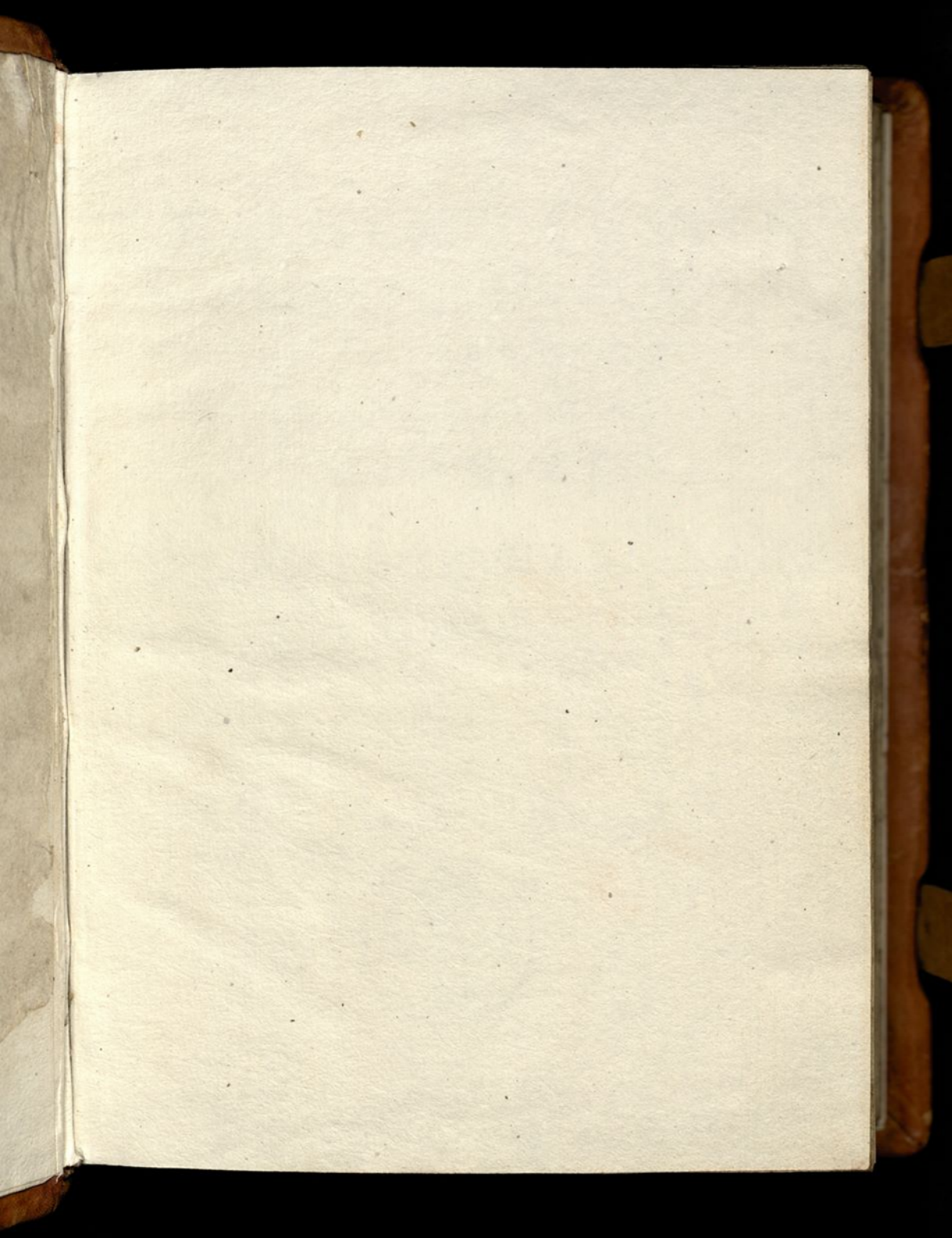
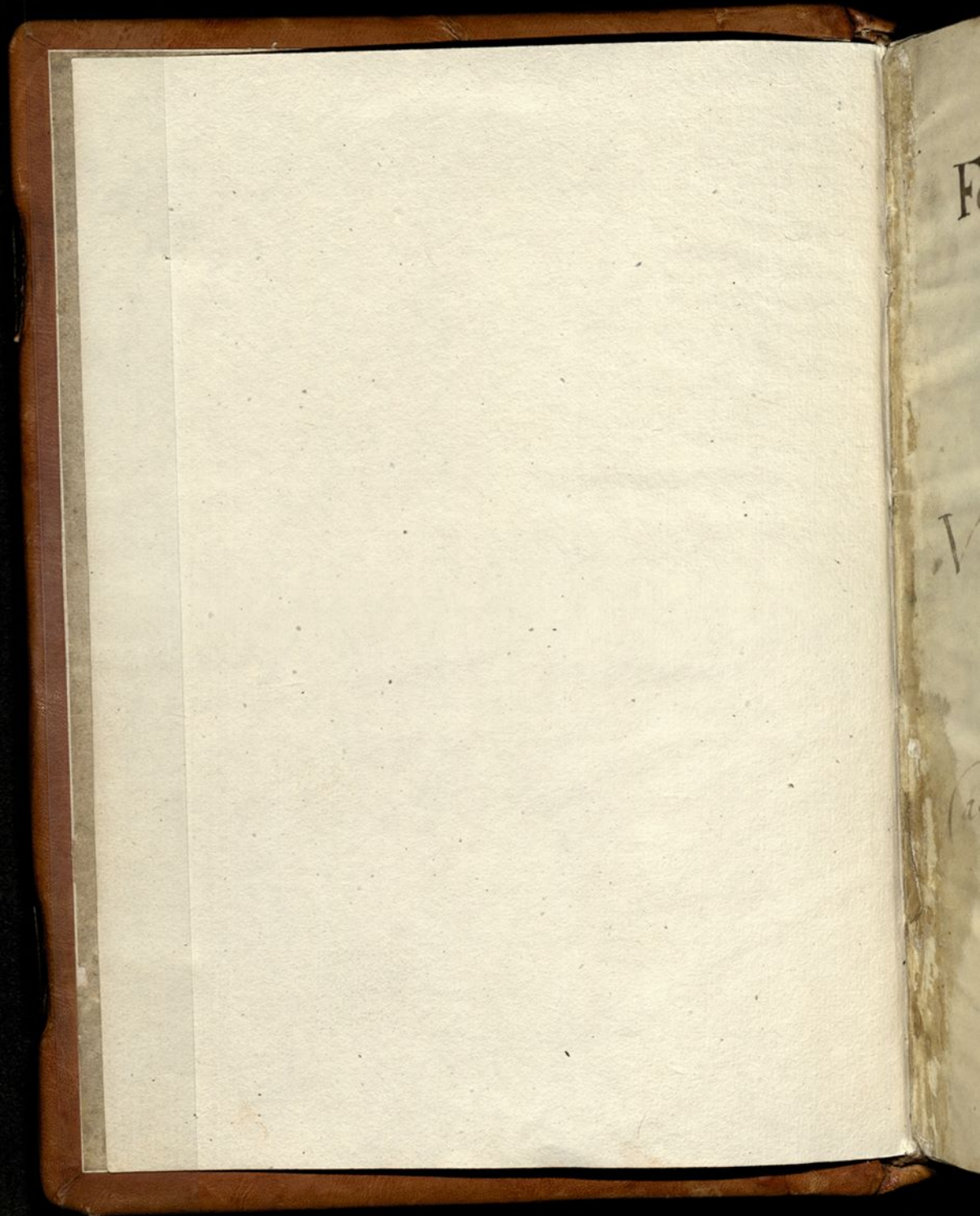

22
the

Folio 188

FORMVLARE CISTER
CIENSE PROCE
DENDI IN ABBA
TVM ELECTIO
NIBVS, ET
VISITATIONIBVS PER
AGENDIS.

at Salaco Sincensi inscriptus

FORNIVARE CASTRUM
LIIENSE PROCE
DENT IN ABBA
MELLECTA
LIBVS ET
LIBRARIORIBVS
AGENDIS

LIBRARIORIBVS

In electione noui Abbatis primo
 fiat breuis exhortatio. ut infra
 scripta. uel consimilis.

Nemo assumit sibi hono-
 rem nisi qui uocatur
 a deo tanquam Aaron.
 Ad hebreos quinto. Ver-
 bum istud in presenti
 actu electionis aliqua-
 tenus uidetur conuenire. Scien-
 dum autem quod ille meretur dig-
 ne ad prelaturam uocari tanquam
 aaron. In quo ista tria fuerint inue-
 ta que aaron noscuntur esse propria
 scilicet. Tuba. Turibulum. et ur-
 gam que in tabernaculo domini fac-
 ta est florida. Per tubam ipse popu-
 lum conuocauit. Per turibulum
 deo thumamata obtulit. Per ur-
 gam errantes ad rectitudinem rede-
 git. In tuba significata est eloque-

Sum ex libris Reuerendis. in Christo
 patris ac Domini, Domini Laurentij
 Abbatis Sithicensis, Anno 1581.

1
cia predicationis. In turibulo fer
uor deuotionis. In uirga zelus
correctionis. De primo ait domi
nus in exodo. Frater tuus aaron
scio qd' eloquens sit ipse os tuum
ad populum erit. De secundo. ps.
dicit. Dirigatur oratio mea sicut
incensum. &c. De tertio dicit ps.
Virga equitatis uirga regni tui &c.
CSecundum ista tria debet or
dinari siue eligi qui eligendus est
ut talis sit. qui deo ad fidem et
bonam operationem populum pos
sit conuocare. qui et pro delictis
eiusdem populi apud deum ualeat
efficaciter interpellare. qui etiam
resistentes et negligentes sciat et
audeat increpare et castigare. Ista
tria principaliter requiruntur ad
electum et debent diligenter in elec
to considerari et inuestigari.

Sum ex libro R. Curandis in Clauis
p. 102. et Dominus. Dominus. Dominus
Apparuit. Apparuit. Apparuit.

Propterea confidimus uos hodie
 per gratiam dei unanimi electione
 deo dignum et utilem eligere pas-
 torem huius domus. nec debetis at-
 tendere corporale comodum uel tem-
 poralem uiam utilitatem sed dei
 honorem et animarum salutem. **O**
 Discordiam omnino caueatis et sa-
 moui parti secundum regulam sanc-
 tam consentiatis. **Ut autem** uobis
 omnibus cooperetur nobis spiritus
 sancti gratia omnes et singuli eun-
 dem spiritum sanctum deuotissime
 inuocemus. **Qua exhortatione**
 finita cautetur ymnus de sco spū.
Tui creator spiritus mentes tu-
 orum uisita imple superna gra-
 tia que tu creasti per tota. Qui pa-
 rachitis diceris donum dei altissi-
 mi fons uiuus ignis caritas et spi-

vitalis unctio. Tu septiformis mu-
nere dextre dei tu digitus tu vite
promisso patris sermone ditans gut-
tura. **A**ccende lumen sensibus in-
funde amorem cordibus infirma
nra corporis uirtute firmans perpe-
ti. **H**ostem repellas longius pacem
q; dones protinus. duc fore sic te
preuio uitemus omne noxium.
Per te sciamus. da patrem nosca-
mus atq; filium te utriusq; spiritus
credamus omni tempore. **S**it
laus patri cum filio sancto simul
parachito nobisq; mittat filius ca-
rissima sancti spiritus. amen. **Cel**
antiphona **V**eni sancte spiri-
tus reple tuorum corda fidelium
et tui amoris in eis ignem accen-
de qui per diuersitatem linguaru
cunctarum gentes in unitate fi-

dei congregasti alla. **V.** Emitte
spiritum tuum et creabuntur. Et
renouabis fatiem terre. **Oremus**

Deus qui corda fidelium sancti
spiritus illustratione docuisti. da
nobis in eodem spiritu recta sapere.
et de eius semper consolatione gau
dere. per xpm dominum nostrum.

Vel hanc collectam **A**ctiones
nr̄as quesumus domine aspiran
do preueni. et adiuuando profe
quere. ut cuncta nr̄a operatio et
a te semper incipiat. et per te in cep
ta firmetur. per xpm dnm nrm

**Postea absoluatue abbas defunc
tus his uel consimilibus uerbis**
Anima Reuerendi patris domini
.R. quondam abbatis huius loci
requiescat in pace. Amen. **Sub
sequatur** **Q**ue profundis cla

manu ad te domine. domine exau-
di uocem meam. **F**iant aures tue
intendentes in uocem deprecatio-
nis mee. **S**i iniquitates observa-
ueris domine. domine quis sustine-
bit. **Q**uia apud te propitiatio est
et propter legem tuam sustinui te
domine. **S**ustinuit anima mea in
uermo eius sperauit anima mea in
domino. **A**d custodia matutina usq;
ad noctem speret israhel in domi-
no. **Q**uia apud dominum miseri-
cordia et copiosa apud eum redemp-
tio. **E**t ipse redimet israhel ex omni-
bus iniquitatibus eius. **R**equem
eternam dona ei domine. **E**t lux
perpetua luceat ei. **R**irieleison
Cristeleison. **R**irieleison. **D**ater-
nē. **E**t ne nos inducas in tempta-
tionem. **A**d porta inferi. **R**e

quem eternam dona ei domine
Domine exaudi orationem meā
Oremus **Inclina** domine au-
 rem tuam ad preces nrās quibus
 misericordiam tuam supplices de-
 precamur. ut animam famuli tui
 quam de hoc seculo migrare iussisti
 in pacis ac lucis regione constituas.
 et sanctorum tuorum iubeas esse
 consortem. per xpm dominum
 nr̄m. Amen. **Postea dicat uisitator**
Quic domui pastore iuduate pro-
 uidendum est de patre abbate
 digne igitur et merito premittitur
 uerbum dei. Quo admoniti ac edoc-
 ti. Regittune ac rite in hoc negotio
 procedamus surgat ergo. **Sub**
sequatur sermo. finitoq; sermo
ne inferat uisitator dicens
 Carissimi fratres. Audiuistis ex

ore predicantis qualis debet ēē elec-
tus. qualesq; eligentes et ideo pro
maiori informatione tam pregnā-
tis negotij. habemus statuta plura
sacri nr̄i ordinis. decretumq; specia-
le sacri Basilien concily. que ut ex
ordine legantur necessarium existit
et perutile. **In prima distinctione
capitulo quarto sic statuitur**

Si qua domus ordinis nr̄i ab-
bate proprio fuerit destituta
maior abbas de cuius domo illa ex-
iuit omnem curam habeat ordina-
tionis illius donec in ea abbas ali-
us eligatur. Et prefixa die elec-
tio etiam ex abbatibus siquos do-
mus illa genuit aduocentur et con-
silio et uoluntate patris abbatis
Abbatēs et monachi loci illius. **C**
Ex clementina. c. ii. Ea que de

uocandis abbatibus aliquibus quo-
rum domus de uacante monasterio
exierunt ut in carta caritatis pre-
mittitur inuolabiliter obseruetur.

Quicquid enim predicti abbates sic uo-
candi uocem in electione non habe-
ant eorum tam presentia poterit plu-
rimum esse fructuosa. **E**x clemē-
tina capitulo. iiii. Et quia prefatus
ordo in multa simplicitatis puritate
fundatus profecit laudabiliter in
eadem. Nos circa electiones in
Monasterijs eiusdem ordinis faciē-
das sic personas eiusdem ordinis
procedere tolleramus sicut hacten-
us processerunt. necessitatem seruandi
sollemnitates seu formas contentas
in generali concilio eis de gratia re-
mittentes. **O**rdinamus etiam
ut in maioribus abbatijs generatio

nem habentibus cum uacauerint
xv. dierum ad minus ad eligendum
terminus assignetur. **C** Prior.
Suprior. Cellerarius. uacantis
monasterij conueniant de elec tori
bus quos idem prior postquam de
ipsis conuenerint in capitulo nomi
nabit. **C** Patres uero abbates seu
uisitatores nullum nominent elec
torem. nec electoribus predic to
modo electis simul uel singillatim
aliquid dent preceptum nisi quod in
publico iniungant eis acius ut se
cundum conscientias suas provide
ant uacanti monasterio bona fide.
C Nec alicuius uacantis monaste
rij pater abbas sibi postulet nomi
nari electores antequam in capitulo
nominentur. nec aliquem ex con
gregatis ad eligendum electoribus

ad se uocet nec uerbo aut scripto aut signo eis aut alicui eorum suam in sinuet uoluntatem. nec electioni clam uel palam impedimentum aliqd' inferat per qd' electorum impediat libertatem. ¶ Electam quoq; personam si sufficiens et idonea uacanti monasterio fuerit non refuset et qui contra fecerit grauius puniat. ¶ Nec aliquam personam ab officio remoueat uel de monasterio eiciat ipius uacatione durante. *Ex no uellis. De electionibus et qualitate eligendorum.*

In uacantibus monasteriis ad noui pastoris substitutionem nullatenus procedatur nisi patre abbate uel eius commissario requisiti primum et presente. ¶ Electio aliter facta irrita sit et inanis et eligentes iure eligendi tam acti

*Non debet furtus clam uir malefactori hā
Sed male quisquis agit procul amoueat oportet*

14.
ue qm̄ passue illa uice sint priuati.
prouisione de persona ydonea mo
nasterio iudicato penes patrem ab
batem uel eius commissarium re
manente. Et hec diffinitio exten
datur ad ordinis moniales. **E**
Item Statuitur qd' quando cumq;
electionem in nro ordine in discor
dia contigerit celebrari ille qui a
duabus partibus fuerit elec tus si
persona electa fuerit ydonea et elec
tores ad eligendum habiles per pa
trem abbatem uel per eum cui com
miserit uices suas in predictis. elec
tus modo predicto absq; contradic
tione qualibet confirmetur. **P**unc
tus tamen ille quantum ad id
quod dicitur de duabus partibus
per quandam annalem diffini
tionem generalis capituli. Anno
domini millesimo quadringenti

telimo uicelimo secundo. editam.
 ss. xii. ita declaratur qd'. non re-
 quiratur de necessitate qd' confir-
 mandus in abbatem habeat ad mi-
 nus duas partes electorum. Sed
 sufficit qd' habeat maiorem siue
 sanioem partem eorum. Intelli-
 gendo maiorem partem non respec-
 tu aliarum partium discordantium.
 sed respectu totius congregationis
 electorum pro ut omnia iura dis-
 ponunt. ¶ Et quia electio modo
 debito non procedit. absq; mutuo
 consensu eligentium et electi. In-
 hibetur electionem quincunq; confir-
 mari donec electe persone habeatur
 consensus. et ad consentiendum
 electioni. abbas electi ipm electuz
 inducere teneatur. ¶ In electio-
 nibus abbatum ordinis nr̄i nulli
 patres abbates uel eorum comissa //

ry eligentium impediatur libertates
sub pena depositionis. Nec contra
formam ordinis a sanctis patribus
obseruatam in ipis electionibus
presumant procedere. sed totaliter
obseruare studeant unanimiter con-
tinentiam clementine. in qua mul-
te iuris sollempnitates ordini nostro
despeciali gratia remittuntur. Con-
suetudine que in aliquibus mona-
sterijs dicitur usitata quod omnes
sacerdotes in electione uocem habe-
ant penitus reprobata. **Ex distinc-
tione octaua capitulo quinto.**
Eligite de filiis iuris meliorem om-
nium. In electionibus itaque facien-
dis forma que continetur in carta
caritatis diligentius obseruetur.
Et quoniam iuxta beati Benedicti
regulam tales debent eligi in abba-
tes qui sciant unde proficiant noua

et uetera dicitur se precipitur tam
patribus abbatibus quam electoribus
uniuersis ut laborent efficaciter ad
tales promouendos in abbates qui
sunt sicut scriptum est. **V**ite lauda
bilis. etatis legitime. competentis
litterature et de legitimo matrimo
nio. nisi cum eis fuerit per sedem
aplicam dispensatum. **Q**uod si aliter
factum fuerit pater abbas scienter
instituentis omni sexta feria sit in pa
ne et aqua usque ad sequens capitulum
generale super hoc ueniam petiturus.
Electores autem in pane et aqua
omni sexta feria et ultimi omnium
sunt per annum. **E**t singulis electi
onibus ante electionem hec diffini
tio in capitulo recitetur. **¶ De**
electione autem abbatis Cistercien
sis facienda et de confirmatione

eiusdem . necnon de electoribus
et modo eligendi in alijs abbatibus
ordinis totaliter obseruetur qd' do-
minus Clemens papa quartus du-
xit prouide statuendum . Ita tamen
qd' de consilio seniorum et maxime
confessorum debent electores a pri-
ore superiore et Cellerario nomina-
ri . et qd' electe persone siue eligen-
de ydonee sint et sufficientes . Ado-
neitas enim pertinet ad uitam et
conuersationem laudabilem . Suf-
ficientia uero ad scientiam lralem
ut sciat etiam proponere sufficien-
ter uerbum dei et lraliter loqui . et
qd' experientiam habeat temporalē .
quorum omnium cognitio . appro-
batio uel reprobatio . ad patrem
abbatem dinoscitur pertinere . ¶
Nulla etiam persona de ordinibus

mendicantium de cetero ueniens ad
ordinem nr̄m nisi de licentia capituli
generalis promoueat̄ur ad aliquas
dignitates. Qui etiam bis post pro-
fessionem ad seculum redierint in
abbates possunt minime promoue-
ri. ¶ Quia uero in elec̄tionibus
faciendis uerbum qd̄ conspiratiōis
redolere solet nonnunquā proponi-
tur in hunc modum. Non accipie-
mus personam nisi de domo nr̄a
uel de p̄tria nr̄a. Statuitur ut a
tali uerbo de cetero caueatur. Qui
uero pertinaciter ei adheferit ab elec-
tione amoueat̄ur et alius loco eius
subrogetur. ¶ Si uero Prior Sup̄-
prior et Cellerarius dissenserint in
electorum nominationibus unum
illorum dissentientem ad consen-
tiendum inducat pater abbas qm̄

23
tum poterit. **Q**uod si forte ille consen-
tire noluerit ipse pater abbas defec-
tum suppleat sic discordantis. **E**t
loco ipsius alium idoneum cum alijs
duobus nominatorem seu ordina-
torem constituat electorum. **T**

N **Q**uicumque uero monachi uel con-
uersi pro abbatis creatione uel ali-
qua monasterij ordinatione poten-
tes et principes adierunt. et auxilia
et preces eorum implorauerunt seu
litteras impetrauerunt aut personas
quascumque ad hoc conuocauerunt
uel conuocari consenserunt que non
fuerint de ordine nostro sunt ipso fac-
to excommunicati et deprehensi sub
pena conspiratorum a domibus
proprijs eliminantur non nisi per
generale capitulum reuersuri. **E**
Nec patres abbates seu illi quibus

cōmiserunt uices suas quam diu ibi
 dem tales sic excommunicati fuerint
 presentes ibidem iam inceptum offi-
 tium ulterius exequantur. **A**b-
 bates etiam qui similia fecerint ul-
 fieri consenserint eo ipso pro deposi-
 tis habeantur. quia in hoc impediūt
 electorum et ordinis libertatem. **I**-
 lle uero de cuius conscientia et as-
 sensu petitionem procuracionem
 seu conuocationem huiusmodi fac-
 tam fuisse constiterit. eius irrita
 sit electio et perpetuo sit ineligibilis.
 nisi de licentia capituli generalis **E**-
 lectores uero si sordes huius potu-
 qm libertatem propriam sint secuti
 ea uice potestate eligendi priuati. et
 abstinentiam panis et aque omni
 sexta feria per annum integrum ex-
 pleturi. **S**i uero contra tales

ambitiosum de predictis petitione
procuracione uel conuocatione sit
uehemens suspitio. presertim cont
hoc apud bonos. prouidos et honestos
annuniculum prante. ea uaca
tione nullatenus eligatur. et qui sic
suspectum eligere presumpserit ea
uice eligendi potestate priuetur.

**Ex Statutis annalibus Capituli
generalis editis Anno domini
imillesimo quadringentesimo uice
simosecundo. Item quia aliqui
monachi et moniales tanta erroris
caligine ymmo potius malitia excec
cati sunt qd in omnibus factis
suis et maxime in electionibus fa
ciendis que sua sunt querentes no
que ihu xpi non iudicium rationis
sed motuum suorum secuntur uo
luntates. Et cum pro electoribus**

*Multi colunt personam potentis, et
amici sunt dona tribuentis*

seu electricibus ad eligendum abba-
tem uel abbatissam ordinantur. nō
ad honorem dei respectum haben-
tes nec suorum monasteriorum pro-
fectum considerantes. sed aliquan-
do propter consanguinitatis propin-
quitatem seu alterius comodi inor-
dinatum affectum. indignas et in-
sufficientes personas p̄ficere nituntur.
sufficientibus et dignis scienter di-
missis. **V**nde obseruantia regularis
et disciplina destruitur. uirtutes
minuuntur. uicia augmentantur.
dum sic honeste persone deprimun-
tur et lasciuie quandoq; exaltantur.
Propter qd' etiam ip̄a monasteria
in utroq; statu irrecuperabilem ut
plurimum sustinent lesionem. **O**
Huc morbo pestifero cupiens ca-
pitulum generale de medela pro-

uidere oportuna. **S**tatuit ordinat
et diffinit ut quocienscunq; in mo-
nasterijs monachorum et moniali-
um electiones celebrari contigerit.
electores et electrices ordinati. an-
tequm ad actum electionis proce-
dant ad sancta dei euangelia uir-
re tenebuntur quod omni affec-
tione inordinata reiecta. illas perso-
nas eligere studeant quos nouerit
pro regimine monasteriorum me-
liores. **E**t qui contra fecerint et de
hoc conuinci poterint tanqum per-
uiri puniantur. **Item ex eadem**
diffinitione. **C** Ne ydiote et mi-
nus religiosi in abbates ordinis qui
plurimum occasio mali sunt et
huc usq; fuerint amplius prefici-
antur. **Capitulum generale** **S**tatuit ordinat et diffinit ut in casu

quo in aliquo monasterio uacante
ydoneus et sufficiens in abbatem et
secundum canonica et ordinis sta-
tuta preficiendus non reperitur.

Qd' ex tunc pater abbas sine uisita-
tor cum consilio assessorum uel se-
niorum domus uel solum assessoru-
si seniores assentire de postulatio-
ne noluerunt de alio monasterio dig-
num et habilem in pastorem pos-
sunt postulare. Allegationibus plu-
rimorum dicentium qd' non nisi
de domo sua eis abbas prefici debe-
at prohibitis penitus et abiectis.

*Diffinitio edita in capitulo gene-
rali supra Statutum concilij Ba-
siliensis. Anno domini millesi-
mo quadringentesimo tricesimo*

Sacrosancte Basilien' *tertio*
sis Synodi uestigia sequi de-

478
siderans presens capitulum gene-
rale Statuit ordinat et diffinit qd'
iuxta eiusdem Synodi decreta de
cetero in electionibus et confirma-
tionibus in ipso ordine fiendis irre-
fragabiliter procedatur. Tenor
vero decreti predicti concilij Basi-
liensis talis fore dinoscitur. **E**lec-
tores itaq; ad quos ius pertinet eli-
gendi omnem curam adhibeant ut
dignam coram deo et hominibus
electionem faciant. exactamq; pro-
vide apponant sollicitudinem ut
tales eligant qui tanto officio uale-
ant satisfacere. Sciens qd' si
uel dolose uel negligenter ac timo-
re domini postposito in re tam
grauem se gesserint sicut actores
erunt et causa malorum pastorum
ita participes fient penarum quas

14
ip̄i mali pastores in districto dei
iudicio patientur. ¶ Et cum hu-
mane fragilitatis conatus nihil si-
ne omnipotentis dei suffragio que-
rat efficere a quo omne datum op-
timum et omne donum perfectum
descendit. Ad o ueniente die
electionis. hy ad quos prelati spec-
tat electio in ecclia conueniant.
magna cum deuotione nullam de-
sp̄itu sancto audituri. quem hu-
militer exorabunt ut eos ad dignū
eligendum pastorem inspirare
dignetur. Et ut facilius gratiam
hanc obtinere mereantur. quo de-
uotius ad actum electionis acce-
dent contriti et confessi sacramen-
tum eucharistie reuerenter suscipi-
ent. Ad locum uero electionis
ingressi pro quocumq; prelato qui

per electionem assumitur iurabunt
in manus eius qui capitulo preside-
bit et ipse presidens in manibus. cum
immediate sequentis sub hac forma.

Ego. *scilicet*. iuro et promitto om-
nipotenti deo et tali *sancto* sub
cuius uocabulo dedicata est ec-
clesia. cum eligere quem credam
futurum ecclesie in spiritualibus tem-
poralibus utilitorem. *scilicet* illi uocem
dare quem uerisimiliter scinero
promissione aut datione alicuius
rei temporalis seu prece per se uel
per alium interposita. aut alias
qualitercumque directe uel indirec-
te pro se electionem procurasse.

Idem iuramentum prestent
confiteantur et comunicent qui
constituunt procuratorem ad eli-
gendam certam personam. *scilicet*

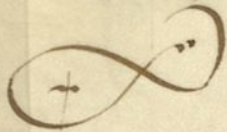
non et procurator generaliter ad
eligendum constitutus in casibus in
quibus secundum iuris cōmūnis
dispositionem in huiusmodi elec-
tionis negotio procurator constitu-
i potest. Hoc etiam iuramentum
prestatetur ab his in quos contuget
super electione futuri prelati com-
promitti qui etiam confiteri et cō-
municare teneantur. Quod si pre-
dicta non fecerint pro illa vice eli-
gendi sunt ipō iure potestate priuati.
Deinde eligant prefatum prelatum
Virum legitime etatis. moribus gra-
uē. litterarum sciētia preeditum
in sacris ordinibus constitutum et
alias secundum canonicas sanctio-
nes idoneum. Qd' si aliter et de
alia persona qm̄ ut predictum est
aut per simoniacam prauitatem

electionem fieri contigerit electio
sit ipso iure irrita et inanis. Et sic
simoniace eligentes preter alias pe-
nas perpetuo sint ipso iure eligendi
potestate privati. alij uero canonicis
penis subiaceant. Simoniace autē
electi. et qui huiusmodi electionis
simoniace participes fuerint. taliterq
electi et confirmati in horrorem tan-
ti criminis penam excommunicationis
ipso facto incurrant. nec a tali reatu
et excommunicatione electi et confir-
mati absolui possunt nisi ecclesijs
et dignitatibus ad quas turpiter
assumpti sunt libere resignauerint.
et ad eas obtinendas quas nephario
ingressu adepti sunt perpetuo red-
dantur inhabiles. Ad tollendam
autem omnem ambitionis radicem
obsecrat per uiscera misericordie

ihū xpī hec sancta Synodus Ba-
siliensis ac instantissime reges ex-
hortatur et principes Communita-
tes et alios quoslibet cuiuscunq; gra-
dus et dignitatis existant. eccle-
siastice uel mundane: ut nec electo-
ribus litteras scribant aut preces
porrigant pro eo qui per se uel alius
tales preces uel litteras procurabit.
multoq; minus cōminationis im-
pressiones aut aliud fatiant quo mi-
nus libere ad electionem proceda-
tur. Similiter in uirtute sancte
obedientie ip̄s electoribus precipi-
tur ne aliquis ad huiusmodi litte-
ras uel preces seu impressiones ut
premittitur quenq̄m eligere pre-
sumant. **Clausula prefate diffi-
nitionis capituli generalis**
¶ Ut autem ab huiusmodi sa-

4

lubribus decretis eo minus in ordi-
ne deuietur quo circa ipſorum ob-
ſeruantiam maior adhibetur dilige-
tia uult ac rursus ſtatuit et man-
dat idem capitulum qd' ex nunc in
antea omnes et ſinguli monachi
ordinis in Abbates electi et confir-
mati in generali capitulo ipſorum
electionem et confirmationem in-
mediate ſequente perſonaliter com-
pareant. Quatenus per ipſum ca-
pitulum etas. mores. et ſcientia et
huiusmodi acta electorum com-
probentur ut de proceſſu in ipſorum
electione et confirmatione in dubi-
tata poſſit haberi certitudo. Qd' ſi
quis in abbatem electus et confir-
matus prenuſſa neglexerit adun-
plere illis dumtaxat exceptis qui
legittimo prepediri fuerint impe-

17
dimento. de quo una cum iuribus
electionum et confirmacionum
suarum per propriam et sufficien-
tem nunciū generale capitulum
certificare tenebuntur ipō facto sit
suo priuatus abbatatu et loco sui
alter in monasterium ad qd fuerat
electus subrogetur. **Item Diffini-**
tio capituli generalis ut electores
secundum senium non recipi-
antur sed secundum uite meritis
Cum in electionibus in ordine fi-
endis cum omni puritate cordis
et absq; acceptione personarum de-
beat procedi presens generale ca-
pitulum statuit ordinat et diffinit
qd de cetero persone in elec tores
uel electrices assumende quociēs
in aliquibus ordinis monasterijs
tam monachorum qm monialiu;

117
lectionem celebrari contigerit nul-
latenus secundum antiquitatem
gradus uel etatis sed potius secun-
dum perfectionem morum. honesta-
tamq; uite conuersationem et in
utroq; regimine experientiam as-
sumantur et in electores seu elec-
trices nominentur. quia interdum
iuuiores etate. multis senioribus
moribus et scientia inueniuntur
prestantiores. *Notese etiam sub
sequi et legi capitulum regule.
De ordinando abbate. C. C. C.*
Item in abbatis ordinatione illa
semper consideretur ratio. ut
hic constituatur quem sibi omnis
cohors congregationis secundum
torem dei. siue etiam pars
quibus parua congregationis.
saniori consilio elegerit. *Uite*

autem merito et sapientie doctri-
na eligatur qui ordinandus est ?
etiam si ultimus fuerit in ordine
congregationis. **Q**d' si etiam om-
nis congregatio iucys suis qd' qui-
dem ablit. consencientem personā
pari consilio elegerit ? et uicia ipā
aliquatenus in noticiam peruene-
rint ep̄i. ad cuius diocesim perti-
net ipse locus. ? uel abbatibus aut
uicinis xp̄ianis claruerint. ? prohi-
beant prauorum preualere con-
sensum ? et domui dei dignum
constituant dispensatorem. ? scien-
tes pro hoc se recepturos mercedez
bonam si illud caste et zelo dei fa-
ciant ? sicut eduerso peccatum
si negligant. **O**rdinatus autem
abbas cogitet semper quale onus
suscepit. ? et cui redditurus est ra-

tionem uillicationis sue. Sciaturq;
sibi oportere prodēe magis qm̄
preesse. Oportet ergo eum esse
doctum lege diuina! ut sciat et
sit unde proferat noua et uetera.
Castum ⁊ sobrium ⁊ misericordē ⁊
humilem ⁊ et semper superexaltan-
tem misericordiam iudicio! ut
idem ip̄e consequatur. Oderit in-
cia! diligat fratres. In ip̄a autem
correctione prudenter agat ⁊ et ne-
quid nimis! ne dum nimis cupit
eradere eruginem frangatur uas.
Quamq; fragilitatem semper suspec-
tus sit! memineritq; calicum
quassatum non conterendum. In
quibus non dicimus ut permittat
nutrui uicia! sed prudenter et cū
caritate ea amputet. pro ut uide-
rit cuiq; expedire: sicut iam dixi

mus: et studeat plus amari qm̄ time-
ri. Non sit turbulentus et auxius:
non sit nimius et obstinatus: non
sit zelotipus et nimis suspiciosus:
quia nunqm̄ requiescit. In ip̄is
unperys suis sit prouidus et confi-
deratus. siue secundum deum siue
secundum seculum sint. Opera
que iniungit discernat et temperet:
cogitans discretionem sancti Ia-
cob dicentis. Si greges meos pl̄
in ambulando fecero laborare: mo-
rientur cuncti una die. Nec ergo
aliaq; testimonia discretionis ma-
tris uirtutum sumens: sic omnia
temperet ut et fortes sint qui cupi-
ant: et infirmi non refugiant.
Et precipue ut presentem regulam
in omnibus conseruet: ut dum
bene ministraverit. audiat a do-

147
minimo qd' seruis bonis qui croga
uit triticum conferuis suis. in tem
pore suo. Amen dico uobis ait. su
per omnia bona sua constituet eum.
His perlec his procedat ulterius
inuitator et dicat. Prior. Sup
prior. Cellerarie maior uenite ad
mattam. **Quos coram stantes. al**
loquatur et dicat. Carissimū fra
tres. ad uos spectat electio elec to
rum propterea eligite et nominate
qui timorem dei et zelum ordinis
habeant et digni sint et bone fame
ad exequendum una uobiscum
hoc opus eligendi nouum patrem
familias et pastorem uobis et mo
nasterio urō. **Quibus nominatis**
et ad mattam uocatis alloquatur
inuitator ceteros fratres dicens
Carissimū fratres. uos uidetis

nunc illos uros fratres coram nobis
stantes. qui debent nomine suo .
atq; omnium ueim eligere nouum
abbatem huius monasterii. **Si**
autem aliquis ueim haberet excipere
contra aliquem uel aliquos de non
ydoneitate uel habilitate. surgat
ille quicumq; est. et dicat causam
probetq; eandem. **Deinde querat**
de numero atq; habilitate elec fo
rum . an fuit contenti postea clo
minis uisitator alloquatur electo
res et dicat . Carissimi fratres . o
stros omnes et singulos in uisceribus
ihū xpī requirimus . monemus . hor
tamur atq; in uirtute salutaris obe
dientie precipimus . quatenus post
posita omni sinistra . carnaliq; af
fectione . deum solum mō pre oeu
lis habentes . et utilitatem monaste

ry ur̄i. personam eligatis ydoneam
que uobis preesse possit pariter et
prodeē. pre omnibus cauentes. pe-
nam periury. si in premissis qd̄
quidem absit quicquā fraudulentē
a uobis fuerit ac hitatum. ¶ Est
autem in omnibus his gratiam
sancti spiritus cooperantem habea-
mus iuxta statutum sacri Basilien-
sis Concilij. uos electores omnes
ad missam de sancto spiritu can-
tandam. cōmunicare deuote debe-
tis premissa debita consciencie ex-
purgatione per sacram confessionē.

Subiungatq. uisitor et dicat.

¶ Restat carissimi fratres a uobis in-
uestigare. quem modum sine quā-
uiam eligendi assummere et am-
plecti uultis uiam uidelicet inspi-
rationis uel cōpromissionis seu

uam scrutini. dicite ergo nobis
mentem uram. **Quo fac to. iterum**
hortetur eos. ad unitatem et con-
cordiam et ut deo dignum et sibi
utilem eligant patrem familias et
dispensatorem. **Deinde cantetur**
missa et communicent fratres elec-
tores. Et finita missa secedatur ad
sacristiam et coram uisitatores et
assessoribus suis singuli fratres ex
ordine uerent in hec uerba: ~

Ego. **fr.** iuro. et promit
to omnipotenti deo. et
beatissime uirgini marie. in
cuius honore. presens nos-
tra ecclesia. consecrata dinos-
citur. quod in presenti elec-
tionis ac tu. studebo omni

affec¹ione inordinata reiec
ta. eligere iuxta posse et nosse
meum. pro abbate illius mo
nasterij. quem ad hoc nosco.
uel reputo meliorem. Nec
illi uocem dare quem ueri
similiter sciuero. promissio
ne aut datione alicuius rei
temporalis. seu prece per se.
uel per alium interposita.
aut alias qualitercunq. di
recte uel indirecte. pro se
electionem procurasse. si
cut me deus adiuuet. et hec
sancta dei euangelia.

Signatis per ordinem uotis fra-
 trum et habita concordia electio-
 ne repetitur capitulum et uisita-
 tor alloquitur Conuentum de
 postulando sibi nominari electum
 et an omnes consentiant uel con-
 sentire uelint in eundem.

¶ Quibus peractis electus uocetur
 ad matram et inducatur ad consen-
 ciendum. **¶** Habito consensu.
 sequatur confirmatio in hec uerba.

A uehoritate omnipotentis dei et
 sui Vicarij summi pontificis.
 electionem fratris. **¶** in abbatem
 huius monasterij. secundum sacroy
 canones et nri ordinis statuta con-
 corditer celebratam ratificamus.
 aprobamus. pariter et confirma-
 mus. eundemq; fratrem. **¶** uo-
 bis in abbatem instituumus. aue

manet iudic
 similis
 de manet iudic
 liti. liti
 quibus aut
 de liti. liti
 liti.

Et auehoritate
ordinis.
Auehoritate
commissaria.

Auctoritate
ordinis.

Auctoritate cō-
missaria

Tunc obmittit
ordinaria et
paterna

toritate apostolica ut premittitur
et nra ordinaria et paterna. In
nomine patris et filij et spiritus
sancti amen. **Tunc cantor incipi-**
at. Te deum laudamus, eundo
ad ecclesiam processionaliter. **T**
Ducitur deus primo ad osculan-
dum summum altare. **T** De-
inde installatur in choro. **T** Impno
finito prosternitur super formas
presidente dicente. Ostende nobis
domine misericordiam tuam. **Et.**
Concede spiritum tuum et creabun-
tur. Dominus nobiscum. **Orem?**
Actiones nostras quesumus do-
mine aspirando preueni? et
adjuuando prosequere? ut cuncta
nra operatio a te semper incipiat?
et per te incepta finiatur? **Deus xpm**
dominum nostrum.

Post hoc iterato repetant Capitulum et electum ponant in locum suum ubi faciat iuramentum suum sub hac forma :

Ego iuro qd' possessiones
uel iura ad monasterium
istud pertinentes uel perti-
nentia non uendam nec ali-
enabo neq; impignorabo.
neq; de nouo infeodabo nec
per aliquem modum dona-
bo. nisi per modum a domi-
no apostolico institutum.
Sicut me deus adiuuet et
hec sanc ta dei euangelia

facto iuramento. detur sibi regula
sub hac forma. Accipe regulas
sancte conuersationis simulq; di
uine benedictionis ut per hanc
una cum grege tibi tradito in dis
tricti iudicii die. domino deo in
contaminatus representari merea
ris. **Deinde Sigillum et Claves**
dicendo. Domine Abba. Ecce per
hoc Sigillum et claves. conferim⁹
uobis plenam administrationem
huius domus tam in spiritualibus
qm̄ in temporalibus de quibus om
nipotenti deo. estis in extremo iu
ditio redditurus rationem. **Con**
cludendo hac supplicet prefatione.

Omnine deus omnipotens te
supplices deprecamur pro fidei
famulo tuo qui per nos licet indignus
nos in paterna cathedra super sibi

possidit sigillum et claves.
Etiam promitto dno abbati Victorien
et successoribus suis. obedientiam et
reuerentiam. et illam abbatiam nemini
resignabo. Sine scito abbatis Victorien.
Respondeat. Promitto.

Sancti strass

subditos abbas constituit. Ita
eos te adiuvante canonica norma
tueatur. quatenus ad eternam glo
riam cum omnibus sibi comissis
letus introeat ibiq; exultans cum
tuis fidelibus serius et dispensato
ribus audire mereatur. **E**cce ser
ue bone et fidelis quia super pau
ca fuisti fidelis supra multa te con
stituiam ultra in gaudium domini
tui. Amen. **¶** Deinde faciat
fratres professionem hoc modo.

Ego frater. **¶** promit
to tibi obedientiam de
bono usq; ad mortem se
cundum regulam sancti
Benedicti.

¶ **¶** **¶** **¶** **¶**

Tandem Conuentus cōmende
tue suo nouo abbati. Et econuer
so exhortetur ip̄e Conuentus ut
pastorem suum deuote sequatur
et in debita reuerentia habeat dili
gatq; tanq̄m patrem adiuti gratia
domini nr̄i ih̄u xp̄i .re. Qui nobis
in exemplum factus est patri obe
diens usq; ad mortem crucis. Et
in ea pro nobis supplicans exaudi
tus ē pro sua reuerentia. Cui gra
tiarum actio laus et gloria in se
cula seculorum. amen

Secuntur Sermones ad electionē
nouū Abbatis

Eligite meliorem . quarto
Regum .xx. mo. Caril
sum . Actus magne pri
dentie est eligere . habens
plenam libertatem . Et
fructus uere iusticie . est .
eligere meliorem . cunctam tenens boni
tatem . Vobis igitur electoribus qui uo
bis et ecclie ur̄e electuri estis patremfa
miliās et pastorem aperte dicitur Eligite
meliorem . Addeamus ergo uirginem illaz
gloriosam quam elegit ante secula et
preelegit altissimus . ut tota clemens
pro nobis interueniat . supplicantes ei et
dicentes . cum Gabriele archangelo
Aue maria . Eligite meliorem . loco
et capitulo . quibus supra . Quantum
uerba ista uobis congruant O domi

Selectores quantumq; opportune conueniant plurimum intelligentibus liquet. Quoniam et si nil aliud fari institueres satis est dixisse. **E**ligite meliorem. **N**empe uti ad grauiora preferenda onera requiritur fortior. **E**t ad ingentes impensas petitur. ditior. **H**ic sane congruit. ut ad ea que sunt maxime sanctitatis officia eligatur et melior. **Q**ui sit natura. prudens. docilis. temperatus in omnibus. **I**ustus et misericors. **I**n legeq; domini instructus. emineat probitate et experientia. **E**t sit regimini ac dignitati aptus. **E**t quoniam humanorum honorum omnium fundamentum est pura et innocens uita. **I**deoque eligatur qui niteat puritate et sancti timore. **T**alem igitur eligite. cuius magis possitis opera et merita admirari. qm̄ uerba. **E**t qui se in cunctis emergentibus astringat limitibus ratio.

uis, ut illa duce sibi cetera subicere pos-
 sit. **O** qm̄ erumpnosum est ecclie prefer-
 re malos et qm̄ periculosum saluti ani-
 marum in subditis. Qualiter nanq; spi-
 ritualis medicus ualebit animarum me-
 deri languoribus, morbo ip̄e grauiori
 oppressus. **P**ropterea pastor quisq; de-
 bet uita nitere et moribus ut subditis sit
 speculum uirtutis. **U**nde beatus Grego-
 rius papa. Ornamenta prelati sunt uir-
 tutes que promittuntur a domino cum
 dicitur Sacerdotes eius induam salu-
 tari. **U**bi attendendum. Qd' non digni-
 tas uel loca, sanctum faciunt sacerdo-
 tem quapropter, ex suscepto officio, non
 licentiam peccandi sed bene uiuendi
 necessitatem se intelligant accepisse. **D**e-
 niq; non queq; pompatissima ornamen-
 ta, sed uirtutes, et uita reddunt pre-
 latum gloriosum, sicut senatorem cla-

AB

Sis ornat. militem arma. rusticum
agricultura. Sic prelatum non nisi ope
ratio pastoralis designat. Studeat igitur
ut plus bono opere. quam quod professione
noscatur. Et magis uite merito quam
quod nomine Abbas et prelati uocetur.
Nec est enim diuini principatus au-
toritas que non carni aut sanguini.
non diuicijs. non amicicijs non alteri
perire rei. sed solis meritis debetur
et uite. Et ideo moyses filios suos no-
luit principatus sui relinquere succes-
sores. nec posteris suam legare uoluit
dignitatem sed alium de alia tribu ele-
git. ut sciremus principatum domini
solis uirtutibus deferendum. Ita
itaque celebris et sincera requiritur in eli-
gendo pastore. Nos igitur domini elec-
tores considerate quod non hominum
sed dei opus pre manibus habetis

propterea uos oportet . siquid intra uos
 est inperitum . talismodi omne uene-
 num enomere . nocuas affectiones ex-
 urere et cupiditatem ac cunctam ambi-
 tionem a uobis longius relegare . **A**tten-
 dite deum uirorum cordium inspectorem .
 et iudicem . **A**tattendite qd' ueris pendet in
 manibus totius monasterij uiri salus
Ideo eligite uirum bonum . sincerum . in-
 tegrum . beniuolum et piuum . cuius di-
 ligentia sit . creditas oues pascere . non
 uorare dirigere . non interimere . conser-
 uare non perdere . **I**mmo potius erudire
 uedum in lege domini . sed etiam in sco-
 rum operum disciplina . **S**i nauis perito
 rectori committatur . non facile tempesti-
 tatibus siue procellis . aut uentorum tur-
 bine conquassatur . **S**it igitur eligendus
 uir . experitus et regimini aptus . **E**xperien-
 tia namq; regimini scit uirtutes extolle-

re. et audaciam prebet crimina coercen-
di. scit recte agere. bene regere. sane
consulere. sane teq. disponere. quia ex-
perientia ex pluribus ac tibus et longa
memoria. oritur. quia promptus. aptusq.
fit homo. plurima operari. Et ideo quia
facultatem recte agendi experientia pre-
bet et cum scientia aut prudentia sine
arte. videtur quodammodo convenire.
Nunc est qd' experientia facit artem. In
experientia vero casum. Vnde pastorem
nequaquam expedit esse ignarum. deli-
dem. stolidum. inertem. et alijs iucis
deditum. Sed e contrario eundem pru-
dentem. sollertem. expertum. bene sen-
satum et circumspexitum esse oportet.
Vicium igitur non probandum sed pro-
batum eligit. Et si dignum aut ido-
neum non sit facile reperire. Cum ta-
men apprehendite cuius sit conscientia

NB.

pura. Intentio recta. probitas maturi-
tasq; discreta. **O** periculum o dispen-
dium dolor et luctus quando pastoris
fert baculum. qui nescit inter oves
discernere. dispersas colligere. aut ex-
rantes reducere ad ouile. Quando ce-
lebris locus et dignitas. ineptum susci-
pit et ignarum. **U**bi uidentibus cecus
preponitur. et eger ad propria impotens.
alijs inmittitur ad medendum. **H**inc
enim prouenit ouium et pastorum
damnatio. quando sumuntur exempla
malicie. unde debuerunt specula reluce-
re uirtutum. **O**bsurdum ualde ut impe-
riti. magistris. **N**oui. antiquis. et ru-
des preferantur emeritis. **E**ligite ideo
uicium animo sincerum. quem nulla
propria extollat ambitio. **E**ligite. rec-
tum. quem nulla obliquet sinistra sus-
pitio eligite firmum. quem nulla con //

1171
cuciat. repentina turbatio. **E**ligite eum
qui sit in consilio rectus. in iudicio pro-
uidus. in precipiendo discretus. in
disponendo industrius. in agendo mag-
nificus. in loquendo modestus. **Q**ui
sit in aduersitate securus. **I**n prosperita-
te deuotus. in zelo sobrius. et in miseri-
cordia non remissus. **E**ligite qui fratres
non spernat. sed doceat. **P**auperes non
grauet. sed foueat. **C**rimina corrigat.
fame prouideat sue. non inuideat
aliene. orandi studium gerat. **V**isum
habeat. et plus orationi confidat qm
proprie industrie uel labori. **E**ligite
eum cuius sit sermo edificatio. uita in-
ticia. p̄cia gratia. **Q**ui se benignum
et amabilem non uerbo. sed opere pre-
beat. **Q**ui modestiam non fastu. sed
actu exhibeat. **Q**ui sit humilis cum
humilibus. innocens cum innocentibus.

Drauos dure arguat. malignantes coe-
ceat et reddat retributionem superbis
Divulsiōi sanctam. legitimam. cano-
nicam. et sanctam electionem noui
pastoris. Concedat nobis ipse pastor op-
timus. Qui cum deo patre et spiritu
sancto uiuit deus per infinita secula
seculorum a . . m . . e . . n

Alia Collatio in electione abbatis

Elegit eum ex omni carne.
Ecclesiastici. xl v. Reuerendi
patres domini. ac fratres
amanatissimi. Quemadmo-
dum in iob legimus frumentum deside-
rat nubes. Sic et fideles quique congre-
gantur ut eligant sibi pastorem et pre-
latum. Sed ue ecclesie seu ecclyis cum
non eliguntur qui sunt lux sed tenebre
idest qui ignari sunt scientie et fidei.
non calefacientes sed mortificantes

Clarum est in rerum natura. q̄ obsecu-
rato sole. luna necessario non lucebit
Sic plane ignorantiam prelati sequitur
ignorantia plebis. **Math. 13.** Sol con-
tenebrabitur et luna non dabit lumen
suum. **Ecclesiastici. 10.** Secundum iudi-
cium populi. sic et ministri eius. **Cl-**
gendum ergo ē in prelatum de quo qui-
libet dicere possit. **A**nima mea lique-
facta ē ut dilectus locutus ē. idest pre-
latus cuius uerba suos inflamment
auditores. **Iuxta illud luce ultimo.** Nō
ne cor m̄m̄ ardens erat. cum loquerer-
tur uobis. **E**t qui de seip̄o et sua doc-
trina protestari possit dicens. **U**erba
que ego locutus sum uobis spiritus et
uita sunt. **Iohēs.** **Q**ui possit docere
actiuos testamentum dei idest deca-
logum quem operando impleant. **C**on-
templationes uero iudicia dei. quibz

causas spūales decindāt. **A**ctiuorum enim est operari. luce. 1°. **M**archa autē satagebat circa frequens ministerium. **C**ontemplatiuorum uero cum sint spūrituales est iudicare de omnibus. secū dū illud prima ad **COR.** 2°. **S**pirituālis autem iudicat omnia. **E**x his apparet qui eligendus est in prelatum. qui populum dei possit docere non solum uerbo sed etiam exemplo. **E**t q. inter prelatum et subditos debeat esse differentia que est inter magistrum et discipulos tam in operando qm̄ in cognoscendo. **Q**um ad hoc eligatur ut eos doceat in utroq. de quibus ulterius dicendum pro gratia dicamus. **A**ue maria. ✠ ✠ **E**legit eum ex omni carne. loco et capitulo preallegato. **R**euerendi patres ac domini mei. **L**ux mundi est sol. bene et eius natura est. obscura illuminare

frigida calefacere. et inuincibilia inuincere. **N**ec tria debent esse in prelatiſ. quia ad hoc eliguntur. ut intellectum ſubditorum illuminent. accendant affectum inuificent utrumq;. **N**oc autem non potunt niſi per lumen fidei. qd' in quantum eſt cogitatio illuminat intellectum. **I**n qm̄ tum generatiuum amoris. accendit affectum. **I**n quantum uero gradum facit ut ueritas et uirtus. inuificat utrumq;. **I**lla uita qua uiſtus uiuit ex fide **E**cce qualis eligendus eſt. diues in doctrina. et diues in fide. **D**e primo prouerb. 6to. **D**octinam magis qm̄ aurum eligit. **D**e ſecundo **M**ath. 24. **Q**uis putas et fidelis ſeruus rē. **S**ed uiolatur hec libertas in electione qm̄q;. cum ſcil' electores apud quos eſt auctoritas eligendi. a potestate ſeculari aut ſpirituali circa certas perſonas in eligendo coartantur. cū

tamen meliores semper promouendi sūt
qui si non inueniantur in gremio. que-
rantur extra. ut libera sit electio. uel
postulatio. que per spiritum libertatis
inspiratur. Qd' inuenit uerba thema-
tis. Elegit eum ex omni carne idest ex
omni homine. In quibus uerbis the-
matis tria notantur que formam ap-
probant electionis. hoc est. Si elec-
tio diuinitus sit inspirata. si de persona
ydonea. si demum non sit restricta
sed ampliata. Primum notatur ibi
elegit. secundum ibi eum. tertium
ibi ex omni carne. ¶ Dixi primo
in uerbis thematis notari. Qd' elec-
tio diuinitus debet eē inspirata. Et
de huiusmodi inspiratione locuntur
hec uerba Johis. 3.º ubi sic habetur.
Spiritus ubi uult spirat. et uocem
eius audis idest audire debes. unde //

cumq; aliquis uocatur ad dignitatem ec-
clesiasticam. hinc est qd' deus elegit eius
nobis ut eligamus inspirat. Non caro
ut illi qui consanguineos suos eligunt.
Non pecunia. ut simoniaci. Non ho-
mo ut hy qui per intrusionem. De talibz
electis dicit dominus per psalmistam
Non communicabo cum electis eorum.
Et ut latius aliquatenus de his reprobis
electoribus dicam. Quatuor sunt qui
non debent prelatum eligere. Non pro-
prius appetitus per ambitionem. Non
amicus fictus. per occultam machinati-
onem. Non populus remissus. per suam
dissolutionem. Non deniq; metus in-
missus per coactionem. **T**ermino pre-
latum non debet eligere proprius appetu-
tus per ambitionem. de quo luce. 14.
sic habes. Intendens ihus quo primos
accubitus in cenis eligerent. dicebat.

Cum invitatus fueris ad nuptias non dis-
 cumbas in primo loco. *26.* quia indignus
 qui primus est in honore. primus erit
 in confusione et fiet ei patibulum cathe-
 dra. ut possit dicere illud *Iob.* ad litteram
Suspendium elegit anima mea. Et no-
 tanter dicitur. Intendens quomodo elige-
 rent. quia quidam ita ambitiosi sunt
 quod non videntur intendere nisi de se.
 quod probatur. quia cum seipos eligere
 non possunt eligunt unius alium. ut ille
 eligat et ipsum. aut quicquid circa alius
 facit propter seipm facit. Contra illud
 legis civilis Qui in abbatem eligitur
 sit ab omni ambitu semotus. **S**ecun-
 do dixi. Quod prelatum non debet elige-
 re sic lus amicus per occultam machi-
 nationem. Quia *ysaie.* 40. scribitur
Sorte lignum et imputribile elegit arti-
 ser sapiens. querit quomodo statuat

simulacrum qd' non moueatur. **H**ij
sunt artifices qui de fragili materia fa-
ciunt abbates adherentes alicui qui
sit fortis per potentiam. et inimitabilis
per apparentiam et tamen e' simulacru'
qd' ipi querunt constituere aliorum ad
uitorio. ps. Simulacra gentium. 20.
Creature hominum non creature dei.
quia os habent et non loquentur. Et
in dei iudicio fit. ut non habeant lingua
qui non habent bonam uitam ut dicit
Gregorius Et cum promoti fuerint
primo confundunt electores suos. Si-
cut de Rammo legitur iudicium. 9.
Tertio dixi. Qd' prelatum non debet
eligere populus remissus per suam dis-
solutionem. de quo Baruch. 3. sic ha-
bes. Non hos elegit dominus. neq; ui-
am discipline inuenerunt propterea
perierunt. Nolunt enim remissi elige-

re illum qui teneat rigorem discipline. ac
 si infirmi atq; morbidi refugiant curatio-
 nem. uel incisionem chirurgici. Vnde Si-
 domus in eplis. Rigidos ob austeritatem
 non habent caros blandi apud eos com-
 munionem ualeant. Quarto dixi. q
 prelatum non debet eligere metus inuisi-
 lus per coactionem. ysaie. 44. Noli ti-
 mere serue meus iacob rex iustissime quem
 elegi. Noli timere peccatorem. sed habe
 pre oculis deum. Unde Origenes super
 locum capituli numeri. 21. de elec tione
 aaron dicit. Nulla est populi acclamatio
 nulla consanguinitatum ratio. Nulla
 est habenda propinquitatis contemplatio.
 Non enim debent electores attendere
 secularem fauorem uel timorem. sed ze-
 lo dei dignum dei domui eligant dis-
 pensatorem. Sed et ipse electus ita de-
 bet se habere. ut timeatur a principibus

et honorificetur deus. cum uideatur bona
uita ipius. **Maie. 49.** Reges uidebunt
et consurgent principes. **Eligite ergo me-**
liorem. et ponite eum super solum. 4.
Regum. 10. Meliorem in uita in regi-
minis industria et in scientie literatura.
Sit electio libera non uiolata. sit ampli-
ata non restricta nec artata. Et quem
deus inspirat eligatur. non quem caro
aut pecunia. aut uis aliqua potestatis
pruato amore intrudere querit. De-
scribitur enim electio his uerbis. Elec-
tio est liber animi motus qui exerceri de-
bet in libertate sancti spiritus. Iere. 40.
Terra in conspectu tuo est. quam elege-
ris et quo placuerit tibi ut uadas illuc
perge. Forma autem electionis est qua
duplex uel per inspirationis iudicium.
uel per inquisitionis scrutinium. uel
per compromissionis arbitrium. uel

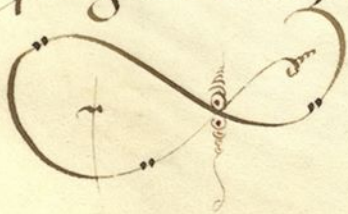
pre provisionis officium hec declarare
longum et superfluum esset. Sed hec
sufficiant pro forma electionis diuinit 2
inspirata. hoc est pro primo principali.
Dixi ergo secundo in uerbis thematis
notari. Qd electio debet esse de persona
ydonea. et hanc ydoneitatem persone elec
te seu eligende. Psalmista breuiter de
scribit dicens. **P**rocede et regna. **P**rop
ter ueritatem et mansuetudinem et iusti
ciam. Tres illas preclarissimas uirtutes
scilicet ueritatem. mansuetudinem. et iusti
ciam pro ydoneitate assignans. Et certe
prelatum decet esse luminosum in pre
dicatione ueritatis. temperatum in cor
reptione mansuetudinis. et misericordē
et piū in administratione iusticie
que est clarissima 2c. **D**e primo **M**ath
4. **N**os esus lux mundi. **D**e secundo
ad galathas. 6. **C**orripite huiusmodi

S in spiritu lenitatis etc. De tertio. **E**cclias.
tici. 40. Quasi uas auri solidum orna-
tum omni lapide precioso. Debet autem
prelatus maxime dum corrigit humil-
mōi mansuetudinem et pietatem habe-
re in corde. uoce et in opere. De primo
Math. ii. Discite a me quia mitis sum
et humilis corde. De secundo. 4. **R.**
19. Non in commotione dominus. sed
in sibilo aure tenuis. De tertio. ps. Cor-
ripiet me iustus in misericordia. Et
luce 10. Samaritanus cum uino inhu-
dit oleum plagis lanciati. Quicumq;
ergo taliter lenis est et mansuetus. et
ficax est ad corrigendum. unde. ps.
Superuenit mansuetudo et corripiem.
Contrario uero detestabilis in prelato
est austeritas. que aut in corde est aut
in ore siue in opere. De primo ad he-
breos penultimo. Nequaquam radix

amaritudinis idest cogitatio uel affectio
suisum germinat idest salutem subdito-
rum. De secundo ezechielis. 34. Cum
austeritate imperabitis et cum potentia
De tertio. Michee. 3. Comederunt
carnes populi mei. Super hec omnia pre-
latus debet esse mundus affectio tam
carnali tam spirituali. Et ad hoc delig-
nandum aaron in pectore erat rationa-
li indutus. uittis altricium ut cor non
efflueret uana cogitatione. sed restrin-
geretur ratione. Et ut breuiter iam dic-
ta repetam. debet esse pius. compassioe
circa infirmos. Vnde dominus non
Johannem. sed petrum constituit prin-
cipem apolorum. ut qui infirmus fuerat.
fieret alijs firmamentum. Ut manifes-
taret. qd' recepit spiritum sanctum
in columbe specie scil' pacis et amicitie
Sapientie. 3. fideles in dilec-
tione

acquiescent illi. Tales enim debent se
subditis exhibere, ut possint eis secure
sua occulta prodere, et sicut paruuli
ad sinum matris recurrere. **Ecclesiastici**
33. In multitudine electorum habebit
laudem. Quia qui pietatis odore fra-
glat, hunc dona gratuita et gratis da-
ta subsecuntur, scilicet benedictio grate
celestis, et rerum habundantia tempo-
ralium. **R**etum pietas secundum be-
atum Ambrosium, fundamentum est
uirtutum, amica est deo, iustorum
tribunal, egenorum portus, miserorum
suffragium, et indulgentia peccatorum.
Nost pietatem etiam prelati sit uil-
tus ac fons, ut illud **Iohis. 14.** siren-
nie ualeat explere. **E**go uos elegi ut
eatis uisitando corrigendo, et fructus
afferatis predicando, et alios conuer-
tendo, et fructus uiri maneat. **Virtu**

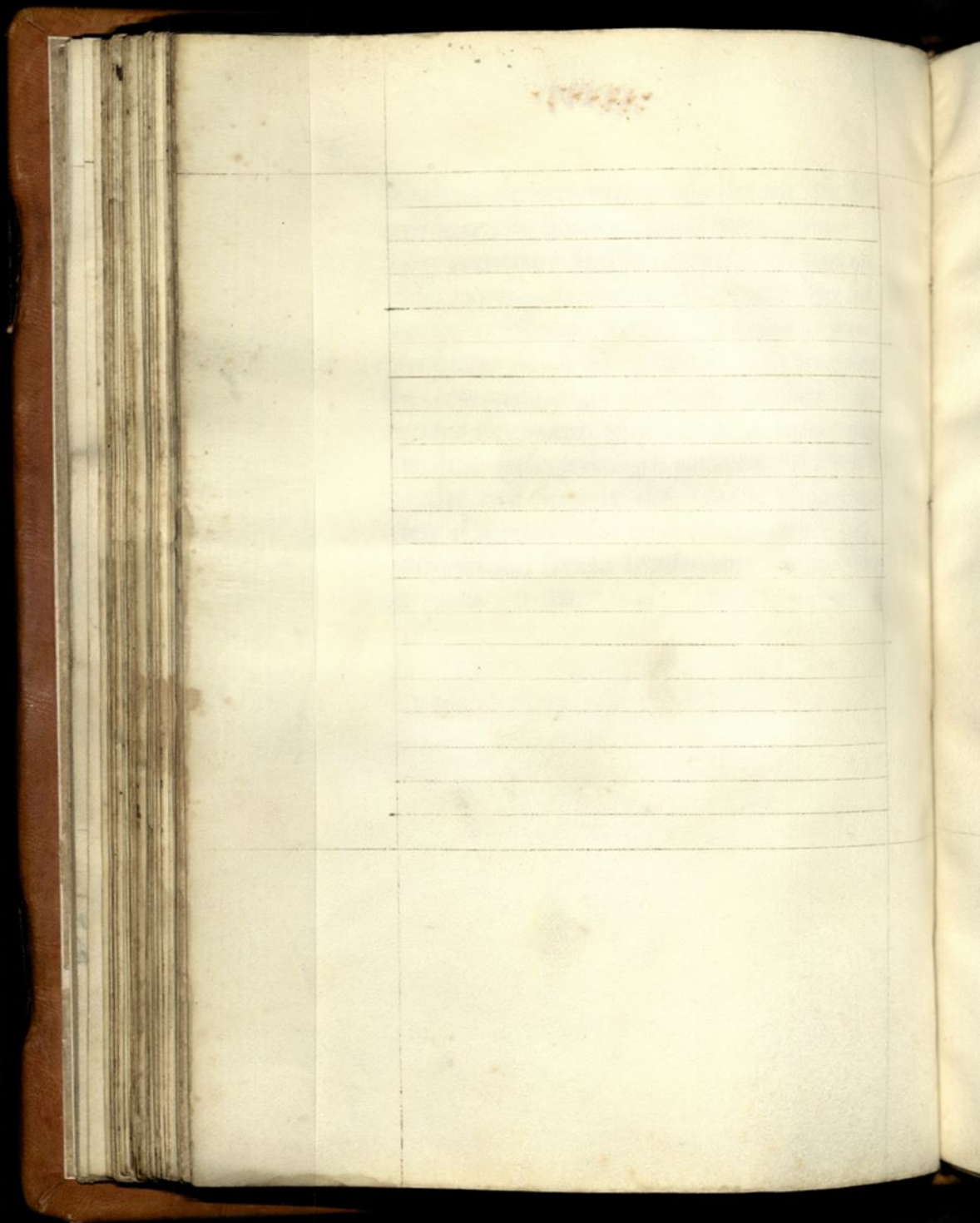
tes & mores bonos plantando, errores
& scandala extirpando. Felix habendo
pro animabus, & subdito sibi grege
quem suscepit, ad defendendum ut pa
tronus, ad curandum ut medicus, ad
instruendum ut magister, exemplo sum
mi sacerdotis Iude, ut. 1. Machabeor
8.º habetur. Qui elegit viros et misit
eos romam statuere amicitiam. Quia
prelatus debet reconciliare subditos
celestibus ciuibus, et mittere nuncios
idest orationem ad celestem curiam.
Debet et arripere thuribulum, sicut aa
ron stans medius inter uiuos et mor
tuos pro eis supplicans. Et breuiter con
cludendo. Habeat postremo quilibet
bonus pastor et prelatus diuersas me
dicinas, sicut medicus, ut in eo inue
niant seculares q, amurentur. Cle
rici q, diligant. Religiosi q, imitent

148
Habeat de iuuentute efficaciam . de se-
necitate consilium . gratiam captans
uon omnium sed bonarum . Non in-
discreta familiaritate uilescens . In ad-
uersis constans . In dubiis fidus . In
prosperis modestus . In habitu simplex
In sermone cōmuni . tarde credens . ce-
lenter deponens . prelationem non tam
studeat suscipere . qm̄ mereri . Tales
hodie nri eligant electores . Qd' conce-
dere dignetur trinus et unus deus per
immortalia secula seculorum benedictus
a . m . e . n

xxxvi.

37

·xxxvij·

38

1772

·xxxviij.

39

INDEX

• xxxix •

40

11111

summu. murgu animal. ob
ob eslap robu ta son malhu
lumidhu aburum and robu

Carta quidem carita-
tis et clementina sanc-
tio statuerunt et uo-
lunt. Qd' patres ab-
bates opportunis tem-
poribus. suos filios
uisitent. et uisitando uideant. si
cuncta prospera sunt. apud illos
Et an fundamenta ipius sacre reli-
gionis nre firma sint et stabilia. Et
quomodo obedientia exhibeatur. Cal-
titas custodiatur. Et uoluntaria
paupertas. admetur. ab eisdem.
Que utiq. tria iacta fundamenta
substantialia sunt omnis approbate
religionis. ita qd' neglec tis illis
nulla est suis transgressoribus salus

Hoc statuto urgente. uenimus
uilitate uos et uidere quales do
mestici sitis intuendis possessionibus
et incolendis terris uestris quis zelus
ferueat in uobis in seruandis cere
monijs discipline regularis. Et qua
lem uigilantiam habeatis in eis re
bus que dei sunt. et uestrarum ania
rum concernunt salutem. **I**te quod
absit. de dei beneplacito et bona
fama uestra ultima fiat mentio. et de
iacura salutis. cuncta ratio nulla.
Carissimum moyses electus domini
ascendit in montem cuius exemplo
mente conscendamus ad redempto
rem uestrum. qui copiosus est et diues
in misericordia. super omnes qui
inuocant illum. **Q**ui propter in
miam caritatem suam. qua dile
xit nos. descendit de celo. et sus

pendi se permisit in ligno. **N**e ipam
 caritatem et uerbo docuit et exem-
 plo confirmauit ymmo proprij sang-
 uinis effusione signauit. quia posuit
 animam suam pro ouibus suis. et
 pro suo grege. pius pastor mori dig-
 natus ē. **A**d hunc igitur locum cari-
 tatis hoc est ad seipam. **C**aritas ipa
 nos uocat. ut in caritate radicati et
 fundati. caritatem teneamus. et cari-
 tatem diligamus. uocatio ista uinitat.
 suadet. hortatur. et rogat. et hoc to-
 tum pro nra salute. **C**um enim bono-
 rum nrorum non egeat. uult tamen
 nobis suam demonstrare caritatem
 et beatitudinem cōmunicare. **H**nde
 est. qd' nos uocat ad regnum. inuitat
 ad conuiuium qd' elec' tis omnibus
 paratum est. ab origine mundi. **Q**
 qm stupenda pietas. quam mira

dei dignatio, tam ineffabilis misericordie et gratie, que perfidos et non credentes reducit ad fidem. Peruersos et male uiuentes conuertit ad religionem peruersos et negligentes accendit ad deuotionem. Ipsa est gratuitum beneficium dei, profluens ex illa ineffabili benignitate domini ihu, et ex intus misericordibus caritatis eius, ipa nos preuenit ut bonum uelimus, ipa subsequitur, ut possimus, ipa stantes roborat ne cadant, ipa currentes expedit, ut alacrius currant, ipa iacentes compellit, ut surgant de lacu miserie et de luto fecis. Oportet igitur, ut accepto dei beneficio tam gratuito et tam magno ex toto nos ad gras rependendas conuertamus et nequaquam gratie dei ingrati permane

annis. Gratium autem ueraciter ex
istere. est ad bona agenda se incessan
ter exercere. Minus enim gratus
esse conuincitur. quisquis mandatis
eius qui gratiam dedit adhuc re
luctatur. Sed quia omnis nostra
gratum actio. dei est de datis bene
ficijs laudatio. de dandisq; adhuc
siue in hac uita. siue in futura. gran
dis fiducia. Quisq; si homi emulato
res fuerimus meritis nr̄is conquire
re possumus. tam bona ualde hoc
est de malo custodiam. in bono con
stantiam. Et demum finem hominum
et uitam eternam. Accepto secundus
prophetam. spiritu gratie et pre
cum. Gratie. ut bona inchoemus.
Precum ut afflictis deo precibus
inchoata commendemus. **¶** Oref
tante domino nr̄o 26.

S **Alia Exhortatio**

S labore et sudore multus
nri uelcunur pane nro Et
onere peccatorum urorum
omnes premunur. Et uerum quides
est uniuersaliter. qd homo nascitur
ad laborem. Sunt autem multi labo
res. et multa onera. Laborat diues.
tuo elationis. Pauper uero oppri
mitur pondere tyrannice dominatio
nis sicut scriptum est. Venatio leois
onageri in heremo Sic pascua diuitu
sunt pauperes. Laborat religiosus
abstinere se a negotiis secularibus
sub quibus totus succumbit. uolens
nolens homo secularis. Laborat in
nocens custodire innocentiam suam
qua peccator perdita sub pondere
peccatorum genuit. Laborat con
templatiuus quomodo placeat deo.

quomō proficiat sibi & proximo.
Actiuus uero sub onere actionis de-
sudet. uentos et pluuias mundano-
rum negotiorum tollerat. ut cortine
tabernaculi in sua puritate perma-
neant. **L**aborat ydiota scire tantum
que sibi conueniant. **L**itteratus aut
magno se sponte subdit oneri curio-
sitas scire appetens. et curiose inuel-
ligans naturas et causas. motiones
et mutationes rerum singularium.
Vidi inquit Salomon. qd' hoc quoq;
esset uanitas. et afflictio spiritus.
Eo qd' in multa sapientia multa sit
indignatio. **E**t qui addit scientiam
addit et laborem. **L**aborat deniq;
subditus qualiter dignam exhibeat
reuerentiam et obedientiam prelati.
Prelatus autem onus sollicitudinis
portat. tanqm̄ deo rationem pro

subditis redditurus. **E**ccliarum
igitur prelati portant iuxta uaticium
um ysaie onus deserti maris idest de
relicti seculi. quia amaritudines et
procellas presentis seculi. quas prop
ter deum relinquere curauerunt. in
prouisione subditorum rursum su
bire compelluntur. **N**e tui autem
fratres officiales portant onus Idu
mee. que interpretatur terrena quia
ipi portant terrenas actiones. ac do
mesticas sollicitudines pro fratribus
contemplationi uacantibus. **E**xem
plo marthe pro sorore laborantis
pie sumministrant. ac per hoc a con
templationis iubilo. se. quasi taceu
tes in conspectu dei reputant. **U**n
de est qd graue sibi onus. hoc arbi
trantur. beatius existimantes. et
gratius amplexantes. si concederet^r

eis cum contemplatiuis iubilare deo
in uoce exultationis. quam implicari
negotio terrene actionis. Et quia in
ter ipos actiuos sunt pleriq. qui ua
rijs tribulationibus et temptationibus
fatigantur. recte oneri idumee con
tinuatur onus in arabia qd' sonat
campetris sine humilis. Campus
ut uostis locus certaminis est. Dia
bolus. autem in campo est. uel quasi
miles paratus ad prelium uel tanq.
leo rugiens et circuiens
ut inueniat quem de
uoret. Onus ergo in arabia
portat. qui pondere temptationum
premitur. qui molestias carnis. aut
spiritus patitur. cui collucatio est
tam aduersus carnem et sanguinem
qm aduersus spiritualia in celestibus.
Si autem et arabia humilis inter //

pretatur. nec te onus in arabia portat
qui in temptatione constitutus sponte
te humiliat. et ex humiliato corde
dei adiutorium contra aduersary te-
la implorat. **G**el certe qd' temptationum
sua aduersitas. humilem ac tristem
reddit. quem prosperitas superbum
et letum faciebat. **H**is omnibus sic
laborantibus dicit dominus hoc uer-
bum consolatorium. **V**enite ad me
omnes qui laboratis et onerati estis
et ego reficiam uos.

Quid est reficiam. uer-
bum hoc equiuocum est.

Reficere enim. est reparare. reinte-
grare et alimento refocillare. **T**ri-
plex ergo in hoc uerbo commendat
dei largitas contra triplicem nrām
necessitatem. **C**iamus siquidem
perditi et quasi ad nihilum redacti.

Eramus fracti et corrupti. Sumus
 adhuc esurientes et ieiuni. Merdi-
 eramus per primi parentis inobedien-
 tiam. Corrupti per propriam culpā
 Ieiuni sumus propter cottidianam
 desidiam. Ipse autem secundum diu-
 tias glorie sue omnipotens et mise-
 ricors deus reparauit nos. Reinte-
 grauit nos. refocillauit nos. Reppa-
 rauit per passionem et crucem suam
 Remtegraui per conuersionis gram.
 Refocillauit per uisitacionem afflicti-
 am. Antequā reppararet nos eramus
 filij tenebrarum et perditionis. anteq-
 reintegraret nos eramus filij miseria-
 rum et iniquitatis, et nisi continuo
 refocillet nos egentes fame et squa-
 lidi permanebimus. Refocillatio
 uero dei siue refectio dei est triplex
 Alia est incipientium. alia proficien-

tuum. alia perfectorum. **D**anus
incipientium est. conscientie pur-
gatio. **D**anus proficientium est.
sancta deuotio. **M**anna perfectorum
est. pura contemplatio. **I**sto
pane sancte deuotionis et lacrima-
rum et memoria habundantie sua
uitatis sue repleat animas nras do-
minus et saluator nre ihus xpūs. **Q**ui
uiuūt et regnat deus per immorta-
lia seculorum secula. a m e n

Ad idem

Tollite iugum meum super
uos. **M**athei undecimo
Carissimi. **M**ilicia est uita
hominis super terram et multarū
temptationum pondere pregruat^r
genus humanum. **L**aborat senex
tedio presentis uite. **I**uuenis autē
sub onere est naturalium incentiuo

rum portans pondus diei et estus.
Itaq; si recte consideras si diligen-
 ter inspicias naturam humanam
 quid aliud quam Laborem et dolo-
 rem consideras. quid habet ampli-
 homo de uniuerso labore suo quo
 laborat sub sole nisi uanitatem et
 afflictionem spiritus. **I**n quo spi-
 rituali pugna. prestant nobis so-
 latium et uiuamen septem dona
 spiritus sancti. Spiritus namq;
 pietatis efficit nos deuotos Spiritus
 scientie discretos Spiritus fortitu-
 dinis. ad omnia aduersa ualidos
 Spiritus uero consilij efficit nos ad
 aduersa aliena caritatiuos. **D**e-
 mum spiritus intelligentie. efficit
 nos ad diuina speculatiuos. ut
 uidere iam incipiamus que sit
 uoluntas domini. beneplacens

et perfecta pro his sancti spiritus
donis rogemus deuote dicentes
Veni sancte spiritus reple tuorum
Tollite iugum meum super uos.
loco et capitulo preallegatis. Nec
uerba carissimi possunt duobus mo-
dis accipi. Ex quorum altero diu-
na benignitas. Ex altero sapientia
dei magnifice commendatur. Sa-
pientie in hoc quod in tam breui clau-
sula. omnis recte uiuendi norma
est expressa. Benignitas uero in hoc
quod suum iugum appellauit. et hoc
nos trahere inuuit. Quomodo benignitas
eius in hoc commendabilis
appareat. attende. Tollite inquit
iugum meum super uos. meum
inquam. Ac si dicat. Iugum quod
clauis inposui mihi. et ipsum iugum
est caritas qua diligo uos. hoc ergo

iugum meum tollite super uos. id est
diligite me quia prior dilexi uos.
Uide homo si non infinita hic eli-
ceat benignitas. quia deus est et
creator omnium seculorum. **I**ugū
dilectionis non dedignatur trabe-
re nobiscum. nec sufficere sibi iudi-
cavit. ut esset inter nos. et super nos
sue presentia maiestatis nisi descen-
deret ad nos. et esset in nobis. tan-
quā uiuus ex nobis tum per presen-
tiam susceptę humanitatis. tum per
gratiam mutue dilectionis. **N**unquit
tante ac tali benignitati ymo ut ita
dicam humilitati eius ingrati esse
poterimus. **V**eneremur ergo in salua-
tori nrō sacratissimam eius sublimi-
tatem. sed non minus admiremur
sincerissimam eius humilitatem.
Reneremur in illo. qđ deus nr̄ est

et nichilominus amplec temur qd
caro et frat' nr̄ est. **T**rabamus in
qum dilectionis cum eo. qd' non ē
aliud nisi ut contradamus redama
re eum qui amavit nos. **D**iligam?
ergo creatorem nr̄m. redemptorem
nr̄m. dilectorem nr̄m quantum
possimus et ex quanto debemus. o
Nam possimus parum et debemus
multum. **V**el potius debemus ex o
multo idest ex toto corde nr̄o. ex to
ta anima nr̄a. et ex omnibus viribz
nr̄is idest ex omni qd' scimus et su
mus et poterimus. **C**erte si milies
et milies tantum essemus et scirem?
et possemus. quantum sumus et
scimus et possumus. **E**x hoc totaliter
toto. diligere teneremur eum. **E**t
si etiam ex toto hoc diligeremus.
quid essemus nos ad dēum. **R**el

pondabo tibi inquit heliu. qd' maior
sit deus homine. Quis prior dedit
illi. et retribuetur ei. Quis amplius
dilexit eum. uel quis saltem eque
dilexit eum. Ipse nimirum nos pre-
cedit diligendi uerboatione sicut
precedit eternitate ipse nos precedit
diligendi intentione. sicut precellit
maiestatis immensitate. **f**aciamus
ergo. o domini amici et fratres fa-
ciamus qd' possumus. **E**t si quantum
debemus non possumus. Diligit
philosophus deum pro eo qd' creatus
ab illo est. **G**ratias agit primo qd'
uoluerit eum potius esse aliquid. qm
nihil. **S**ecundo qd' potius homines
qm pecus. **T**ertio quod uirum ma-
gis qm feminam. **Q**uarto qd' lite-
ratum potius qm idiotam. **V**ide
tu o xpiane. si non multo amplius

et excellentius gloriandum tibi sit.
Quoniam te deus tuus creauit. **A**b erro-
re patrum delicti per baptismum te
absoluit fide sua et sacramentis te
imbuit. **E**x multis etiam periculis
te eruit. **E**t absq; ullis tuis meritis
ad sibi seruendum te uocauit. et
in multa te spiritus suauitate ditauit.
Quid. qd' ante hec omnia morte sua
et tali morte redemit. qd' pro te cecum
conspuit et crucifigi uoluit. uincula
et alapas. uerbera et spinas spuita et
blasphemias pro te sustinuit. quan-
tum putas in hoc tibi benignitatis
exhibuit. quantum propter hoc a
te amari promeruit. **O** qm̄ infelices
qm̄ infidelibus deteriores. qui tan-
tam eius benignitatem uilipenderit
aut obliuioni tradiderunt siue etiam
contempserunt. **D**igni plane: qd'

deleantur de libro uiuentium et cū
iustus non scribantur. **E**cce quomō
benignitatem domini ihū idest be-
nignissimam dignationem eius cō-
mendabilem. aspiciamus eum ip̄e no-
bis dicit **T**ollite iugum meum super
uos. qd' iugum nobis suauē faciat
et leuiter portare concedat. 2c

Ad idem

Tollite iugum meum super
uos. dicit dominus in euan-
gelio. **M**ath. ii. **C**arissimi.
Iugum xp̄i. Ip̄i nr̄o usu. seruium
dicimus. qd' nos sub sancte religio-
nis habitu. professi sumus dicit itaq;
Tollite iugum meum super uos. ac
si dicat. coram uobis quasi positum
est iugum meum. sed penes uos sit
consilium ur̄m. **S**i uultis tollite iu-
gum meum super uos. si uultis

perfecte si esse. uendite omnia que ha-
letis et date pauperibus et sequimini
me. Sed quid sibi uult. qd' uigus
potius. qm' chammum et frenum do-
minus tolli consuluit. scrutemur
causam ratiocinando et dicamus
qd' non ad equum aut mulum qui
chamo reguntur et freno. sed ad
bouem fieri significationem domini
uoluit. cui specialiter competit appli-
cari uigo. Per equum designantur
ambitiosi. per mulum luxuriosi. si-
cut scriptum est. Nolite fieri sicut
equus et mulus. 2c. Horum autem
consideratio non magis conuenit
ordini monastico quam equus et
mulus uigo siue et holocausto. Ad
bouem igitur nra uertatur conside-
ratio. quoniam ad ipm facta uide-
tur esse significatio. Wade aut sapi

eius o piger **e.** ad fornicam et
 dulce sapientiam. **D**oterat et hic
 dicere saluator uade o secularis ad
 bouem. et dilce ab eo religiosam con-
 uersationem. **I**n eius operationibus
 perpendere potes abrenunciationem
 cultus secularis. humilitatem cordis
 ad prelatos obedientiam ad condiscipulos
 socialem uitam. **S**ibi nota
 bis orationis instantiam. **S**ibi com-
 passionis industriam. **S**ibi lectio-
 nis studium. **E**t suffragia intercessionum
Et his similia. et audi quomodo hoc
 animal uidelicet bos. uirgo submit-
 ti solet. **E**st etiam animal mundus
 etiam humano concessum et diuini
 sacrificij aptum. **A**taque qd' Bos al-
 ligari se patitur. significat. qd' in-
 quiri domini tollere et portare uo-
 lentes. abnegare semetipos sibi

et sub alienis in **u**o peris in mona
sterio degere debent. Qd' cornibus
alligatur designat nos humiles ee
debere: per cornu namq; superbia ex
primitur. sicut scriptum est. **N**oli
te exaltare in altum cornu uram id
est nolite superbiam uram erigere
contra deum. **P**er cornu ergo alli
gari. est superbiam nrām sub iun
culo amoris xpi restringere. Qd'
autem in iugo combinantur boues
significat oportere nos caritatem
fraternitatis casto impendere amo
re. honore inuicem preuenire **I**n
firmantibus alienis pro posse iue
currere. **P**er hoc etiam qd' bos li
gatus ruminat. admonentur clau
strales. licet discipline. legibus cor
poraliter astricti. corde tamen et
ote incessanter sacrescripture mis

teria ruminare. **Q**d' bos unguulam
 diuisam habet hoc est. qd' affectus
 ad duo dirigi debet. unguila pes bo-
 uis est sicut scriptum ē. planta pe-
 dis et planta vituli. per pedes autē
 ut notissimum est designantur af-
 fectus. quasi ergo unguulam diui-
 dit. qui gemino monetur affectu
 amore boni. et odio mali. **V**el certe
 unguulam diuidit. qui proximorum
 nouit et prosperitatibus seu felicitati-
 bus congratulari et miseris com-
 pati. qui sicut iuxta aplm gaudere
 cum gaudentibus flere cum flenti-
 bus. **Q**d' bos arando glebas uertit
 notat qd' claustrales diuine scrip-
 ture inuigilare debent misterijs.
 sibi ad deuotionis profectum. **P**ro-
 ximis ad eruditionis augmentum.
Qd' etiam currum trahit aperte

denuntiat quante uenerationis sit
qui eccliam dei meritis et precibus
adiuuando promouere possunt. **D**ec
currum namq, eccliam figuratur sicut
psalmista ait. **C**urrus dei decem mi
libus multiplex. **C**urruum ergo hos
trahit quando pro militante eccliam
religiosus quispiam fideliter interce
dit. **Q**uod etiam mundum animal e
et uesci licitum declarat imitatione
dignum eum qui iugum xpi pie
portare studuerit. **B**ouem quippe
comedere est exemplum religiosi
fratris ac tibus nr̄is imitando quali
incorporare. **B**os etiam in sacrificio
et holocausto domini offerri solet.
Sacrificium dicitur hostia cuius
portio aliqua in altari crematur
reliqua in usus cedit offerentis. **H**o
locaustum uero est. que tota crema.

tue in altari. **B**ouem igitur nr̄m
in sacrificium domino offerimus
quando proponentes humiliare ani-
mas nr̄as . et affligere carnem . ieiun-
iis uigilijs . alijsq; sancti operis ex-
ercicijs . accedente mandato prioris
et aliud imperante . uerecunde et hu-
militer a proposito nr̄o desistimus .
Nempe qd' nr̄am relinquimus inten-
tionem et uoluntatem frangimus
hoc in domini sacrificium accendi-
mus . Qd' autem nr̄am comoditatē
et utilitatem facimus hoc quasi in-
uisum nr̄m de sacrificio domini re-
seruamus . Cum uero ad dura et
aspera nr̄eq; uoluntati prorsus con-
traria . pro dei amore obedimus q̄i
bouem nr̄m in holocaustum domi-
no offerimus . quia nosmetipsos a
nr̄is uoluntatibus occidimus . et

super altare boni operis igne diuini
amoris cremamus. Vel certe sacri-
fitorium est bona operatio nra. et lau-
dem nobis comparans apud proxi-
mum. Et meritum collocans apud
deum. Dolocautum uero e' sine
re deuotionis effectus seu pure con-
templationis excessus. cum mens
humana spiritus sancti feruore
concepto. Uel effunditur super se
uel rapitur extra se. Et tunc ita ue-
hementer ardet. et exestuat ut ei
dicere conueniat. Anima mea lique-
facta est. Illo utiq; igne de quo le-
gimus deus n'r ignis est. hoc igne
nos inflammarī concedat. rē

Inuita collatione dicat uisitor

Actio nra carissimi fratres debitu
pastorale est. et per gratiam sanc ti
spiritus inchoari debet et perfici
Ideo unanimi et consona uoce diu
num auxilium imploremus deuo
tissime canendo. Exeni creator spiri
tus. re cum uersiclo et collca. uis.

Deinde faciat legere formam uisita
tionis que sequitur et est talis

Visitabo inquit dñs oues meas sic
pastor uisitat gregem suum.

In facienda igitur uisitatione caute
lam maximam et diligentiam uisita
tor adhibeat. fideliter et prudenter
ad corrigendos excessus. et ad obler
uationem pacis utendat. et quita
poterit diligentia salua ordinis dis
ciplina. animos fratrum. ad ampli
orem reuerentiam propriy abbatis

54
Distincio de lau.
Capituluus primu

et gratiam mutue dilectionis in-
ducatur. **P**rouideat nihilominus ui-
sitandus. et ut secundum ordinis
formam uisitori obediens et deu-
tus existat. et ad emendationem do-
mus sue quantum poterit. tanquam
deo rationem redditurus intendat.
Igitur in uisitoris aduentu. abbas
domus illius. uel si ipsum abbatem con-
gerit. et prior aut qui tenet locum
ipsius. fratres studiose admoneat.
roget et precipiat. ut fideliter et fi-
ducialiter. publice uel priuatum pro
ut melius intellexerint faciendum.
que corrigenda cognouerint. sug-
gerant et proponant. Caueat autem
ne ullatenus abbas hoc impediatur
faciendum. uel cum factum fuerit
egregerat. Caueat ne in presentia
uisitoris uel post eius discessum

AB.

cuius fratrium uindictam aliquam
 inferat. ne impropere! ne indigne
 tur. Quin etiam si minus caute. mi-
 nusque discretè fuerit quis locutus!
 benigna facilitate ei ad consilium
 uisitatoris indulgeat. **Sp̄m** uero
 uisitatore[m] talem fore conuenit. ut
 non credat omni spiritui! sed cau-
 sam quam nescierit. diligenter inqui-
 rat. cognitam rationabiliter corri-
 gat! zelo ordinis. et paternæ carita-
 tis affectu. **Prohibeat** etiam ne
 incipiant retrahere que nouerint
 correpta. nec sibi suggerant incom-
 perta! ne uanis suspicionibus tur-
 bent animos patrum siue fratrum
 suorum. **Qd** si quis fecerit! dig-
 ne eum uisitator uide increpet et
 castiget. **Prohibeat** etiam nequis
 fratrum que nouerint emendanda

quasi ad maius scandalum qd' ne-
quistimum est. usq. ad uisitatoris
aduentum differat uel referuet.
sed oportunis temporibus que con-
tigerint proclamentur et emenden-
tur. Qd' si contra hanc formam ege-
rit uisitator. per superiorem abba-
tem. uel coabbates alios pro ut me-
tuerit castigetur. siue etiam punita-
tur per capitulum generale. **U**nui-
liter qui uisitatur nisi formam ean-
dem studeat obseruare. coram deo
grauius se culpabilem. et paterna-
uel capituli generalis se nouerit am-
maduersione plec tendum. **N**ullus
abbas hospes uel etiam uisitator ni-
si pater illius domus quam uisitat
fuerit. confessiones audiat. uel reci-
piat. **I**psē etiam pater si grauis est
causa ad proprium abbatem domi-

illius cum qui confitetur remittere
studeat. et debita fidelitate omnem
adhibeat operam. et diligentiam om-
nem exhibeat. ut proprio abbati si-
cut decet reuelet ille conscientiam
suam. **P**rovideat autem uisitator
ut in carta sigillo suo signata. et a-
foris dependente diligenter scribat.
que corrigenda et ordinanda statue-
rit. et committat cartam cantori le-
gendam sequenti anno in capitulo
tempore uisitationis. **E**t in cartis
uisitationum nunquam aliquis nisi
abbas fuerit. sigillum suum appo-
nat. Quinimo monachi et conuer-
si. qui saltem semel in anno abbati
proprio cum eius copiam habuerit
fideliter et integre negligunt confi-
teri. uinculis excommunicationis
se nouerint irretitos. **C**ui etiam pe-

Ex distinctioe
A. capitulo. 2.

Ex stouellis dis
tinctione octaua
ra. 4.

ne se subiectos agnoscant. omnes il-
li qui in fraudem alijs quam confesso-
ribus ab ordine deputatis confiteri
presumunt. Et preter hoc si in hoc
deprehensi fuerint. et prouentur ha-
bitu regulari. uisitatores super hoc
inquirant et diligenter fatiant ob-
seruari. Et distinctionem hanc eius-
forma uisitacionis faciant in capi-
tulo recitari. **O**fficiales ordinis cum
instituantur. iurare teneantur quod
nullum apponent repugnacionis ob-
staculum. et nullum procurabunt
defensionis presidium. et quin ad
uisionem abbatis dimittant officia.
absq. contradictione quacumq. ali-
as nullatenus ualeant promoueri.
Omnes quoq. nouicij ordinis ante
quam ad professionem recipiantur
iurare teneantur. et quod statutum

huiusmodi eis luculenter expositum
obseruabunt. **A**bbates autem qui
officiales instituerint uel nouitios ad
professionem receperint. non prestato
ab eis et eorum quolibet huiusmodi
iuramento. tam diu extra stallum ab
batis maneant. donec exegerint iura
menta uel officiales amouerint non
iurantes. **R**eceptos autem absq; iura
mento nouitios. in basso choro tene
ant. donec prestiterint iuramenta.

Et hec definitio cum forma uisitatio
nis. annis singulis recitetur.

Qua perlecta dicat uisitor

Auduimus quis sit modus uisitandi
et reformandi. **Q**ualiter se habere
debeat uisitor in actu sue uisitatio
nis. **Q**ualiter etiam pater abbas ui
sitandus se gerat unacum fratribus
suis uisitandis. **S**equamur ergo

hanc formam et penas in eadem
contentas ciutemus. Quare pater
abbas nr̄os in xp̄o filios adhortate
monete et rogate. ymo etiam in uir-
tute salutaris obedientie precipite
et mandate. quatenus publice uel
in priuato nos et nr̄os accedant et
ea que pro bono statu tam spiritua-
lium qm̄ temporalium nouerint o-
emendanda discrete ac caritative
proponant. *Qua adhortatione fac-
ta dominus uisitor subiungat*
Nt audiuntis carissimi fratres. pa-
ter abbas nr̄ se exonerauit et uobis
onus imposuit. Ut autem prescrip-
tum et debitum modum uisitandi
obseruemus mandamus uobis om-
nibus et singulis in uirtute salutaris
obedientie liqua sunt collapsa in
diuino officio aut in disciplina regu-

lari siue etiam in administratione
rerum temporalium qd' illa nobis
Zelo dei luculenter proponatis. Et
nos illa omnia domino dirigente re-
formare studebimus melioribus uis
et modis uti poterimus et debemus

Post hec legatur carta preterite ui-
sitationis si domino uisitati placuerit.
quibus perlectis uisitator
deputet fratribus terminum et lo-
cum ueniendi ad scrutinium ha-
bendum. Et sic concludat primum
capitulum.

Interrogationes per uisitatorem
fiende plus et minus iuxta quali-
tatem monasteriorum. Et primo
de uita Abbatis qualiter se regat
iuxta et extra monasterium

Quoniam sit pomposus aut sumptuosus
in expensis. famulis. equitaturis. &c.

Quoniam habeat hospitia suspecta.

Quoniam sit frequens in actionibus et
tractatibus secularium.

Quoniam aliqua bona monasterij imping-
norauerit aut infeodauerit. aut alijs
indebitis distaxerit.

Quoniam sit in debitis et qua de causa

Quoniam attrahit sibi hospitalitatem
extra necessitatem.

Quoniam bene pertractet fratres et Co-
lonos monasterij

Quoniam frequenter aut raro celebret
diuina.

CAn frequentet chorum dominicis
et alijs festiuis diebus

CAn habeat Capellanum bone fame
et honeste conuersationis, et familia
res honestos

CAn nuntius accurate et sumptuose
nuat in tabula sua

CAn comedat carnes extra mōsteriū

CAn accedat suspecta loca mulier

CAn crapulosus sit et temulentus

CAn a plebanis uel mercatoribus aliquid
recipiat uel quid re

CAn sollicitus sit ad ruinosa loca re
paranda.

...
...
...
...

De Priore

Qualis sit in conuersatione

An sit diligens. circa obseruanti-
as regulares. scilicet

An sit diligens circa chorum. cir-
ca regularem disciplinam cōseruandā.

An forte nimis remissus sit et fa-
cilis in dispensationibus. et laxando
habenas iuuenibus.

An caritative proclamet. et puniat
excessus fratrum

An sit acceptor personarum

An bene custodiat Sigillum con-
uentus.

De Conuentu

Utrum fratres unanimes sint in bono

Utrum simul legant horas cum sint extra chorum

Utrum omnes occurrant ad initium horarum

Utrum annalem et generalem faciant confessionem fratres, suo plato.

Quales doctrina et exemplo sint confessores.

Utrum Seniores sint boni exempla et zelatores discipline regularis

11.
Tertium cottidie celebretur capitulum
Constitutum relique ciborum dentur
pauperibus

Tertium Sacerdotes continuant
missas iuxta formam ordinis

Constitutum fratres gradus inferioris
communent iuxta debitum &c

Tertium habeant missas pecuniarias
septimanatim

Constitutum sint aliqui proprietarii
inter fratres

Constitutum sint inter eos negotiato-
res propter lucrum &c

Constitutum seruent silentium locis et
temporibus suis.

Tertium frequentant regularem
et cottidianam lectionem

Constitutum ordinate dormiant et
uestiti

Tertium utantur lineis

Castrum Conueniant temporibus
et locis inconuenientis.

Castrum Vacent sessionibus et pota-
tionibus post completorium

Castrum disceptent simul intra
seu extra . terminos regulares

Castrum concedatur fratribus uisi-
tare consanguineos .

Castrum ludant ad taxillos . uel alios
quoslibet ludos frequentent illicitos

Castrum Intrent tabernas

De offinalibus

Constitutum bone fame sunt ab extra.
circa seculares.

Constitutum nimis sunt largi in con-
uersatione sua.

Constitutum aliqui sunt extra monaste-
rium. et quot numero.

Constitutum tales pro tempore ueniunt
ad monasterium.

Constitutum ceteris temporibus fatiant ra-
tionem de precep. et expen.

Constitutum tales computationes. ad
memoriam scribantur posteror.

De officijs al's monasterij quomō
regantur.

Constitutum officiales legant horas seu
nullas consuetas.

Queratur. de quantitate reddi-
tuum. Censuum. et Drouentium.
Grami. Siliginis. Auene.

Calcorum Carnium et Mullor
Onorum. Qum ac pecuniarum

In generali

CAn mōsterium sit munitum ab
ingressu et egressu suspec to.

CAn mulieres ingrediantur mo
nasterium et loca conuentualia

CAn habitationes mulierum sint

contigue monasterio

Cu mulieres suspecte comorentur
in uicinatu monasterij

Cu tempore nocturno monasteri-
um et loca conuentualia claudantur

Qualis sit uulgata fama obedi-
tie. Castitatis et paupertatis.

Cu competens numerus habeatur
regularium personarum

Qualiter prouideatur infirmis.

**Pro Secundo capitulo uisitatio
nis dicat dominus uisitato**

Isi agro huius sacre con-
gregationis. querimus dul-
cem fructum et bonum
de quo Canticorū primo. fructus
eius dulces gutturi meo. Et apłus
ad Romanos. vi.º dicit nobis. Li-
berati a peccato serui autem saci
deo. habetis fructum uerū in sanc-
tificatione. finem uero uitam eter-
nam. Nos igitur primo in Con-
uentualibus querimus fructum
deuotionis. honestatis et decentie
ut in omni loco et tempore. et coram
omnibus hominibus. disciplinatos
ac deuotos se exhibeant. In orato-
rio maturos iuxta altare reueren-
ter et coram sacris reliquijs timo-
rate iuxta illud leuitici. xxvi.º

Manete ad sanctuarium meum
Tandem nos querimus in officina
libus fructum fidelitatis et prudē
tie postremo uero in semibus fruc
tum maturitatis et reuerentie. Ita
qd' sunt graues in moribus reueren
di in aspectu et modesti uerbo pari
ter et actione. Tales fuerunt prēs
antiqui qui nobis sue sancte con
uersationis uestigia reliquerunt.
Et quia beati qui audiunt uerbum
dei et custodiunt illud, fieri debet
nobis aliqualis exhortatio breuis.

Surgat ergo x̄

Sequitur exhortatio. hec uel alia

Si nosmetipsos diiudicaremus nō
utiq; iudicaremur. dum iudica
mur autem a domino corripimur ut
non cum hoc mundo dannemur. ad
Cor. 10. In uerbis propositis km̄

fratres. tria nobis occurrunt notanda
quibus exercentur omnia iuditorum
genera. Primo. homo iudicatur a seinet
ipso. Secundo a proximo. Tertio a deo.
Primum iudicium est laudabile. Se
cundum utile. Tertium formidabile.
In primo iudicio exercentur deuoti. In
secundo negligentes et pigri. In tertio
reprobi. Primum appellatur iudicium
exercicii. Secundum correctionis. Ter
tium damnationis. Iudicium exercicii
ostenditur cum dicitur. in uerbis propo
sitis. Si nosmetipsos diiudicauerimus non
utiq; iudicauerimur. Iudicium uero cor
rectionis inuuitur cum adiungitur
Dum iudicauerimus autem a domino corri
pimur. Iudicium uero damnationis
ubi causam predicetorum iuditorum
exprimit concludendo dicit. Et non
cum hoc mundo damnauerimur. De

Iudicio exercitij dicit ps^{ta}. **E**xercita
bar et scopabam spiritum meum. **D**e
ipm scopare est. seipm de peccatis re
prehendere. **E**st ergo deus habeat occa
sionem parcendi. exerceamur contra
nosmetipsos in zelo ulciscendi uel iudi
candi. qd considerans beatus Job dice
bat. **S**i fuero iudicatus scio qd iustus
inueniat. quali diceret. **S**i iudicatus
fuero iudicio primo. non iudicabor iu
ditio ultimo scil' damnationis. quia de
us non iudicabit bis in idipm loquens
per prophetam. et hoc est qd dicit apls
in uerbis propositis. **S**i nosmetipsos di
iudicaremur non utiq. iudicaremur.
De Iudicio uero correctionis quantum
spectat ad nrām reformationem nrī se
cunclī capituli dicit dominus ad here
miam prophetam. **E**cce constitui te ho
die super gentes et super regna ut euel

las et dissipas et destrues et edificas et
plantas. Oruno iubetur destruere et dis
sipare. postmodum edificare et plantare.
quia ut beatus gregorius in moralibus
dicit. **F**requaqm̄ ueritatis fundamen
tum ponitur nisi prius erroris fabrica
destruatur. **S**ustineamus itaq; fratres
karissimu pacienter iudicium correc
tio nis. quatenus euadere ualeamus iudi
cium damnationis. **D**e iudicio dam
nationis. ap̄l̄us dicit. **F**ornicatores et adul
teros iudicabit deus. idest damnabit.
Unde dominus diciturus est in extremo
iudicio. **I**te maledicti in ignem eternū
De quo etiam dicit beatissimus pater n̄r
Bernhardus. **I**n iudicio damnationis
nulla erit miseratio. quia illic nulla
speratur correc tio. **F**erendus est ergo
pater erudiens ne sustineatur iudex
puniens. **D**icit autem sanctus Aug⁹.

Prepara te flagellari aut certe non que-
ras inter filios dei recipi. Dicuntur
autem karissimi fratres notanter isti
recipi inter filios dei qui uigilanter
terra substantialia sacri nri ordinis cul-
todiuunt scilicet uiuendo in obedientia sine
proprio et in castitate quia funiculus
triplex difficile rumpitur. Ergo ex hoc
triplici funiculo fit flagellum quibus
seu flagellantur in hoc mundo quia
scriptum est. Flagellat autem deus om-
nem filium quem recipit. De primo
funiculo huius flagelli scilicet obedientia
primo Regum. Melior est obedientia
quam uictoria. de quo dicit etiam Beatus
simus pater nri Bernhardus. Est autem
obedientia prima pars regule: et qui
cumque eam secutus fuerit. pax super
illum et misericordia. Irregulariter
ergo uiuunt qui sunt inobedientes

siue senes sint siue iuuenes. officiales
siue conuenticuales. De secundo funiculo
huius flagelli uidel' castitatis dicitur
in eccō. Non est digna ponderatio con-
tinentis anime. Item scribitur sapientie.
Incorruptio facit esse proximum deo.
De tertio funiculo huius flagelli uidel'
uoluntaria paupertate. In quantum
deus odiat proprietarios ostenditur in
Anania et Saphira. Unde legitur Actu-
um ap̄lorum. Et erant illis omnia con-
munia. et sequitur. de Anania et Saphi-
ra qui fraudauerant de pretio agri. qd'
morte subitanea mortui sunt. in signis
mortis eterne. Etiam tales mala morte
temporali moriuntur. Est et aliud eis
malum quia si in morte inuenti fuerint
pprietarij. carebunt ecclīastica sepultura
et in signum perditionis extra monaste-
rium projiciuntur.

Qua finita exhortatione dicat
Dominus uisitator

Juxta uerbum dei exhortatorium
exercere debemus nosmetipsos in
zelo ulciscendi et diiudicandi de
peccatis nostris. quia dicit beatus gre-
gorius in moralibus. **I**tequaqm
ueritatis fundamentum ponitur
nisi prius erroris fabrica destruat
ferendus itaq; est equo animo pater
erudicens ne sustineatur iudex pu-
niens. **S**ustineamus ergo iudicium
correctionis ut possimus euadere
iudicium damnationis. **D**emde
uisitator iudicium faciat procla-
mationis et correctionis

Pro tertio capitulo faciat dominus
 uisitor talismodi breuem exhor
 tationem

Cum secundum ueteris ac no
 ui testamenti monita humiles
 esse oporteat. mites. castos.
 misericordes. patientes. deum et ho
 minem diligentes. Et omnis inuini
 ditia aut auaritia nec nominari de
 beat sicut decet sanctos. Deus uoluit
 tanquam munda animalia habere pas
 tores. qui ad bone conuersationis nor
 mam et ad uirtutum fastigia subli
 marent. eo modo. ut quotiens somno
 torporis et negligentie opprimum cerne
 rent protinus excitarent. et ad ino
 dum leonis triplicem rugitum emit
 terent scilicet rugitum cominantis in
 fernum. rugitum compatientis et
 plangentis peccatum. et rugitum

inuitantis ad regnum. **Ut** hoc la-
lubri clamore quisq; a peccato et
somno negligentie sue surgat me-
horatus. **Iuxta** illud apli. **Surge**
qui dormis et exurge a mortuis et
illuminabit te xp̄s. **Primo** dicit
Surge qui dormis. hoc inuitur
per rugitum primum. scilicet cōman-
tis infernum. unde. ps̄. **Domine** de-
duxisti ab inferno animam meam
saluasti me a descendentib; in lacum
Secundo dicit. et exurge a mortuis
qd' designatur per secundum rugi-
tum compatientis et plangentis pe-
ccatum. **Unde**. ps̄. **Auerte** faciem
tuam a peccatis meis et omnes iniqui-
tates meas dele. **Terno** dicit. **Et il-**
luminabit te xp̄s. qd' ostenditur
per tertium rugitum inuitantis ad
regnum. **Unde** ps̄. **Accedite** ad

eum et illuminamini et facies ur̄e
non confundentur. Sic et nos ho-
die in isto tertio capitulo nr̄e uisitatio-
nis seu reformationis rugitum tanq̄
leo emittimus per cartam uobis tra-
dendam quam quidem nr̄o Sigillo
roborauimus et a uobis inuolabiliter
seruandam mandamus que nullate-
nus uos debet aggravare. quoniam
cōmunem ur̄m omnium importat
utilitatem animarumq; salutem di-
latat sic per uos obseruata ur̄am bo-
nam opiuonem et honestam apud
deum et homines.

¶ Demum legatur carta et expo-
natur.

¶ Postremo Beniuolentia capter
Et participatio suffragiorum peti-
tur his uel consimilibus uerbis
Venerabilis pater ac dulcissimi fra-

184
tres. Exhibuistis nobis et uis ex
uoluntate libera cum omni caritate
et gaudio. humanitatem uiam pro
eo referimus uobis gratiarum ac ho-
nes offerentes nos ad uecillitudinis
recompensationem. Et finaliter uale-
dicimus uobis humiliter flagitanter
participationem deuotarum oratio-
num uiarum. Et conclusiue oble-
ramus. Qd' deus misereatur nri et
benedicat nobis nunc et semper. Amen
¶ Deinde faciat generalem ex-
hortationem pro uiuis et defunctis.
Et misse sint.

·lxviiij·

69

1711

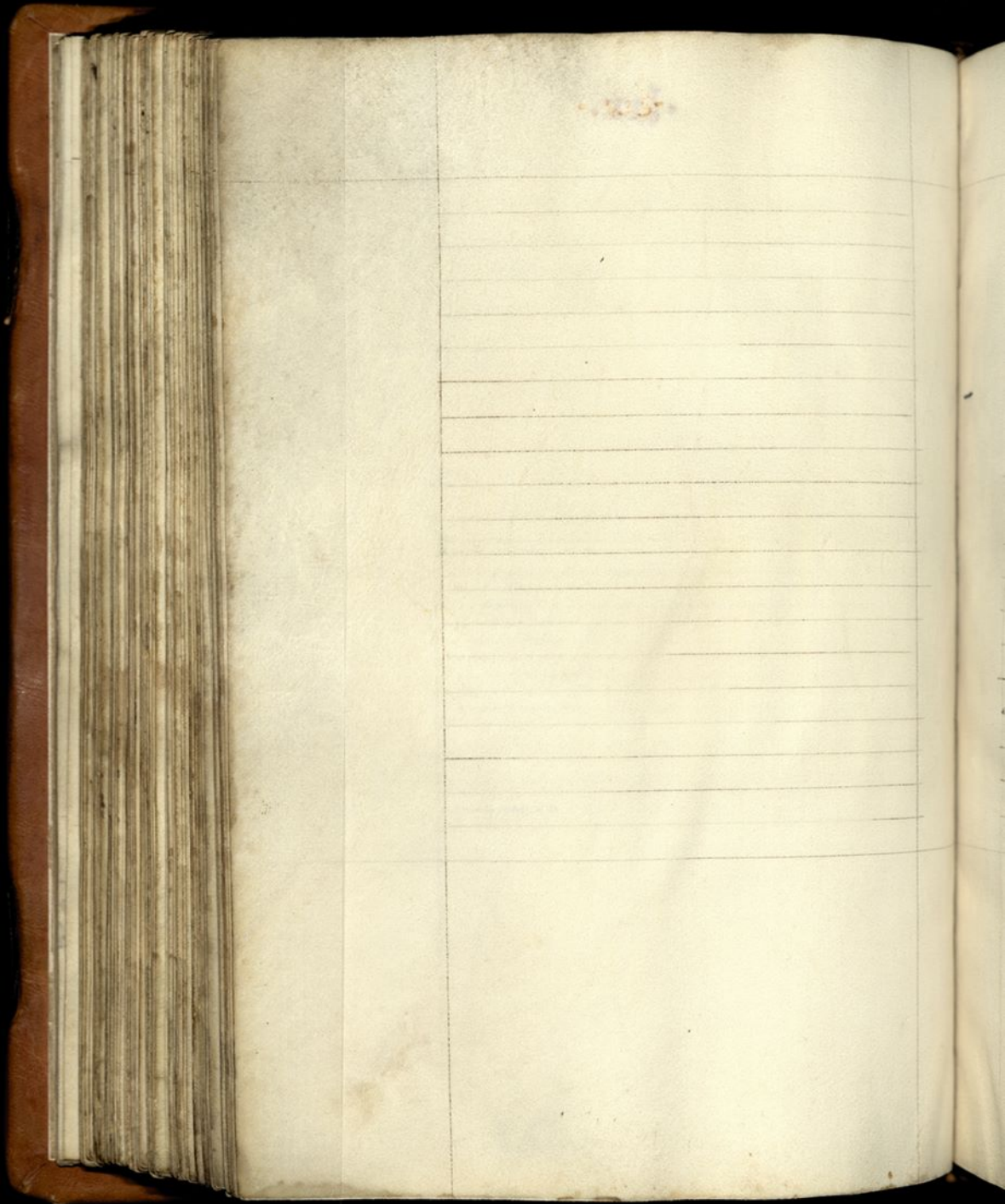
·lxix·

70

1115

·lxx·

71

·lxxj·

72

1234

*Secuntur sermones in uisitacionibus
monasteriorum*

Uisitatio tua custodiuit spiri-
tum meum. *Job. A.* Reue-
rendi patres ac domini. *Le-*
gimus in ezechiele rotam
unam apparuisse super ter-
ram quatuor habentem facies. Quem
admodum per terram pro presenti in-
telligo humiles et deuotos fratres con-
uentuales nri sacri Cisterciensis ordinis
Sic per rotam apparentem super terram
personam intelligo et auctoritatem do-
mini uisitatois. Qui ideo apparuit ut
de terra huius congregationis spinas et
tribulos hoc est transgressiones. rebello-
nes. et contentiones. et similia exorbitan-
cia. si inuenta fuerint pullulasse. eradi-
cet. Et in ipa terra. fructus sane te-
conuersionis instaurando edificet pa-

ruer et plantet. **I**sta rota quatuor fates
habet. prima respicere debet seruitium
diuinum si deuote persoluiatur. **S**e-
cunda respicere debet ad pauperum
hospitium. si bene xpi pauperibus mi-
nistretur. **T**ercia respicere debet ad
mutuum consortium. si caritas cum
fratribus et inter fratres teneatur. **Q**
Quarta respicere debet ad temporale
subsidiu[m] si in bonis usibus expendi-
tur. ut omnes iste fates solum unum
deum respiciant. Et in idipm omnes
suas operationes finaliter ordinent et
reducant. **D**e quibus aliquid dicen-
dum pro gratia dicamus. **A**ue maria.
Visitatio tua custodiunt spiritum me-
um. loco et capitulo preallegato. **C**um
secundum sanctos patres et statuta
ordinis uisitatio ordinatio. conserua-
tio sit uite spiritualis. siue discipline

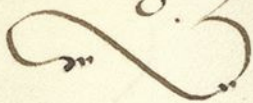
monastice: et obseruantie regularis. hoc
possimum domino uisitati integrum
existit. ut subditis tam malis qm̄ bonis.
hoc est debilibus et infirmis. **Rebellibz**
et superbis. delictibus et ignavis frater
bus. **Sp̄a** uisitatio ad consolationem pro
cedat et sublenationem. **Et** hoc triplici
ter scil' custodiendo. supportando et dis
pensando. **De** primo dicitur. **3° Regum**
2°. Custodi uerum hunc qui si lapsus
fuerit. erit anima tua pro anima illius.
De secundo beatissimus pater n̄r **Bern 2°** **Ab.**
O prelati inquit. quare iugum ur̄m su
per eos aggregatis. et eos importabiliter
oneratis. quorum potius onera uos por
tare debens. **De** tertio dicitur **Math. 23°.**
Quis putas est fidelis et prudens dis
pensator quem constituit dominus sup̄
familiam suam. ut det illis cibum in
tempore. Cibum utiq; uerbi dei. **Cibus**

tom exempli. Cibum temporalis subdi,
dy. propter qd bene dicitur petro. **Pas**
ce oues meas. pascere uerbo. pascere exem
plo. pascere et orationis suae etiam tempo
ralis prouidentie subsidio. **Ne** tibi pas
tor negligens. quisquis es. si non pascis
committas tibi oues. non solum corpora
liter uerum etiam spiritualiter. unde
Beatissimus pater noster **Bern** 2. Res ecclesie
non ue sunt. sed fratrum uisibus depu
tate et crudeliter illis subtrahitur que
quid inaniter expenditur. Itaque dominus
uisitator pro consolatione et etiam sub
leuatione suorum subditorum. qui ut
pretac tum est in triplici genere esse pos
sunt. debet pretendere typum et formam
illorum trium statuum. qui olim rege
re uidebantur populum israel. uidelicet
Sacerdotum. regum. et prophetarum
Sacerdos inquam debet esse dominus

Ab. Ab.

uisitator, ad subleuandum debiles et
 infirmos. Rex ad fortiter calcandum
 superbiorum rebellionem. Propheta ad
 dulciter erudiendum ignorantium hu-
 militatem, ut sic quilibet uisitatus sibi
 dicere ualeat. **U**isitatio tua custodiuit
 spiritum meum, que fuerunt uerba the-
 matis 2^e. In quibus duo complectuntur
 notabiliter attendenda, uidelicet. uisitato-
 ris eminens auctoritas, et uisitacionis
 euidentis utilitas. **P**rimum cum dicitur
 demonstratine et respice hinc. **U**isitatio
 tua. **S**ecundum cum subditur, custo-
 diuit spiritum meum. **D**ixi primo
 q^o in uerbis thematis complectitur, no-
 tabiliter attendenda. **U**isitatoris eminens
 auctoritas. **D**icitur enim sibi. **G**enesis
 .31. **N**em mittam te ad fratres tuos
 et uide si cuncta prospera sint erga
 fratres tuos, et renuncia mihi. **M**ittit²

itaq; dominus uisitor ad uidendum
si euncta prospera sint erga fratres
suos. **M**ittitur deniq; ad scrutandum
subtili inuestigatione ne forte inter fra-
tres in conuentibus ipi officiales suis
honoribus eleuentur. **E**t ne forte etiam
fratres simpliciter conuentuales suis
in grati comodis negligant humilitati
studere et pacifici esse. **A**d hec autem
domini uisitoris se extendit auctori-
tas. ut per augmentum sue sollicitudi-
nis satagat ut fratres conuentuales
nec in laboribus desides. existant. nec
fratres officiales pro suis honoribus
contumaces inueniantur. sicq; fit ut
euncta prospera ipse dominus uisitor
letus enunciet. **D**e hac eminentia aucto-
ritatis nri domini uisitoris aduer-
tendum. **Q**uod per uirgam designatur
cuius uirge figura et significatio de-

scribitur in hoc uersu. Collige per pri-
mum. medio rege punge per ymum.
Et hec est uirga quam iubente domino
moyses manu tulit ingrediens egyptum.
Moyles est prelatus. qui diuin permit-
tente domino ad prelaturam sublimat^r.
ex auct^ritate prelationis uirgam susci-
pit. Bene autem dicitur permittente
domino. Quia teste ap^lo ad Romanos.
12°. Non est potestas nisi a deo. licet
de quibusdam potentibus. dicit domi-
nus osee. 8^{uo}. Ipi regnauerunt. sed
non ex me. quasi diceret. non me pro-
picio. Unde infra dicitur per eundem
prophetam. 13°. Dabo eis regem in fu-
rore meo. Ex quo manifeste claret bo-
nam. malamq; potestatem a deo ordina-
ri. Sed bonam ppitius. malam uero
uatus. Reges enim qm sunt boni. mu-
neris est diuini. quando autem mali.

sceleris plebium est. secundum enim
meritum plebium disponitur iura rec-
torum dicente Job. 34. Qui regnare
facit ypocritam propter peccata populi.
Nec uirga pastoralis uiri uisitatoris
potestas est corrigendi subditos. Que
correc ho duplex est. secundum q
duo genera subditorum. sunt enim qui-
dam tractabiles et benigni. tales in
leni correc tione sunt uisitandi a prela-
to. Alij uero rebelles et duri. et tales in
afflic hombus et uerberibus sunt uisi-
tandi. ¶ Primum utaq; genus subdito-
rum uisitandum est in leni correc ho-
ne uirga dilectionis. Nec est discipli-
na qua pater carnalis filium ex dilec-
tione corripit et castigat. De hac uir-
ga Salomon ait prouerb. 13. Qui par-
cit uirge odit filium. Et qui diligit
illum instanter erudit. Quantum

malum ex subtractione huius virge
proveniat. ex sacra pagina invenimus.
Fram heli sacerdos falsa pietate super-
tatis. quia delinquentes filios corrige-
re neglexit. apud districtum iudicem
semetipm̄ cum filijs crudeli damnatio-
ne percussit. Dilectionem quidem ad
filios habuit. sed potestatis virgam nō
tenuit contra eos exercendo. cum tamen
utrumq; sit agendum. Unde contra eū
diuina vox loquitur dicens. **1. Regum**
3. Suscitabo aduersum heli. omnia
que locutus sum aduersus eum. et ad-
uersus domum eius. eo qd' nouerit ini-
que agere filios suos. et non corrupue-
rit eos. Nunc etiam legitur. **3. Regum**
1. Adonias leuabatur dicens. Ego reg-
nabo. Et subditur. **Et corripuit eum**
pater suus aliqn̄ dicens. Quare hoc fe-
cisti. Quem tamen postea Salomon

occasione regni iussit occidi. Secundum
vero genus subditorum uidelicet rebelles
et duri. quia seueritate sunt iustitiam
di restat modo dicendum. Vbi notandum
quod seueritas ista temperata debet
esse. ne sicut dicitur in regula sancta.
Quoniam nimis cupit eruginem eradicare
frangatur uas. Et sicut hoc ipsum testatur
Salomon ubi ait. Qui nimis emungit
elicit sanguinem. Quia propter prelatum
iustitiam ad temperamentum nimie
seueritatis tria debent specialiter meli-
uare. sui ipsius consideratio. dominum in-
crepans. et eiusdem comminatio. De
primo ad galathas. 6. fratres si pre-
occupatus fuerit homo id est impruden-
ter lapsus in aliquo delicto. In uno
dico non in multis. Inscrute huius-
modi in spiritu lenitatis considerans te-
ipsum ne et tu tempteris. id est permitten-

te deo. in simile cadas. **N**ihil enim
tantum inclinat ad misericordiam
sicut proprii periculi consideratio. **S**e-
cundum est domini increpatio. unde
dicitur per ezech. 34. loquens pasto-
ribus. **C**um austeritate imperabatis eis
et cum potentia. et disperse sunt oves
mee. **T**ertium est eiusdem domini
cominatio. unde. **J**ere. 23. **Q**ue pasto-
ribus qui dispergunt et dilacerant.
gregem pascue mee. **E**t ibidem. **V**os
dispergitis gregem meum et eiecistis
eos. et non visitastis eos. **E**cce ego
visitabo super uos malitiam studiorum
uorum. **S**it ergo in boni correctoris
pectore uirga dilectionis qua feriat.
Et cum psalmista dicat. **V**irga tua et
baculus tuus. ipse me consolata sunt
ps. 22. **S**it ergo et in boni correctoris
pectore etiam baculus consolationis

quo leniat. **E**xemplo beati Job qui di-
cit .29. capitulo. **C**um sederem quasi
rex. circumstante exercitu etiam tamen
merentium consolator. **S**it ergo uulne-
ribus illius qui incidit in latrones
Samaritanus uinum et oleum infu-
dit. **I**n uino diltinctionem correptionis.
In oleo mollitiem intellige consolationis.
Et tantum de primo principali. **D**ixi
et breuissime secundo q̄ in uerbis pre-
missis complectitur notabiliter confide-
randa. uisitacionis euadens utilitas.
Ista autem ut finem loquendi tribuam
est triplex scil' oppressorum et infirmo-
rum consolatio. neglectorum et de-
formatorum reformatio. **D**ubiorum de-
niq; ac timidorum. allecuratio. **Q**uia
igitur utilitas uisitacionis est oppres-
sorum et infirmorum consolatio. **N**am
sicut filij israhel cum esset oppressi

uigo pharaonis, uisitati sunt a domino
per moysen. **Exodi .3.º** Videns uidi af-
flictionem populi mei etc. Et infra. **Vi-**
sitas uisitauit uos. et luce primo. **Bene-**
dic tus dominus deus israhel. qui uisi-
tauit et fecit redemptionem etc. Sic et
dominus uisitator oppressos iniuste de-
bet redunere. et pacem eis restituere di-
centibus sibi oppressis. **Veni domine in-**
sitare nos in pace. Maxima autem cura
uisitatori esse debet ut infirmis prou-
deatur. ne sibi dicatur in iudicio. **Infir-**
mus sui non uisitasti me. Secunda
utilitas uisitationis est creatorum re-
formatio. **i. Regum .11.** dixit yesse ad
dauid. **fratres** tuos uisitabis si recte
agant et cum quibus ordinati sunt
dulce. Et cum psalmista dicere debet
dominus uisitator **Si dereliquerint**
fily eius scil' abbatis uisitandi **Regem**

meam id est cartam uisitacionis eis prius
traditam. **V**isitabo in uirga iniquitas
eorum. **26.** Sed misericordiam meam non
dispergam. **N**eq; nocebo in ueritate
mea. **psalmo. 88.** Tertia utilitas uisi-
tacionis est dubiorum assecuratio. Quia
enim nemo scit utrum odio uel amore
dignus sit. **Ecel' 10. 9.** Securi sumus
q; illa que facimus ad mandatum supe-
riorum meritoria sunt et deo accepta
si saltem ex corde facimus. uide **Math.**
10. Qui uos audit me audit. **Et Job. 1.**
Quid est homo. quia uisitas eum. aut
quid apponis erga eum cor tuum. q; si
diceret. **Q**uid est homo qd' tantum ipm
reputas. ut notum facias sibi per uisita-
torem uoluntatem tuam. **Et beatissim²**
pater n^r Bern² doc^r tor mellissimus in
libro de precep. et dispen. Quicquid
uice dei precipit homo. qd' non sit cer

tum displicere deo, **N**aut secus accipi
endum quam si precipiat deus. Quid
enim interest an per se. aut per suos.
ministros. siue homines. siue angelos.
hominibus suum finotescat benepla
citum deus. **N**e igitur uisitoribus
si non dixerunt dicenda. et non cor
ripuerunt emendenda. **O**relati enim
ut dicit ysidorus ppter subditorum ini
quitatem damnantur. si eos aut igno
rantes non erudiunt. aut non arguunt
delinquentes. **N**am ad ipos respicit
ex aue foritate uisitoria requirere
qd' fractum fuerat alligare. qd' infir
mum fuerat consolidare. qd' pingue
et forte est in suo uigore conseruare
ut tandem deus omnipotens in omni
bus glorificetur. qui est super omnia
benedictus et laudabilis et gloriosus
in secula seculorum. a . m . e . n .

Lollaciuncula domini uisitatorij
infra festa ꝑ. Natalis
domini

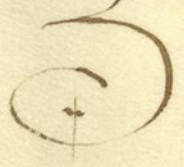
Pastores erant uigilantes &
custodientes uigilias noctis
supra gregem suum. Carol.
sini. Ex officio et debito nro.

sollicitudine paterna accingimur. uisita
re et uidere si cuncta prospera sunt. apud
uos. Quia ex quo secundum aplm. non
habemus hic manentem ciuitatem sed
futuram uisitemus. Et quia in uia su
mus quid nobis tanqm̄ uiatoribus o
agendum sit persuadet. unicusq; nrm̄
beatissimus pater nr̄ Bernardus dices.
Vitam tuam cotidiana discussione
examina. Attende diligenter quantum
proficis. quantum deficis. et qualis es
in moribus. qualis in sermonibus. qua
lis in actionibus uel affectionibus.

et quantum deo similis. aut dissimilis
qui nobis dicit. **D**iscite a me quia mi-
tis sum et humilis corde. **B**eatus Au-
gustinus hortatur ad sancte uiuendus
et dicit. **C**onsideret homo qualitatem
et quantitatem sui criminis. **E**t hinc
discussioni quantum potest immoretur
purgans lacrimis omnem qualitatem
uicij et desleat uirtutem qua interim
caruit. **M**olane sunt quāplurimi. qui
non curant falsa iuramenta. non com-
messationes et potationes inordinatas
dilatatum habentes. conscientiam qui
non ponderant nisi grossiora mortalia
peccata. sed de cōmuniibus non curant
quia sine timore dei uiuunt. **N**am si
bibunt non curant inebriari. si com-
mouentur omnia uolunt uindicare
si emunt uel uendunt ex astu quōlibet
possunt. lucro student. **E**t talibus

periculosa est eorum sit lata conscientia.
Ergo in omnibus actionibus nostris. debe-
mus recursum habere ad deum et ad
passionem xpi. **E**t debemus dicere cum
psalmista. **D**oce me domine facere uo-
luntatem tuam. ut scilicet habeam purita-
tem in corde. ueritatem in ore. sincerita-
tem iusticie in opere. ut meditatio mea
sit bona. locutio mea uera. operatio uero
mea sit iusta. hoc est. ut proprium meum
peccatum mihi displiceat. **E**t alieno pec-
cato non consentiam. ut omnibus pos-
sum esse dulcis. nulli grauis. **G**stens am-
ico ad gratiam. inimico ad patientiam.
Cunctis ad beniuolentiam. et quibus o-
possum ad beneficentiam. **D**e tali bona
et tranquilla conscientia dicit **B**eatissimus
pater noster **B**ernhardus. **N**il iocundius
nil eque securius bona conscientia. **Q**uoniam
quod gnat corpus. trahat mundus. terreat dia-

holus. Illa semper est secura. Et talis securitas et leticia bone conscientie paradisi est anime. Sed esto. ut dicit Seneca. Nunquam nascitur uera leticia. nisi ex pura et bona conscientia. Quomodo igitur perueniemus ad bonam et puram conscientiam. hoc docet breuiter beatus pater noster Bernardus dicens. Duo faciunt ad bonam conscientiam de preteritis malis penitere. et a futuris malis abstinere. Ad idem Hugo dicit. Dum preterita et fuge futura. Et si peccationis tentis non consentias. et erit pura conscientia. Sit ergo nobis preceptorum dei assueta meditatio. meditatione enim mandatorum celestium operis boni usus. inoleuit. Sit plane opus noster bonum non ex necessitate. non cum merore atque tristitia sed ex uoluntate libera cum omni caritate et gaudio. **D**estante

domino nro pro nobis recenter nato. cui
cantant angeli gloriam et nobis pacem
Qui uiuit et regnat unacum patre et
sancto spiritu in eterna secula seculorū
a m e n

*Collaciuncula domini uisitatoris
infra octauas Epiphaniarum*

Obtulerunt magi domino Augu-
thus et mirram. Math. 2.
Carissimum. Redemptor noster
dominus ihūs. uoluit non so-
lum ad terras descendere. sed etiam inno-
tescere. non solum nasci sed et agnosci
deniq; propter hanc agnitionem dies isti
celebres habentur. et insignes dies appa-
ritions. Venerunt enim magi ab ori-
ente et sequentes noui fideris ducatum
ingrediuntur uile tugurium. Anueniūt
inuolutum pannis infantulum. et pro-

videntes uenerantur ut regem . adorant
ut deum . offerentes ei munera Aurum
thus et mirram . **N**ec scripta sunt nobis
hec docent nos qd' xp̄o offerre debemus
tria . hoc est pro primo . aurum interne
caritatis . pro secundo thus deuote orō
nis . pro tertio mirram proprie mortifi
cationis . **Q**uantum ad premium debet
aurum nr̄e interne caritatis igitur
esse et probatum . **A**uxta illud psalmiste
Concaluit cor meum intra me . et in me
ditatione mea exardescet ignis ut feruē
tes simus ad gratiarum actiones pro
beneficijs acceptis . **Q**uantum ad secun
dum . debet thus nr̄e deuote orōnis esse
sicut lilia que sunt in transitu aque . **E**t
quali thus redolens in diebus estatis
In quo signatur . qd' dies nr̄i debent ēē
in candore puritatis . in ardore carita
tis et in diuinitate perseverantie fina

lus. psalmista. **M**elior est dies una in attritu
mis super milia cum sic pure et munde ui
uimus. **Q**uantum uero ad tertium debet
fasciculus mirre inter ulera nra commo
uari. **M**irra proprie significat mortificatio
nem a carnalibus desiderijs uitiorum.
Corpus enim humanum est sicut alinus
qui impinguiatus recalcitrat. dure uero
sustentatus patienter onera portat. **C**or
pus est sicut prauus scolarius qui semper
uacationes querit et lectiones tam or
dinarias quam cursorias audire ne
gligit. **E**t ideo ad perfectionem scientie
nequaquam pertingit. **O**fferamus ergo
puero ihu aurum puritatis et innocen
cie. **T**hus humilitatis et obedientie. **A**c
mirram castitatis et continentie. **H**ec
munera gratissima sunt deo. hoc auge
crescit in terra euilath. que interpre
tatur dolens quia innocencia consecra

ri non potest nisi meus summe doleat
qd' unquam aliqua inordinata concupiscentia
ipam contaminat. Offeramus secundo puero ihu
gratuum munus thuris humilitatis et obedientie.
Athen de uirtutem thuris restringit enim fluxum
capitis. Sic eque humilis obedientia restringit
fluxum proprie uoluntatis ut uoluntas contra
diuinum preceptum nunquam effrenate moueatur
sed semper ad obseruantiam consiliorum et
diuinorum monitionum delectabiliter
inclinetur non solum in seipsa sed etiam in
omnibus alijs potentis. Offeramus tertio puero
ihu gratuum munus muream castitatis et continen-
tie. Nam per hec homo uitam terrenam
abicit et celestem assumit. Unde sicut
celum continue mouetur circa terram et tamen
nunquam terram con-

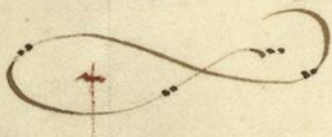
tingit Sic mentes caste et continentēs
licet circa carnem uersentur et terrena
quantum ad humilitatem et necessariā
uite sustentationem. Carnem tamē
et terrena nunquā debent contingere per
consensum et delectationem. ut sic non
in terra sed in celo, non in carne sed in
spiritu moueri uideantur. Tunc uera
citer dicere possunt cum aplo ad phil.
3. **N**ostra conuersatio in celis est. Uere
remur ergo in puero ihū ueram digita
tem diuinitatis que est ab omnibus ue
neranda tanquā principium nre creatio
nis tanquā medium nostre saluationis
et tanquā finis nre beatificationis. Et
hoc totum offeramus xpō domino. Et
si exterius munerata offerenda non habem?
multo tamen gratiora intra nosmetipsos
inuenimus que in ara laudis dei nri
imponamus. Quia qui nra danone nō

pascitur oblatione cordis melius placatur
Cui laus honor et gloria in secula sempi
terna a m e n

*Alia collatiuncula infra oc Taus
Epiphame de tribus substantialibus
religiosorum*

Tria sunt munera preciosa que
offerre habetis puerulo ihu. Ca
rissimi filij et fratres aurum o
thus et mirram mustica mune
ra. hoc est. pro auro uoluntariam pauper
tatem pro thus castimonie redolentiam
Et pro mirra obedientiam de bono usq; ad
mortem. Est autem uera et perfecta o
paupertas omnia propter deum sponte
et libenter dimutare. Nihil preter solam
necessitatem possidere. Na deuiq; necessi
tate indignum se sentire. Et ipsa neces
sitate propter deum sepe carere gaude
rent. Qsbi enim non est plena necessitas

ibi percipiendi non potest uera paupertas.
His bene consideratis digna est amari
paupertas talismodi. Consistit enim
summa euangelice perfectionis in excel
lencia huiusce paupertatis ita qd sine
ea nullus potest esse perfectus. teste do
mino qui dicit. Si uis perfectus esse
uende omnia etc. Unde hoc aduertens
beatus Ieronimus preculit paupertati
cristi diuitijs Ecclie. Et beatus Bern 2
super illud euangelicum Beati paupe
res spiritu. quoniam iporum est regnum
celorum sic dicit. Cunctis opibus
cunctisq; thesauris. diuor est ipa pau
peritas qua nimirum regnum celorum
emittit et diuina gratia acquiritur.
Ad idem dicit beatus Ambrosius. Qui
inquit contempserit secularia hpc me
rebitur sempiterna nec potest quisq;
meritum regni celestis adipisci qui

mundi cupiditate possessus emergendi
non habet facultatem. Infelix ergo est
ille qui diuitijs inheret et rebus transito-
rijs que diu cum homine permanere nō
possunt. Nam fallaces sunt et se diligen-
tes decipiunt. Sole autem diuitie ue-
re sunt que nos diuites uirtutibus fa-
ciunt. de talibus diuitijs dicit beatus
Augustinus. Vere diuitie sunt bona con-
scientia. iusticia. castitas. misericordia.
et sobrietas. qui talibus rebus plenus est
diues erit etiam si de naufragio nudus
exierit Et tantum de auro uoluntarie
paupertatis. Secundo debemus offer-
re puerulo ihū thus castitatis que uirtus
animi est decor. corporis nitore. ornamē-
tum uirtutum. statusq; qualitatis an-
gelice et imago dei. Ita qd' ipa castitas
tam corpus qm cor hominis habitacu-

lum dei et cristi eius facit et consecrat
habetq; maxima promissa . primo eua
sionem zeheme seu mortis perpetue
In iuxta illud Apoka . v . Qui uicerit non
ledetur a morte . **I**tem talibus dabitur
sedere cum deo in throno suo . Apoc . 3 .
Qui uicerit dabo ei sedere mecum in
throno meo sicut et ego uici et sedi cum
patre meo in throno eius . **O**mnis ergo
custodia seruemus cor nr̄m . qd̄ domi
nus semper intuetur . **C**leuemus cum
moyle manus ad deum . ne nobis in o
pugna spiritali amalech preualeat
Propterea dicit saluator luce . 22 . ora
te ne intretis in temptationem . **R**etre
nemus omnes quinq; sensus nr̄os ab
illecebris carnis . a uanitatibus cordis
et malis delectationibus cogitationum
nr̄arum . **S**ed potius delectemur in
deo . quia tunc omnia alia uilescunt

Gustato enim spiritu desipit omnis ca-
ro. **Et** hec breuiter sunt dicte de thure
calitatis. **Tertio** et ultimo debemus
offerre puerulo ihu mirram salutaris
obediencie: que est et esse debet proprie
uoluntatis subiectio arbitrio superioris
ad licita et honesta de qua beatissimus
pater nre Bernhardus dicit. **Primus** obe-
dientes prelati nris si uolumus qd' do-
minus exaudiat preces nras. **Ad idem**
beatus gregorius. **Quia** quantum obe-
dimus prelati nris et superioribus tam-
tum obedit deus orationibus nris. **Spa-**
etenim obedientia inter uirtutes mora-
les. est maxima uirtutum. quia uirtu-
tes alias menti inserit et insertas custo-
dit et uictimis iure preponitur. iux-
illud primo Regum. xv. **Melior** est
enim obedientia qm uictime. **Osten-**
ditur etiam eius excellentia. prouerb.

xvi. ubi dicitur Melior est qui domina-
tur animo suo. expugnatore urbium.
Ideo nihil est angustius homini quam
propriam uoluntatem frangere. Ideo
ip̄a obedientia est et dicitur. salus om-
nium fidelium. genitrix et custos om-
nium uirtutum. celos aperiens. homines
de terra eleuans. cohabitatrix angelorum
et cibus omnium sanctorum. Cuius ex-
cellentissime uirtutis exemplum habe-
mus in saluatore nro. i. x. Qui non uenit
facere uoluntatem suam. sed eius qui
misit eum patris. Habemus etiam in-
finita exempla sanctorum patrum
quorum unum est de illo. qui rigauit
lignum aridum per tres annos ad un-
perum abbas qd' protulit fructum
qui fuit uocatus fructus obedientie.
Nec mirum quia obedientia que ma-
iorem debetur deo exhibetur. Sic ergo

Obedientia nra hilaris et simplex sine
questionibus sine murmurationibus
et excusationibus. Venitas in uultu. o
dulcedo in sermone et uelox in exequen
do. moram nesciat. ignoret tarditatem
Et si peccatores laqueum imponunt. si
malignus spiritus uter impediunt. di
cat uiriliter obediens. **M**oratus sum
et non sum turbatus. **C**onclusiue et
breuiter notandum. **Q**d' ad perfectio
nem religionis ista tria requiruntur. scil
paupertas. **C**ontinentia. et **O**bedientia
Et cadunt sub uoto nec uouisse peniteat
ymmo gaude. iam tibi non licere. qd'
cum tuo detrimento licisset. **F**elix ne
cessitas que ad meliora compellit. **A**d
meliora inquam. que nunqm alicuius
cor comprehendit. nec auris audiuit
nec lingua expressit. **A**d que nos per
ducat. qui in temitate perfecti uiuit

et regnat unus deus per infinita secula
seculorum a m e n

**Alia collationum domini iuliano
ris diebus septuagesime**

Hec et uos in uineam meam.
Hoc tempus septuagesime. Ca-
rissimi duo maxima mundi
scemata indicat. uidel' origi-
nis eius a principio. et regressus in
finem. Primum in eo. qd' deus celum
et terram creauit. Spiritus quoq; eius
a confusa orbis materia rerum formas
et species ac ornatum in dies septem dis-
tinxit. Secundum in eo. qd' deus per
sacrum euangelium nobis sub metha-
phora patrifamilias introducit. Pri-
mo mane operarios in uineam suam
conducentis et demq; ad mercedem
circa horam diei ultimam eos uocatis
In primo scemate depingitur rerum

principium. creatio noua mundi. uirens
terra. et pulcherrimus eius ornatus

In secundo uero per euangelistam. que
dam uinea cum labore nimio excolenda
nobis proponitur. Illic homo ad paradi-
sum uoluptatis creatus ducebatur. hic
autem ociosus homo dure arguitur.
Illic die septimo creator quiescit ab opere
hic autem circa horam diei ultimam ope-
rarius uocatur pro mercede. **O** quoniam mag-
nifica sunt opera tua domine. nimis pro-
funde facile sunt cogitationes tue. **N**ec
uinea carissimum. est sacrascriptura cuius
uinum tanto inebriat sapore quod omnia
terre nascentia. omnia dulcicia. et omnes
corporales delicias despiciere facit. **N**ec
uinea non de nature seminibus ortum
habuit neque in his regionibus radices
sumpsit. sed de supernis uenit radices
in celo fixas tenens. **E**t in terris cultura

hominum plantata frondescit. floret.
et germinat. A splendoribus namq; o
sanc torum derivatur. Ad quam exco
lendani expressa uocatione conducuntur
dicente uobis domino. Ite et uos in ui
uam meam. Hos scilicet qui hic stans to
ta die ociosi. Quippe hoc uerbum Ite
instantiam et sollicitudinem uocationis
nre ad animos reducere. et ad laborem
continuum nos sollicitare debet. nec
unquam uos pati uel in cubili uel in men
sa quietos. Non enim sine causa sum
mus paterfamilias arguit in hora un
decima stantes et otiosos. Illud gen 2
hominum representantes qui carnis
desiderijs et uoluptatibus irretiti re
nes ad laborem fledere nequeunt.
Nil operantur. nullum scripture ha
bent exercitium. et uelud statue di
nullas manus tenentes in religione

Sacra per totam diem usq; ad horam
undecimam stant ociosi. **H**ecis enim
carissimum. **Q**uod otium a maioribus nris
omnium uitiorum sentina reputatum
est. Nam otium bonis omnibus denu-
dat hominem. et temptationum cogita-
tionumq; illecebris nudum exponit. **E**t
Horro otium ex carnis pondere uenit.
Ea que carnis sunt tantū mō cogitat.
Illa concupiscit. in his solum gaudet.
Et tunc in carne secula scaturit prurigo
et ex prurigine spurcissimum nascitur
otium qd' homines taliter eneruat ut
resq; subtrahit ut quasi litargio mor-
bo sopiti obliuiscantur sui et ad bestia-
litatem redacti tanqm̄ porci fetidissimi
in omni sceno prouoluuntur. **O**mnēs
tales miseri et ad extremum perditū
cum proicientur in tenebras exteriores.
Nec in ea de qua hucusq; locuti sum?

a nobis excolenda requiritur. Quia
beatus uir qui in lege domini meditat^r
die ac nocte. Sumus ergo amatores
sacrescripture Sumus factores uerbi
dei non auditores tantum. Quia ex eo
instruemur facere dignos fructus pe
nitentie. Prestante domino nro ihu
xpo qui cum patre et spiritu sanc To
minat et regnat.

*Collatiuncula domini uisitatoris
contra inutilem prelatum*

O Veremur bonum ad omnes.
ad galath. vi. Carissimi Si
amamus istam fluidam mi
seramq; uitam ubi cum tan
to labore niuimus. et uix currendo.
fatagendo. sudando. suspirando. necel
sarijs corporis satisfacimus quoniam
gis detenius uitam eternam amando
desiderare. ubi nullum laborem sus

tinebimus. ubi semper summa securitas
summa felicitas et felix beatitudo ubi
illud adimplebitur. qd' dominus dixit
in euangelio. Erunt homines similes
angelis dei. Sed quia in alio loco dicit.
Non omnis qui dicit mihi domine do-
mine intrabit in regnum celorum sed
qui fecerit. uoluntatem patris mei. Math.
xvii. Quam igitur abhominabile et qm̄
detestabile sit otium. et qm̄ flagitiosum
in uiris ecclesiasticis. et maxime in prelatis
enarrare haut facile dixerim. Miseri
unq̄ sunt et ad extremum perdit. de
labore conueniunt. et ad laborem se ob-
ligant. ut impensius uoluptati et otio
uacent. An patrem familias decipere pu-
tant. An se unq̄m conuentionis sue ra-
tionem reddituros credunt. Nonne
satis est seipos perdere. nisi etiam alios
ad perditionem trahant. Nonne satis

est sibi se esse inuiles nisi cuiusdam ope-
rarij locum in uinea domini occupantes
alijs nocui fiant. Nonne sufficit eis
proprium conscientie agrum. sentibus
et spinis oppletum tenere nisi uineam
domini quantum in eis est incultam
reddant. Tollerabiles quidem essent
si dum operari nequeunt. nec uolunt
saltes ut effigies hominum laruate in
uineis affixe. aues celi. depulcentes sua
umbra profugarent. Sed quid. Neq;
labrant ut uinucole. nec feras terrent
ut formidines laruate inertia. et malo
exemplo rapacissimas agri bestias allici-
unt. et ad demoliendam uineam prouo-
cant aut saltem dant locum. Ideo tanq;
otiosi et inuiles amouendi sunt. iuxta
illud Tollite ab eo talentum 26

uidam
occup
fficit es
; iembes
i unean
incultu
dem esse
ee uolun
larnate
ulcentes
quid. p
ras terr
na. et m
testas d
nem pro
n. Ideo
funt ut
n x

1773

xcij.

93

177

xciiij.

94

1127

xciiij.

95

1111

•xcv.

96

et
tra
fac
me
no
ill
un
tin
a ca
un
fua
tre
cor
pre
di

Sermo in uisitatione

A fructibus eorum cognoscetis eos.
Math. A. Reuerendi patres ac
domini. Quantum ad huc uisi-
tationis ualeat cum diligenter
et sollicite secundum formam a patribus
traditam exercetur. Job. A. ostenditur ubi
sic habes. Visitatio tua custodiunt spiritum
meum. Et licet plures sint species uisita-
tionis secundum quas uisitantur homines
aliqui enim a deo probantur. Aliqui ab
amico persuasive. Aliqui a diabolo tempta-
tione. Aliquando a mundo deceptiue. Aliqui
a carne allectiue. Nos tamen de pnti-
ua respicit. scilicet uisitatio ab amico per-
suasiva. qui amicus est dominus uisita-
tor missus numerum a deo qui prior ipse
oriens ex alto nos uisitauit. et omnibus
prelatis et pastoribus officium uisitan-
di commisit dicens. unicuique quod habet

in gen. 31.º capitulo. Item mittam te
ad fratres tuos. de quibus dicendum pro
gratia dicamus. Ave maria. r.

Fruuctibus eorum cognosceas eos. loco
et capitulo preallegato. Nos experientia
magis cotidie discimus. Rignum agri da
re fructum suum. Sic tamen qd quilibz
fructus trahit ad se. aut dulcem aut
amaram conditionem supitis. in quo ra
dicatur. de primo Can. 4.º. fructus
eius dulces gutturi meo. de secundo
Sapientie. 1.º. Fructus eorum inutiles
et acerbi ad manducandum. Simile
huic in orto sacre religionis reperitur
ubi fructus bonus et fructus malus
ex radice cordis humani pullulare et
succrescere indefinenter non cessat. Qui
dam fructificant operibus fructuosis
ut de quolibz eorum dicatur. Illud eze
chielis. 19.º. fructus eius et frondes e

creuerunt ex aquis multis. Ex aquis
multis illarum utiq; diuinalium gratia //
vum a montibus eternis decurrentium
in cor cuiuslibet deuoti et religiosi uiri
qui est tanqm ortus uirgatus et gratio //
sus plantatus iuxta decursus aquarum
qui dabit fructum suum in tempore suo.
Et talibus dicit ap[osto]lus ad Romanos. **O** //
liberati a peccato. serui autem facti deo
habent fructum uerum in sanctificatione.
finem uero uitam eternam. Quidam
uero alij in orto sacre religionis sunt con //
stituti qui non habent humorem diuine
gratie propter eorum negligentiam.
quorum cor radicatum est. in peccatorum
amaritudine. hi remanent siccus et aridi
non possunt facere fructum in sancti //
ficatione. quia radix eorum exsiccata
est. fructum non faciunt nisi malum.
Ergo patres uisitatores quib; incumbit

1153.

uitam subditorum diligenter inspicere
ut mores eorum ualeant inuestigare
et fructus cognoscere. optime quid et
quomodo agendum sit docentur cum di-
citur. A fructibus eorum cognoscens
eos. Que fuerunt uerba thematis. In
quibus breuiter duo sunt notanda. o
Primo uisitandorum qualitas in fruc-
tuum uarietate. cum dicitur a fructibus
eorum. Secundo uisitoris auctorita-
tas. in cognitionis ueritate. cum dicitur
cognoscens eos. Dixi primo. Qd in
uerbis thematis notatur uisitandorum
qualitas in fructuum uarietate. fruc-
tus enim deuotionis honestatis. et de-
centie querendus est in conuenialibus
fructus fidelitatis et prudentie in of-
ficialibus. fructus maturitatis et reue-
rentie in senibus. ut nullus firmus sit a
fructu sterilis. sed unicuique uirtutum

floribus fructificanti dicat xp̄s. **C**on-
solationes tue paradisi malorum punco-
rum cum pomorum fructibus. **Canti.**
4. **O**ramo in Comensualibus querat
fructum deuotionis honestatis et decen-
tie. ut in omni loco et tempore. et cum
omnibus hominibus disciplinatos ac
deuotos se exhibeant. **I**n oratorio matu-
re. **I**uxta altare reuerenter. et iuxta re-
liquias timorate. **I**uxta illud leuitici. 26.
Pauete ad sanctuarium meum. **Q**uia
una est abusio claustrum dissolutio in cho-
ro. et irreuerentia circa altare. **I**n capi-
tulo ubi est locus correctionis debent
se habere patienter. exemplo xp̄i. de q̄o
dicit beatissimus pater n̄r **B**ernhardus
Stetit ih̄s ante presidem demissis al-
peccatis. paratus ad obprobria. parat⁹
ad uerbera. 26. **I**n ambitu ubi est loc⁹
lectionis debent se habere studiose

1172
rimando legem diuinam. **I**ntra illud
ps. Attendite popule meus legem meam
In refectorio ubi est locus refectiois
debet se habere sobrie et religiose: ut
secundum doctrinam hugonis lingu-
uam a loquendo restringant. **O**culos
non circumducant super escam et potu
se non effundant. et sic munde et decen-
ter comedant. ut ceteris abhominatio-
seu displicentiam in aliquo non faciant
In dormitorio ubi est locus quietis et
soporis alios non inquietent. sed in ti-
more dei requiescentes dicant. **E**go
dormio et cor meum uigilat. **Canticor.**
4. de his omnibus discipline tenetibus
inquirat uisitor. uideat et iudicet.
quomodo in paradiso claustralis congre-
gationis plantentur. de quibus in
epla quadam beatissimus pater noster
Bernhardus dicit. **C**laustralis paradi

sus ad suavis spirantis austeri clementiā
quasi tot floribus uernat quot uirtutibz
habundat. Secundo dominus uisita
tor in Officialibus querat fructum fide
litatis et prudentie. ut sint fideles in
cōmissis ne aliquam fraudem fatiant.
Sunt etiam prudentes in agendis. ut in
omnibus sapienter et discretē se agant
Attendentes illud Sapientie. 3°. Quia
bonorum laborum gloriofus est fructus.
ut sint de numero illorum qui non que
runt que sua sunt sed que ihū xpī et
non participant illis in crimine qui pe
uatam promouent utilitatem. non com
munem. qui cōmunia ipīs cōmissa sibi
occulte appropriant. retinent. et occultāt
in suarum dispendium animarum. Si
miles uespertinombus qui in ecclīs ha
bitant. non ut deum laudent. sed ut
oleum ebibant lampadarum. Sic tales

inter fratres conuersantur. non ad lau-
dandum deum. sed ad firmandum. de
quo **Job. 1.** Cum affluerent filij dei co-
ram domino affuit inter eos et sathan
idest proprietarius. quia proprietarius
est inter bonos claustrales. sicut sathan
inter filios dei. **Hanc** materiam habes
in fine latius et alio modo. **Tertio** do-
minus uisitator in senibus querat fruc-
tum maturitatis. et reuerentie. **Nemo**
res namq; in congregatione exempla sanc-
titatis et deuotionis preferre studeant
suis junioribus. **Quid** enim est senex
grauis in moribus. reuerendus in aspectu.
circumspexitus in actione. et modestus
in uerbis. quid enim talis est inter fratres
nisi quoddam speculum clarum in quo
refulgent diuerse maneries sanctitatis
et est quoddam exemplar lucidum in
quo conscripte sunt regule caritatis

Tales fuerunt patres antiqui qui nobis
 sue sancte conuersationis uestigia reli-
 querunt. de quibus beatus Hieronimus
 in epla ad Neponianum. Venet tus-
 eorum qui adolescentiam suam honestis
 artibus instruxerunt et in lege domini
 meditati sunt die ac nocte. etate fit o-
 doctior. usu certior. processu temporis
 sapientior. et ueterū studiorum frue-
 tus metit dulcissimos. Inter hec uideat
 tamen et iudicet dominus uisitor
 qua inueniet etiam aliquē senes obsu-
 natos. malarum consuetudinum de-
 fensores. de quibus loquitur hugo in
 de claustro anime libro secundo dicēs.
 Inter abusiones huius seculi sola maior
 est senis obstinatio. A fructibus eorū
 cognosceus eos. Et tantum de primo
 principali. Dixi secundo. Et in
 uerbis thematis notatur uisitoris

auditoritas. in cognitione ueritatis
propter qd ipi uisitatores radiare de-
lent doctrinis luminosis. Et qmuis
quilibet prelati habere debet multipli-
cem cognitionem. temporalium et spi-
ritualium. ut temporalia sciat discrete
dispensare. et spiritualibus studiis sub-
ditorum animas ad meliora prouehere.
lapsos erigere. stantes solidare. re-
missos et negligentes excitare. ut sciat
inter lepram et lepram. sanctum et
prophanum discernere. que omnia
ad discretam cognitionem boni prelati
requiruntur. Tamen quantum suffi-
cit ad propositum duplex cognitio cui-
libet prelato est necessaria. Primo
ut habeat cognitionem infirmitatis
proprie. Secundo ut habeat cognitio-
nem necessitatis aliene. Ex prima
cognitione oritur timor dei et uera

cordis humilitas que sunt uirtutes
 ualde necessarie cuilibet prelato. Nam
 per timorem dei declinat a malo. per
 humilitatem uero solidatur in bono
 quibus ad regendum alios dignus et
 facitur et habilis. Talis itaq; docet for
 uel prelatus ex humiliatione cognos
 cens seipsum componit uitam. corre
 git mores. dolet de commissis preteri
 tis. et sollicitum se reddit de futuris
 uindicta enim carnis impij. ignis et
 uermis qui eiusmodi est. hic talis iux
 dictum beatissimi patris nri Bernhar
 di. pascit gregem sibi comissum ex
 emplo conuersionis. uerbo predica
 tionis. et fructu orationis. ¶
 Secundo dominus uisitator in
 officialibus querat fructum fidelita
 tis et prudentie. ut sint fideles in
 commissis. ne aliquam fraudem fa

triant. Sunt etiam prudentes in agendo ut in omnibus sapienter et discretely se agant. attendentes illud Sapientie 3. Quia bonorum laborum gloriosus est fructus. Ipsi enim dici possunt pelles arietum que tegunt tabernaculum testimonij. ymbrem et solem recipientes. et que intra tabernaculum sunt illesa seruantes. Ipsi enim dici possunt columpne et bases. tabernaculum et mensas sustentantes ut decore domus in spiritualibus et temporalibus possit perseverare. Nemo ergo officialium negligat pondus sibi superpositum sustentare sed magis ipsi studeant ut in posterioribus ad instar throni Salomonis rotundi inveniuntur. Quod enim ut rotundum sit. sic expositur ut in eo asperum uel angulosum nil relinquatur. Absit in officialibus iacundie asperi

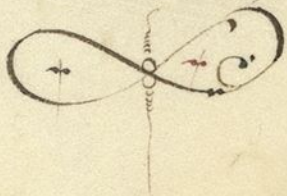
tas. absit singularitatis angulositas
Sunt autem ex omni parte rotundi ut
 in cura monasterij sui nil proprij questu
 intendant. sed simplici caritatis inten
 tione ad comunem utilitatem fratrum
 se ipsos impendant. ne inter illos depu
 tentur. quos ap[osto]lus dolet querere que
 sua sunt non que ihu xpi. ymmo quos
 conqueritur non in rotundum explana
 ri sed in angulum duplicari. proprietatis
 enim singularitatem habet. ubi autem
 singularitas ibi angulus. Et ubi angu
 lus ibi tenebre. ubi uero tenebre ibi
 feces ibi et fetor. qui tales quique fetere
 fatunt odorem uerum eorum pharaone
 et seruis eius. Nam cum inordinati
 officiorum mores a seculi hominibus
 uisite reprehenduntur. H[er]eticorum uicio
 ue religionis estimatio grauiatur. **O**
 quoniam gratiam in rotunditatem explit?

fuerat apłus qui ad imitationem sui ce-
teros inuitans dicebat. Sine offensiōe
estote iudeis et grecis et ecclie crisu.
sicut et ego per omnia omnibus placeo
non querens qd' mihi utile est. sed qd'
multis ut salui fiant. Ex quo datur in-
telligi. q. caritas cōmunitatem facit.
ubi autem cōmunitas ibi rotunditas
Et ubi rotunditas ibi lux. ubi uero lux
ibi sinceritas. Et exinde fragrans bone
opinionis suauitas. Unde apłus offi-
ciales hortatur dicens. Videte quomō
caute ambuletis non ut insipientes.
sed ut sapientes. 20'

Sermo in uisitacione

Adeat dominus et iudicet.
. 1. Paralip. . 12. Reuerendi
patres ac domini. Cum se-
cundum ueteris ac noui testamenti
monita. humiles nos esse oporteat

mites. castos. modestos. misericordes.
patientes. deum et hominem diligentes
Et omnis immunditia aut auaritia nec
nominari in nobis debeat sicut decet
sanctos. uoluit nos deus tanquam anima //
lia munda habere pastores. qui nos ad
bone conuersationis normam et ad ue //
titum fastigia sublimarent. Comodo
ut quotiens nos somno torporis et ne //
gligentie opprimi ceruerent protinus
excitarent et ad modum leonis triplicē
super nos rugitum emitterent. rugitum
commantis infernum. rugitum com //
patentis et plangentis peccatum. et
rugitum uniantis ad regnum. ut hoc
salubri clamore quisq. a peccato et
somnia negligentie sue excitatus surgat
melioratus. **H**uxta illud apli. Surge
qui dormis et exurge a mortuis et il //
luminabit te xpūs. ¶ Deum rugitus

Johannes baptista habebat quoniam iudas dicebat. **E**nimina uiperatum quis ostendit uobis fugere a uentura ira. Secundum rugitum apostolus habebat quoniam corinthi dicebat. Timeo ne forte cum uenero non quales uolo inueniam uos ut humiliet me deus apud uos et lugeam multos ex his qui ante peccauerunt et penitentiam non egerunt. Non enim sufficit mala deserere. nisi studeamus perpetrata peccata per penitentiam delere. Tertium rugitum idem apostolus habebat quando dicebat. Non sunt condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. **I**n hunc ergo modum rugiat prelatus frequenter ut subditos terreat quia ubi terror ibi salus de quibus dicendum pro gratia dicamus. **A**ue maria **rc.**
Videat dominus et iudicet. loco et

capitulo preallegatis. Reuerendi patres
ac domini. Licet per peccatum huma-
ne originis. pena uenisset ser-
uitutis. alios tñ seruos. et alios
dominos non eē uoluit omnipotens. ut
potestate dominantium et metu. qd' ali-
qñ a subditis male ac tum exurgeret re-
stringatur. Nam si omnes sine metu
essent quis a malis quempiam cohiberet.
Melior ergo est subiecta seruitus qm̄
elata libertas. Ca propter patres antiqui
suis subditis salubriter prouidere cupi-
entes. statuendo sanxerunt. ut patres
Abbatēs oportunitis temporibus suos quos
in xpō genuissent filios. uisitarent. Hinc
primordialis lex cuiuslibet patris uisita-
toris normam ueri iudicis tenentis.
fore debet ut ip̄e uitam et actus singu-
lorum uisitandorum diligenter inqui-
rat. Inquisita prudenter discutiatur. dis-

1112
cussa decenter ordinet. ordinata regula
riter terminet et terminata laudabiliter
approbet. Ad que fatienda domi
nus uisitor in se habere debet
prudentiam ne decipiatur. Iusticiam
ne corrumpatur. fortitudinem ne terre
atur. atq; clementiam ne ira accendat.
Regale enim opus est sapere et diuidi
care. ut ait Tullius. Ideo ipi patri do
mino uisitori in presentiarum dicit
Gideat dominus et iudicet. qd' fuit the
ma. Circa hec uerba thematis. duo
consideranda occurrunt. Primum ac
tus uisitationis grandis quantum ad
prelatos et officiales. Secundum. actus
reformationis multiplex quantum ad
subditos et conuentuales. Dixi ergo
primo. Qd' circa uerba thematis con
siderandum occurrit actus uisitatio
nis grandis quantum ad prelatos et

officiales. Et hoc nouem modis. Primo
 uideat dominus uisitor et iudicet. An
 prelati ordinis nri per ostium intraue
 runt ad dignitates suas. uel aliunde.
 Ad quod officium prelature et dignita ad
 tis gradum intrant prelati et ascendunt
 comuniter propter tria. hoc est. ad diu
 num amorem ad ecclesiasticum laborem
 et propter mundanum honorem. Oratio
 ad diuinum amorem et istud ostium
 est gloriosum quantum ad dignos. de
 hoc introitu dicitur de sancto Johanne
 Discipulus ille erat notus pontifici et
 intravit cum ihu. petrus autem stabat
 ad ostium foras. Ille cum ihu intrat
 qui salutem subditorum intendit. De
 cundo intrant prelati et ascendunt gra
 dum dignitatis ad ecclesiasticum labo
 rem qui prelatum penitus occupare
 debet. Et ideo tale ostium est penosum

et fugale quantum ad deuotos. secun-
da ad Corinth. 2. Cum uenissem ppter
euangelium xpi et ostium apertum
ēēt in domo non habui requiem spū
meo Tertio intrant prelati et ascendūt
gradum dignitatis sue propter nimida-
rum honorem. Ideo tale ostium est dan-
nosum et periculosum quantum ad in-
cautos. i. ad Corinth. Ostium mihi
apertum est magnum. et aduersarij
multi. Secundo uideat dominus iusti-
tator et iudicet. An prelati ordinis
nri ad honorem abbatialis dignitatis
uocati sint a deo tanqm̄ Aaron. An
tuba utantur. turibulo et uirga ad-
iustar aaron. hoc est. An habeant elo-
quentiam predicationis ad fidem. et
bonam operationem prouocando sub-
ditos. An etiam habeant feruorem de-
uotionis quo pro delictis eorundem

Subditorum apud deum ualeant effi-
caciter interpellare. postremo an habeat
uirgam qua resistentes et negligentes
sciant et audeant increpare et castiga-
re. **I**sta tria per tubam. turibulum et
uirgam Aaron intelliguntur. et per
dominium uisitatorem inuestigari de-
bent diligenter. **T**ertio uideat dominus
uisitator et iudicet. **A**n prelati ordinis
nri naturam leonis imitantur. quem
admodum debent. **S**icut enim leo
fortissimus bestiarium ad nullius pa-
uet occursum. **S**ic illi parati esse de-
bent. importunis potestatibus resistere
Et si occasio datur etiam pro iusticia
et Ombus sibi creditis animas pone-
re iustus namq; ait scriptura quasi leo
confidens absq; terrore erit. **F**ertur
et alia esse natura leonis **N**am cum
ira simulante hominem ledere mo-

litur. suppliciter uenia delimitur. qd' pre-
lati facere debent. **C**um enim aliquis
subditorum insolens et temerarius exi-
terit. **E**t qd' manus est prelato suo iniu-
riam irrogauerit. et postmodum se-
emendabilem penitendo reddiderit.
non debet pater in filium manum ex-
tentam et brachium iuibratum habere
sed flexibilis et patiens pia relaxatione
indulgere sicut scriptum est. **V**ir benignus
etiam si iniuriam patitur. pro
nihilō ducit. **Q**uarto uideat dominus
uisitator et iudicet. quis sit affectus
pastoralis prelatorum in ordine nro
sacro. quia bonus et utilis pastor uo-
lens fructuose pascere gregem domi-
ni. **I**nter multa que ad eum pertinent. pre-
cipue debet esse excellentis et eminentis
uite. **Q**uia secundum beatum Gregorium
in pastoralis. **T**antum debet excedere

actio prelati ad honorem populi. quantum
solet distare a grege uita pastoris. **O**
Constat autem quod pastor uiuit uita
intellectiua et humana. et grex solum
uita brutali seu sensuali. unde non
sufficit quod pastor animarum solum
doceat pietatem. mansuetudinem. carita-
tatem per exempla aliorum sanctorum
sed potius in sua uita debet dare uirtu-
tum exempla. unde beatissimus pater
noster **Bernhardus** super cantica sermone
M. Boni sollicitique pastores in pingua
re pecus non cessant bonis electisque ex-
emplis. et suus magis quam alienus. Nam
si alienus et non suus ignominia est
illis. et pecus ita non proficit. **Si. n.**
uerbi causa. ego qui uideo uos
pastoris gerere curam uobis apposue-
ro moysi mansuetudinem. **Patienti**
an **Job.** misericordiam **Samuelis**

sanctitatem dauid. et si qua sunt eius
modi exempla. bonorum inimicus ipse
et impatiens atque in misericors et mi-
nime sanctus. sermo ut mihi uideor
minus utilis uobis ex nobis est. **Hec**
Bernhardus beatissimus pater noster
Quinto uideat dominus uisitor et
iudicet. Quia prelatus quilibet ordinis
nri debet esse sapientie lumine illustra-
tus. pietatis munere inflammatus. mo-
rum prolapsa uenustatus. **Primo** sit
sapientie lumine illustratus qua dirigi
debet in agendis. ut presentia ordinate
disponat. et futurorum periculum pre-
caueat. **Hec** ipse sit constans in fac-
tis. promptus in responsis. fortis in ad-
uersis. **Vnde** Ambrosius. Sapiens non
metu frangitur. non potestate mutatur
non extollitur prosperis tribus non
irritatur. **Secundo** prelatus debet esse

pictatis munere inflammatus. Unde o
genesis. 21°. Ecce odor filij mei sicut odor
agri pleni. Odor uidelicet pictatis hic odor
suauissimus est in prelato. quoniam ipm̄
odorem dona gratuita et gratis data
in prelato subsequuntur scilicet benedictio
gratie celestis. Et rerum habundantia
temporalium. Unde Ambrosius de pie
tate. Pietas est fundamentum omnium
uirtutum. Pietas amica est deo. iustorum
tribunal. Regnorum portus. miserorum
suffragium. indulgentia peccatorum
Tertio prelatus debet esse morum ue
nustate decoratus. Unde gregorius
Rector sit semper cogitatione mundus
quatenus nulla cum immunditia pol
luat. quia hoc quoque suscepit officium
ut in alienis cordibus pollutionis ma
culas detergat. Sexto uideat domum
uisitator et iudicet. Quia prelatus

quolibet sacri nri ordinis esse debet fi-
delis. mansuetus. et sanctus. de primo
dicitur Math. 24. Quis putas est
fidelis seruus & de secundo Isae. 16.
Emitte agnum domine dominatorem
terre. agnum percit in dominum. nō
leonem. non lupum. de tertio ad heb.
1. **A.** Talis decebat ut eēt nobis pontifex
sanctus et iustus. fides est lumen ra-
tionis. mansuetudo temperamentum
irascibilis. sanctitas ornamentum
concupiscibilis. Et certe prelatum
debet eē luminosum in predicatiōe
temperatum in correptione ornatum
uirtutibus in conseruatione. de primo
Math. 4. Vos estis lux mundi. de
secundo ad galath. 6. Corripite
huiusmodi in spiritu lenitatis. de
tertio eccliasici. 40. Quasi uas au-
ri solidum ornatum omni lapide

pretioso. Septimo uideat dominus
uisitator et iudicet. Quia quilibet
prelatus etiam esse debet mundus affec-
tione. pius compassione. Austus actio-
ne. et altus contemplatione. Primo
mundus esse debet affectione tam car-
nali quam spirituali. Ecclesiastici. 4. 4.
In fide et lenitate ipsius sanctum fecit
illum. Et hanc munditiam affectionis
et cogitationis deligendam Iaxon
in peccatore erat rationale indutus. uit-
is astrictum ut cor non efflueret ua-
na cogitatione. sed constringeretur
sola ratione. Secundo prelatus pius
esse debet compassione. ad Colocen. 3.
Induite uos sicut electi dei. sancti et
dilecti viscera misericordie. benignita-
tem. patientiam et humilitatem sup-
portantes inuicem. Et potissimum pius
esse debet circa infirmos. Unde domi

non Iohannem sed petrum constituunt
principem apolorum ut qui infirmus
fuerat. alijs fieret firmamentum ut
manifestaret qd' accepit spiritum o
sanctum in columbe specie scil' pacis
et amicitie. Sapient. fideles in dilec
tione acquiescent illi. Tales enim de
bent se subditis exhibere. ut possint eis
securae suae occulta prodere. et sicut
paruuli ad sinum matris recurrere.
Ecclesiastici .33. In multitudine elec
torum habebit laudem. Tertio prelatus
debet ee iustus ad tione. Ioh .14.
Ego uos elegi ut eatis uisitando cor
rigendo. et fructum afferatis predi
cando et alios conuertendo. et fructus
u'r maneat. uirtutes et mores bonos
plantando. errores et scandala extir
pando. Et qd' alij plantauerunt ipse
per pusillanimitatem non destruat

sed promoneat. psalmista. **D**osiu ad
 iniorum re super potentem dicit. **E**cce
 rigor iusticie. **Q**uarto prelatu altus
 ee debet contemplatione **C**anticorum
 .A. Species eius ut libani electus ut
 cedri. libanus dicitur candidatio et
 est mons altus. Cedrus odore dicitur
 fugare serpentes. quia prelatu debet
 ee eleuatus per contemplationem et
 fraglare per deuotionem. **N**unc moy
 ses cum domino in monte per contem
 plationem rapitur. foris negotijs populi
 ugetur. **I**ntus archana relectat foris
 onera populi portat. **N**unc dominus
 in noc te in oratione pernoctat. et in
 die urbibus miracula perpetrat. **D**e
 tauo uideat dominus uisitator et iudi
 cet. **Q**uia sunt multi prelati uel uisi
 tatores qui nimis affectant bonu et
 mitres ab hominibus uideri. et in opi

113
mone boni nominis delectari. Ita qd'
etiam contra conscientiam suam et sua-
rum animarum maximum periculum,
quoscunq; rebelles inobedientes et mul-
ta crimina comittentes, nunquam uel ra-
tissime nec uerbis nec penis, dure ac
seuere prout eorum requirunt excessus
corripunt et castigant. Timent namq;
tales prelati qd' si hoc facerent amplius
boni uiri non appellarentur ab hominibus.
De talibus dicit propheta dauid. Qui
hominibus placent, confusi sunt quo-
niam deus spreuit eos. Et sic isti tales
conscientiam suam que eis dicat uel
dicere debet, ut corripiant et castigent.
Inquietos et transgressores eligunt
magis conscientiam perdere quam hono-
rariam. Vnde Seneca epla .82.
Nemo uidetur mihi plus uirtutem
estimare. Nemo magis illi deuotus

ēē potest. qm̄ qui boni uiri famam per
didit ne conscientiam perderet. **¶** Ro
no uideat dominus uisitor et iudicet
officiales quietendo seruum fidelitatis
et prudentie quomō fideles sint in com
missis ne aliquam fraudem fatant. **¶**
quomō etiam prudentes sint in agendis **2c.**
quere supra reuoluendo folia. **¶** Et tan
tum de primo principali. **¶** Secundo
dixi. **¶** Qd' circa uerba thematis conside
randum occurrat actus reformationis
multiplex quantum ad subditos prela
torum et Conuentuales. **¶** Et hoc qua
tuor modis. **¶** Primo igitur uideat do
minus uisitor et iudicet **¶** Re sint in
religione nr̄a qui obedire prepositis
suis negligant. et sequi magis eligāt
iudicium cordis sui. in sensu suo plu
rimum habundantes. h̄y timere habēt
ne incidant in laqueos diaboli ocul

tos quos laqueos aplūs ostendit dicens
Qui uolunt inquit diuites fieri in hoc
seculo incidunt in temptationem et in
laqueum diaboli. heu qm̄ multos in
uenimus etiam in religione qui ab hoc
laqueo uidentur diuersimode cē irre
titi. nihil timentes. **Q**uibus beatissi
mus pater n̄r Bernhardus. **O** homo
laqueum non times, tunc uel malleum
time tibi a uerbo aspero. hoc est ab illo
insatiabili Iehenne. **A**ffer. affer. percu
te. dilacera. cito interfice. uelociter
spolia. detrahe. **E**rgo qui uolunt libe
rari ab hoc uerbo aspero. et audire no
lunt in extremis suis etiam illud uer
bum amarum **T**ollatur unpius ne
uideat gloriam dei. **O**bedientiam suis
prepositis exhibere studeant indefinen
ter secundum qd̄ docet aplūs petrus
dicens. **O**bedite prepositis ur̄is q̄m̄as

ip̄i preuigilant tanqm̄ rationem reddi
turi pro animabus ur̄is. Secundo ui
deat dominus uisitor et iudicet. **Vi**
dimus enim quosdam religiosos tam
auide luera captare. presentia tam secu
lariter transitorijs uilitatibus ad gau
dere ad terrenarum damna tam pusila
nimit̄ conturbari. tam carnaliter su
per his decertare. discurrere tam impu
denter. tam irreligiose secularibus sele
negotijs implicare. ac si hoc eēt eorum
tota portio hoc uniuersa substantia at
tentius sane agricola pauperem excolit
fundum sed cui forte nulla amplior
sit. preciosior ue possessio. **Buccellam**
panis in sinu suo abscondit mendicus.
Qu autem quid tam extreme paupertati
et quidem proprij male prodigij labo
ris. incumbis. **Est et alia tibi possessio**
Sed forte remota? **Erras.** **Nil tam**

prope nobis qm̄ qd' intra nos est. **U**n-
de beatissimus pater n̄r Bernhardus
hortatur dicens. **Q**ueso te si tam solli-
citus es. si nec minima spernis. si tam
prudenter seruas paleas tuas. etiam
horreum tuum custodire memento
Ymmo uero non exponas thesaurum
tuum scil' spirituale. qui sic incubas
sterquilinio tuo idest temporalibus.
Tertio uideat dominus uisitor et
iudicet. **Q**uia in religione sacra repe-
riuntur homicide animarum. qui
aut lucri causa. uel amicitie seu timo-
ris surda ante pertranscunt flagitia
et alia mala quelibet dissimulantes
Tales non sunt ueri fratres. sed ut di-
xi animarum interfectores. querentes
hominum pacem animarum negli-
gunt salutem dicendo. cum cayn. o
Nunquid custos fratris mei ego sum etc.

112
Contra illud regula nra precipit dices.
Primo qd sibi subaudis in corpore utile
iudicat. fatiat. sed magis qd alteri sub
audis in anima. Ibi est caritatis exhi
bitio et conseruatio animarum. Quae
to uideat dominus uisitor et iudicet
Quia in ouili religionis quatuor repe
runtur species ouium. quia quedam
infirmes sunt. quedam fete. quedam
uero uage. et quedam ualide. Infirmes
egent uicentibus pascuis ut conuales
cant ab infirmitate. Fete egent presentia
pastoris ne desinant in locorum diffi
cultate. idest in laboris asperitate. Uage
uero oues indigent uirga ut corrigantur
a peruersitate. Valide autem egent
exhortatione. ut perseverent in iocundi
tate. Videat ergo dominus uisitor
et iudicet. ut infirmes oues reliquas
per contagium non corrumpant ut

etiam fete oues locum quietis habeat
Gage uero oues errorem solutum co-
herceant. Valide autem fetas et infir-
mas oues exemplo bono promoueat
Infirmas oues religionem incipientes
appello. has dominus uisitor uideat
et audire comoneat. Illud sapientis
fili accedens ad seruitutem dei. Ita in
iustitia et timore re. Et illud psalmiste.
Dominus propitiatur cunctis iniqui-
tatibus tuis et sanat omnes infirmita-
tes tuas. Vnde ipse dominus in euan-
gelio. Venite ad me omnes qui labo-
ratis et onerati estis. Fetas uero oues
in religione proficientes appello. hos
dominus uisitor uideat. et audire
comoneat. Non sunt condigne passio-
nes huius temporis ad futuram glori-
am re quemadmodum Apulus pro-
clamat et dicit. Item. Nemo coro

nabitur nisi qui legitime certauerit
Audiant Jacobum dicentem. **B**eatus
uir qui suffert temptationem. **A**udi
ant prophetam dicentem. **C**onstantes
esto uidebitis auxilium domini super
uos. **V**agas autem oves in religione
definientes appello. hos dominus uisita
tor uideat et iudicet. et audire comone
at Jeremiam dicentem. **O**mnes qui te
derelinquunt confundentur. receden
tes a te in terra scribentur. **A**udiant
Isaiam dicentem. **Q**uid inuenerunt
in me patres uiri. iniquitatis. quia elon
gauerunt et in uanitate sua perierunt
Quod **S**apiens. ue peccatori diabus
uis terram ingredierit. **p**salmista. **o**
Sili conuerchi fueris gladium suum
iubrauit. **I**n ostremo ualidas oves
in religione obediētes appello. hos enā
dominus uisitator uideat et comoneat

exhortando ut audiant frequenter il-
lud apokal. Qui iucrit dabo ei edere
de ligno vite 2c. Audiant etiam illud
euangelicum. Nemo inquit mittens
manum ad aratrum et respiciens re-
tro aptus est regno dei. Item. Qui per-
seuerauerit usq; in finem. 2c. In omni-
bus istis pijs uisitationis intentio ee de-
bet. qd' perierat requirere. qd' abiectus
fuerat reducere. qd' contractum fue-
rat alligare. qd' infirmum fuerat con-
solidare. qd' pingue et forte est in suo
uigore conseruare. Modo pro con-
clusionem breuiter dico. Qd' triplex ad
huc est fructus uisitationis scilicet op-
pressorum et infirmorum consolatio.
neglectorum et deformatorum re-
formatio. Dubiorum deniq; ac timi-
dorum allecuratio. Primum igitur
fructus uisitationis est oppressor

et infirmorum consolatio. ¶ Nam sicut
fily israhel cum eēt oppressi ungo pha
raonis uisitati sunt a domino per moy
sen Exodi. 3. Videns iudi afflictionez et
Et uisitans uisitauit uos. Luce. 1. Be
nedictus dominus deus israhel qui
uisitauit et fecit redemptionem et Sic
et dominus uisitor oppressos iniuste
debet redimere. et pacem eis restituere
dicentibus sibi oppressis. ueni domine
uisitare nos in pace. Maxima autem
cura domino uisitori esse debet. ut
infirmus prouideatur. qui in plerisq;
monasterijs relinquuntur sicut canes
ne sibi dicatur in iudicio Infirmus
sui et non uisitasti me. Secunda
utilitas uisitationis est erratorum re
formatio. 1. Regum. 11. Dixit yesse
ad dauid fratres tuos uisitabis si rec
te agant. et cum quibus ordinati sūt

dulce. **R**t cum psalmista dicere debet
dominus uisitator. **S**i dereliquerint
fily eius. scil' Abbatis uisitandi. legem
meam idest cartam uisitationis eis
prius traditam uisitabo in uirga mi
quitates eorum 20. **S**ed misericordiam
meam non dispergam. neq; nocebo in
ueritate mea. **T**ertius fructus uisitati
onis est dubiorum assecuratio. **Q**uia
enim nemo scit. utrum odio uel amore
dignus sit. **E**cclia^{te}. nono. **S**ecuri su
mus qd' illa que facimus ad mandatu
superiorum. meritoria sunt et deo ac
cepta. si saltem ex corde facimus. **V**nde
Math. 10. **Q**ui uos audit me audit.
Et **J**ob. 1. **Q**uid est homo quia uisitas
eum aut quid apponis erga eum cor
tuum. quasi diceret. **Q**uid est homo
qd' tantum ipm reputas. ut nouun
tatis sibi per uisitorem uoluntate

tiam. Et beatissimus pater n̄r Bernhar²
in libro de precep. et dispen. Quicquid
iuce dei precipit homo qd̄ non sit certum
displicere deo. haut secus accipiendum
quam si precipiat deus. Quid enim in
terest. an per se. aut per suos ministros.
siue homines siue angelos. hominibus
suum innotescat beneplacitum deus.
Hec omnia et singula iudeat domin²
uisitator et iudicet. Et nos omnes ac
singuli hec iudicemus et nosmetip̄s
ut docet apl̄s. diiudicemus. Recogi
tenus omnes annos n̄ros in amaritu
dine annuarum n̄rarum. Cum rege
Czechia sancto. Cuius rationem et
causam beatus Job assignat et dicit do
mino. Sciens aut. quia non parceres
delinquenti. ut ergo deus habeat oc
casionem parcendi exerceamur cont
nosmetip̄s in zelo ulciscendi seu in

dicandi. Bene autem se. et sua iudicat
qui carnis curam in desiderijs non fa-
ciens. spiritum in rectitudine roborat.
Iudicium istud beatus Job considerans
ait. Si fuero iudicatus scio qd' iustus
inueniar. quasi dicat. Si iudicatus
fuero iudicio primo. non iudicabor in
iudicio ultimo. Quia secundum prophe-
tam. Non iudicabit deus bis in idipm.
Et hoc est qd' dicit apłus. Si nos ipsos
iudicemus non utiq; iudicemur.
Qd' nobis prestare misericorditer digne-
tur. qui trinus et unus uiuit et regnat
in euum deus. a m e n

Redde altissimo uota tua. *Aut*
regius propheta dauid. ps. o.
48. Cum uotum uoueris
domino deo tuo. non tardabis
reddere. quia requireret illud dominus
deus tuus si moratus fueris reddere
imputabitur tibi in peccatum. Sic ha
les in deuteronio. 23. capitulo. Et
paulopost. *Qd* semel egressum est. de
labijs tuis obseruabis et fates sicut
promisisti domino 2c. Et malach. p. 10.
Ad uos o sacerdotes qui despiciatis 2c.
Et infra. Et offeratis super altare meum
panem pollutum. Et paulopost. Non
est mihi uoluntas in uobis dicit do
minus exercituum. Et munus non
suscipiam de manu ura. Sequitur
in fine. Maledictus dolosus qui ha
bet in grege suo masculum. et uotum
fatiens immolabit debile animal. o

1722
Masculum uouit domino regularis
cum paupertatem desponsauit. sed de-
bile reddit. qui aduc seruat proprium.
In ualle illiusci multi erant putei bitu-
minis. Bitumen ad tractum nature est
et significat retinacula mundi quibus
proprietary capiuntur. Et qñq; in hoc
peccato pertinaces fiunt. et omni lapide
durores. Ita quod nulla admonitione
nulla supplicatione uel consilio emolli
possunt. ut a uitio proprietatis resipis-
cant. Sunt enim sua pertinacia in tan-
tum excecati. qd' promissionis atq; pro-
fessionis sue immemores. amatores
nequaquam sunt aut ee uolunt uere
paupertatis sed densum lutum contra
se congregantes sibi fetorem alijsq; ge-
nerant horrorem. Hi proprietary
suam cum uoluptate congregant. sed
cum multa cura et sollicitudine sub

suis sacramentis. alijsq; locis abditis illa
 seruant. semper in timore existentes
 ne absconsa prelati seruentur. nec
 serutata repperiantur. et ne reperia pe
 na condigna puniantur. nec interim
 carent culpa preuaricationis et pena
 excomunicacionis. Et sic seperati a com
 munionem iustorum de omnibus suis
 laboribus uigilijs scilicet ieiunijs. et oratio
 nibus et in opere manuum nihil oīno
 mercedis recipient in futuro. Due sūt
 generales Abbacie. celestis scilicet et infer
 ualis. In celo Abbas est xp̄s. In infer
 no uero diabolus. In abbacia xp̄i. om
 nia omnibus sunt cōmunia. Et quod
 unusquisq; minus habet in se. in alte
 ro se gaudet habere. gaudium unius
 gaudium est alterius. In abbacia ue
 ro diaboli. proprium est. et proprietatis
 regnat. quia pena unius non est pena

alterius. **E**t cum un pena accedit per
hoc nihil alteri in tormentis crescit vel
decrescit. **A**gitur memores professionis
nr̄e. et ineffabilis meriti. si seruauerim?
Et e contra habeamus apertos oculos
ad periculum proprietariorum. qui
consentur eē de abbata diaboli et cum
eo eternaliter cruciandi in inferno. **D**ec
soluamus ergo uota labiorum nr̄orum
altissimo diuina gratia mediante. Quā
utiq; facilius impetrabimus. si matrem
uirginem deuote salutabimus. cum
corde iubilo et mente serena. dicendo
cum Gabriele archangelo. **A**ue. in. gr̄a.
Redde altissimo uota tua. loco et ca. lo.
quibus supra. **C**arissimi. **N**ult regularis
institutio. qd' qui secundum suam uo
cationem in unum sunt congregati
unanimes habitent in domo dei. et sit
ip̄is cor unum et anima una et om̄ia

communia . nec sunt scismata inter eos
que propter ista duo pronomina possessi-
ua meum et tuum facillime et sepius
sine oriuntur . In hoc ostenditur qd'
caritas et pax periodus sunt et finis
religionis inter fratres . Caritas enim
non querit que sua sunt . sed cōmunia
pprijs antepōnit . non propria cōmūmbz
Ideo dicit auctoritas . Sint uobis oīa
cōmūna . Omne autem secundum lo-
quos est uniuersale signum . qd' distri-
bitur pro uniuersis rebus generaliter
que sub possessione cadunt cuiuscunq;
nature sint . siue sint localia . siue pe-
cunia . uel aliud . Ergo falsificatur
uniuersalis ista regula . in notū ur̄i pe-
riculum . per qd'cunq; particulare pro-
priū . quia propriū et cōmune o-
pponuntur . Sancti patres nō nescy
quomō proprietatis scisma facit una //

nimitati aduersatur et paci. dissensio-
nis et brige fomes. Et quomō propria
eista aut buersa non conuerit cōmuni
caritati. quia illa cōmuni. proprijs
anteponit. Impugnanda est ergo
proprietatis triplici impugnatione. **Pri-**
mo per ordinationem regule sancte
Secundo per auctoritatem scripture
sacre et canonum. **Tertio** per solutio-
illarum rationum quibus defensores
huius uicij proprietatis inuituntur
Pri-mo ut dixi. impugnatur et dam-
natur uitiū hoc pessimum proprie-
tatis per talem ordinationem regula-
ris institutionis qua ordinata ē ecclia
ut pleriq; spiritualibus. ceteri autem
temporalibus uacarent. prepositorum
officia sunt. subditis coporalia mini-
strare. Subditorum uero spiritualib;
insistere. orationibus uidel' contem //

plationi et lectio. Rigo confunditur
religio cum quisq; promissor efficitur
sue proprie necessitatis. Sunt autem
duo. que relinqu oportet propter deum
facultas scilicet possidendi. et uoluntas
habendi. Iuxta domini sententiam luce
13. Nisi quis renunciauerit omnibus
que possidet non potest esse meus disci-
pulus. Non enim sufficit exteriorem
relinquere substantiam. nisi interiorem
rescindamus concupiscentiam alias
esset renunciatio uocalis tantum et o-
pprobris. dissimulatio facta coram ho-
minibus non coram deo qui nouit ab-
scoudita cordis. Magnus hugo in ex-
positione regule sancti augustini dicit
super hoc passu. unanimitate uiuite.
Paupertas et humilitas generant ca-
ritatem inter fratres. Caritas uero nu-
trit et fouet unanimitatem. concordem

et pacem. Ergo per locum ab oppositis
possessio et superbia. discordiam et iur
gum. ut cum unus est altero ditor.
consequenter superbior et infestior. o
Defectores enim sunt et iniuriato
res diuites. ut dicit Aristoteles. 4. ethi
corum. et se dignificant super alios
quo deperit confestum fraternitatis
unitas et per consequens caritas deu
tio et religio. Beatus augustinus im
pugnat iuriam proprietatis et dicit.
Quicumq; in tantum malum progres
sus fuerit ut occulte aliquo literas
aut munus accipiat. Si hoc ultro
offert. parcatur illi et oretur pro eo
Si autem deprehenditur aut conuin
citur grauius emendetur. Sibi supra
dicit huius hugo. Aliquid occultare inquit.
est ordinem infringere et sanctum
propositum paupertatis. Qui abscon

dit inquam mortaliter peccat. uelut
alter Giezi factus sacrilegus. Conclu-
dit ergo dicens. **N**obis conuenit bene-
uere. et bonum exemplum dare. et
malam tollere suspicionem. **A**bitatur
ergo proprietatis. et auaritia restringitur
inuidia religatur. et omne fomentum
discordie resecatur. caritas unanimes
commutatur. et paupertas deuota custo-
ditur. **N**isi diu non licet terrena retine-
re. cogitur amplius celestia tractare et
diligere. **T**anto minus enim quis super-
na diligit. tanto magis in infimis de-
lectatur. **S**unt inquit supradic-
tus hugo. qui grauiter turbantur inter fra-
tres cum non licet donaria retinere pa-
rentum. amantes seruire munuscula
suorum. et in proprio delectantur. **A**d deo
enim sepe inardescunt uulibus et paruis
illis oblectamentis. ut eorum occasio //

1153
nibus soleant turbare concordiam fra-
trum. qd' persuasione diaboli fieri du-
bium non est. qui in eo temptat. in
quo magis se preualere cognoscit. **D**rop-
terea diligenter omnia terrena calcan-
da sunt. que caritatem fraternam tur-
bare possunt. ut sic laquens contritus
et nos liberati sumus. **E**rgo breuiter
et sumatum tolle proprium de claustro
et lampades extinxisti inuidie. luxurie.
rure. auaritie. ceterorumq; defectuum.
In hac sumula uide et nota. qd' conu-
ne discrimen proprietatorum. primo
est capitis. secundo membrorum. **C**api-
tis quia regulam promissam. nec ser-
uat. nec seruare cogit. iuxta uocatio-
nis officium. cuius est corrumpere iniqui-
etos consolari pusillanimes. infirmos
suscipere. et patientem ad omnes fore.
Membrorum autem. quia non tenue

runt emissum sollemniter notum . et
statuim sancte regule . **C**otidie nob
legitur et relegitur regula . **S**unus ergo
factores et non auditores tantum **S**er
uare deniq; obedientiam et castitatem
non sufficit . si paupertatem et abiectionem
paupertatis neglexeris . **Q**uia aplo
Iacobo testante . **Q**ui in uno offendit o
factus est omnium reus . quin ymmo
quanto crebrius et sepius audierimus
et non impleuerimus . tanto culpabilio
res sumus . hoc presidentes nequaquam
dissimulare debent . non est enim gran
dis differentia . utrum letum inferant
uel admittant . **S**icut Symachus papa
in carius xpi . **E**t Innocentius dicit . **R**e
tor . cui non resistitur approbatur . et
ueritas si non defenditur . opprimitur .
Ezech . 34 . **S**anguinem eius de ma
nu tua requiram . **E**t hec de prima

177

parte sufficient in qua proprietates in
ordine reprobatur. **D**ixi secundo
loco uidentium. qualiter proprietates
impugnatur per sacram scripturam
et canones tam auctoritatibus quam
exemplis. Caritas est uinculum per
fectionis ut dicit apostolus ad Colocenses.
3. Sed teste beato Augustino. uenenum
caritatis est cupiditas. hinc in colla
tionibus patrum inquit Abbas moy
ses. Aemulatio. uigilie. meditatio scriptu
rarum. nuditas. et priuatio faculta
tium. perfectionis instrumenta sunt
cuius perfectionis impeditiua sunt
solicitude. cura. temporalium posses
siones. diuitie. propria uoluntas. Con
iugium et. que abluuntur religionis
uoto. precepta remouent. que carita
ti sunt contraria. consilia autem re
mouent impedimenta actus eius.

precepta et prohibitiones. iuxta beatum
Jeronimum ad demetriadem uirginem
de necessitate sunt salutis. ut colere
deum. et Sabbatum. non occidere. nō
mechari re quia mala prohibentur. et
precipiuntur bona per illa. Sed consilia
de concessis sunt et licitis. ut est liber
tas uoluntatis. coniugium. possessiones
et diuine. Ad horum autem abstinentiā
uoto se astringit religionis perfectio.
quo perfectus uacetur deo. ad augmen
tum meritorum. uictoriam temptatio
num. et maiorem unionem cum deo.
Quia secundum doctores. Status
religionis est quoddam exercitium et
disciplina. qua ad perfectum itur cari
tatis. Ad hoc autem necessarium est
ab amore mundialium affectum di
uertere. Iuxta illud beati Augustini
Nimis te amat inquit domine deus

quicumq; preter te aliquid amat. Et
Math. 6. Non potestis deo seruire
et mamone. Et Joh. in cantica. fratres
uolite diligere mundum re quoniam
qui diligit mundum non est caritas
dei in eo. Et gregorius in omelijs.
Tanto inquit quisq; minus superius
diligit quanto magis inferius delec
tatur. Amor ergo. siue concupiscentia
carnis et oculorum et superbia uite
prepediunt perfectionem caritatis dei
et proximi. trahuntq; hominem infe
rius. Sed per oppositum paupertatis
uotum. castitatisq; et obedientie ten
dit sursum in deum ueluti nihil in
ferius habens qd' delectet. Paupe
tatem comendauit cristus caput ec
clie nascendo. et in omni uita sua
reliquit paupertas. Nihil possidere
in proprio comendat. ue. te. Nume

ti. S. Dixit dominus ad Aaron in terra eorum nihil possidebitis. nec habebitis partem inter eos. Ego pars et hereditas tua in medio filiorum israel. **F**umus avarus est dicit Augustinus. Qui non sufficit deus. Et Jeronimus dominus cum suis infinis pars fieri dedignatur. Et ambrosius. hi apti sunt ad regnum celorum qui nullis cupiditatibus occupantur. sed ad futura festinant promissa. vite celestis. Et Gregorius. Illic cupit animus assistere ubi se speret sine fine gaudere. et ad magna premia perveniri non potest nisi per magnos labores. Si propter te dominus renuntiat matri. cum dicit. Que est mater mea. et qui sunt fratres mei. Cur tu domino tuo cupis anteferi. Unde juveni querenti quo pacto vitam haberet eternam

Respondit ueritas. **S**i uis inquit ad
uitam ingredi serua mandata. **R**ursus
dicente iuvene. hec omnia feci a iuuen-
tute. **A**diecit. **S**i uis perfectus esse
uade et uende omnia que habes et da
pauperibus et sequere me. **H**oc sumo-
pere claustralibus notandum. **N**on
enim ait dominus manduca. quiesce.
dormi. **F**ruere delitijs et honoribus
mundi. thesauros habeto. uasa argen-
tea. iocalia &c. **S**ed dicit. uende omnia
non partem sicut Anania et Saphira
sed omnia tua. supple que habes ius-
to titulo. **N**ec ait. da proximis sed
pauperibus. **B**reuitex diuersis in lo-
cis sacra scriptura laudat et approbat
uoluntariam paupertatem. **I**n religio-
ne ergo que est domus dei. abiten-
da est omnis negotatio. et proprie-
tatis possessio. **N**on sit inquit in do-

mo orationis negotiatio. non possessio
num amor. non cupiditas. ne ingre
diatur ihūs iratus speluncam latro
num. et mentas subuertat uenden
tium in hora nouissima mortis. Mul
ti inquit Origenes. sunt in domo dei
que est ecclia. non spiritualiter ut pro
miserunt uiuentes. sed carnaliter ma
gis uidentes et ementes qui rarius
orationi debite uacant. secularibus
intenti et dediti negotijs &c. Hac ten
proprietatis collisa lapidibus sacrescrip
ture. Superest eam per canones sacros
impugnare. extollendo. Ex concilio
lateranen. sic habes. Qui in extremis
cum peculio fuerit uiuentis. et digne
non penituerit. nec oblatio pro eo fiat
nec inter fratres habeat sepulturam
qd' de uniuersis religiosis precipim
obseruari. Abbas autem qui diligen

ter ista non cauerit. officij sui iacturam nouerit se incursum. Item Innocentius papa tertius. prohibemus districte sub attestatione diuini iudicij ne quis monachorum proprium aliquid habeat. que si apud quemcumque inuenta fuerit in morte. ipsa cum eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilino subterretur. secundum quod beatus gregorius in dialogo se narrat fecisse. Unde si quicumque alium fuerit destinatum. non presummat illud accipere sed Abbati aut Priori aut Cellerario. assignetur. Quod et autem uotum solenne religionis indispensable sit. patet leuitici ultimo ubi dicitur. Quod semel sanctificatum est domino non potest in alios usus commutari. nec potest facere prelati quin deo consecratus per uotum re //

ligionis obligetur ad hoc qd' uouit.
Idem sentit beatissimus pater n̄ Bern-
hardus in libro de precepto et dispen-
satione. Quicquid aut. in spiritualibz
in regula est traditum in manu non
relinquitur Abbatis. Et paulopost o-
freq. enim abbas super regulam est
cui semel etiam ip̄e spontanea pro-
fessione se subiecit et deuouit. Hanc
uotum paupertatis etiam indispen-
sabile ostendit. Sanctus Thomas
secunda. 2^e. questione. 89.^a Graui-
us enim ait est qm̄ peruirium uotum
fractum. Primo ex eo. qd' deo soli
uotum fit. et promittitur. Iuramen-
tum autem deo et hominibus. Se-
cundo ex eo. q. uotum obligat ex si-
delitate reddendi deo promissum
Iuramentum uero ex reuerentia ue-
ritatis. que est ip̄e. Grauior est autē

infidelitas quā irreuerentia. Rego. 26
Qd' autem monacho proprium posside-
re purum malum sit. docet et osten-
dit ad Carthusienses inter cetera sic
dicens. ubi proprietates ibi singularitas
ubi singularitas ibi angulus. ubi an-
gulus ibi sordes. ubi sordes ibi rubigo
et diuisio. ¶ Non ero ultra uobiscum
donec conueratis uirum qui huius
sceleris reus est. optime noscitis ubi h'
scriptum est. de anathemate Jericho
et punitione Achor. In quo inuenitur
qd' dominus in totam ecclesiam uascat
propter unum proprietarium. ut di-
cit autor Summe uitiorum. Propte-
rea persequendus est talis. ne propter
unum. ceteri patiantur omnes. quo-
niam ut ait apłus ad Romanos priō.
Qui talia agunt scelera. digni sunt
morte non solum qui fatuunt sed qui

consentiant fatientibus. Quis papa
in decrens. Quid prodest suo errore
non pollui. qui consensum prestat et
ranti. Et ambrosius in libro de patien
tia inquit. Qui a sono si potest. Inui
riam non repellit. tantus in uitio est.
quantus ille qui facit. O formidanda
sententia religiosis. quia sequitur. Jo
sue. A. Anathema idest proprietatis in
medio israhel est. idest contemplatio
rum. Non poteris stare coram hostibz
tuis. donec conteratur. qui contamina
tus est hoc scelere re. Sequitur in fine
capituli. Et lapidant achor omnis
multitudo filiorum israhel. et cuncta
que tulerat de anathemate igne con
sumpta sunt. Quo exemplo. potius o
proprietarius in seculo conteratur lapi
dibus correptionis. et cremetur facibz
caritatis. et zelo dei. qm post mortez

supplicis dissimulando deputeretur
eternis. Scribitur ad propositum 2.
Machabrorum. 12. Qd' cum corpora
que ceciderant in bello contra Gorgiam
Idiuneum post diem septimum iudas
pararet sepelire. Inuenit sub tunicis
occisorum de denarijs ydolorum cont'
legem et eos comperit corruisse ob hanc
causam. Si ergo iudeis iuris populari
bus tam grauis ultio contingit pro ac
cepis semel et retentis contra legem eo
rum. denarijs. Quid perfectis iuris
fiet. transgressionem uotorum sollemp
ni nec semel. sed per totam uitam eo
rum. Apostasia quedam est. dicit autor
Summe uitorum. proprietas mona
chorum. maior qm' relinquere habi
tum. quia paupertas uoluntaria ma
gis est de substantia religionis quam
habitus. Religio enim ordnatur ad

perfectiorem caritatis. que est amor
dei. usq; ad contemptum sui. Habere
ergo proprium ut dicit sanctus Tho-
mas repugnat perfectioni religionis.
Est ergo breuiter fundamentum pacis
talis uoluntaria paupertas. ubi nihil
habet unus. qd' non omnes. **C**ontra
uero. inter proprietarios. uix. inuidie.
Insurrexio. detractio. nulla pax. nulla
caritas. nulla salus. opiniones et brige.
adeo. ut quicquid placet uni. displicet
alteri. hinc scissure et discordie. **I**ne-
qualitas in habitu et uictu. hic abie-
te. hic curiose induitur. **E**t sic fraudat
intentio fundatoris. contempnitur ec-
clie institutio. uilipenditur euangelica
instructio. negligitur propria salus.
Et lumen perfecte religionis quondam
in ecclia radians. pro maiori parte mo-
derna temporibus prochdolor obscurat²

sum. **O**se peccatis hominum quia sola
iniusta exhorrescimus. **V**isitata uero
pro quibus abluendis filij dei sanguis
effusus est. quoniam tam magna sunt ut
omnino claudi contra se regnum dei
fatiant. sepe uidendo omnino tollerare
et sepe tollerando etiam facere cogimur.
Item in sermone quarte dominice ad
uentus. **R**olite inquit peccata cōtemp
nere in quibus forte iam consuetudi
nem fecistis. omne enim peccatum con
suetudine uilescit. et fit homini quasi
nullum. **I**llico ut obdurent iam do
lorem perdidit. et putre est. nec am
plus dolet. quod autem non dolet. non
pro sano habendum est. sed magis pro
mortuo computandum. **C**um ulcus
pungitur et dolet. aut sanum est. aut
aduc spem habet salutis. **C**um autem
pungitur et non dolet. pro mortuo

habendum est et a corpore prestidendum
Dicant igitur proprietatis defensores
qui uouerunt paupertatem an consue-
tudo ista eos excuset. **S**ed dicent for-
te. **Q**d' papa. uel ecclia. cum eis super
hoc dispensauit. **A**udiant papam Inno-
centium expresse dicentem. **A**bdicatio
inquit proprietatis sicut et custodia
castitatis. adeo est annexa regule mo-
nachali. ut nec summus pontifex pos-
sit contra eam dispensare. **E**rgo a for-
tiori nec generale. **C**apitulum ordinis
nec Abbas potest indulgere licentiam
cum papalis potestas excedat omnes
potestatem inferiorum post xpm. ut
habetur distinctione. 93. **C**iprianus
Et. 12. **N**on decet. **Q**d' autem uotū
hoc non seruetur nullus in locis. a
pluribus annis. et magis iuris. non
excusat sed magis aggrauat. **I**nole

ut autem hoc ex negligentia prelatorum
in salutis eorum periculum. **N**ihil
magis dissonum rationi. quā habitum
ordinis gerere exterius in oculis homi-
num et statum perfectionis simulare.
Interius autem uota salutis necessaria
infringere. **R**ationabilis est cōmunis
consuetudo. que a iure approbatur. dicit.
Ioh. in summa confes. libro secundo titu-
lo sexto. **E**t quam romana ecclia seruat
aut precipit seruandam. **I**rrationabi-
lis autem uel iniqua non prescribit. **I**n-
nocentius dicit. **Q**uod rationabilis illa
dicitur que non obuiat canonicis in-
stitutis. aut quā ius sustinet. **I**rratio-
nabilis autem que contra canonum
instituta. et a iure improbat. cuius
modi est proprietas inter religiosos.
Sicut enim Gregorius cuiusdam Epō. **S**i
consuetudinem opponis tibi est aduer-

tendum. Qd' dominus dicit in euange-
lio. **Iohannis. .i. 4.** Ego sum ueritas
Ieron ait. Ego sum consuetudo. Quo-
nam **Cypriani** meīs sententia est. Qd'
uisus omnis ueritati contrarius abolen-
dus est. consuetudo quoq; sine ueritate
uetustas est detestabilis errorum. **Fre-**
sira ergo cum hic abusus pprietatis
euangeliorum. canonum. et sanc^{torum}
patrum auct^{oritatis} reprobatur
consuetudo dicitur. sed magis uisitata
culpa debet uocari. que obligat men-
tem pondere suo. ut ait **gregorius** in
quarto moralium. **Ne** nequaquam etiā
surgere possit. cum uelit. et quot uici-
bus frequentationis prauē asringit
quali tot uinculis in mente sua col-
ligatur. **Scribit** quoq; **Ieronimus**
ad **Celanciam**. **Aliperam** inquit et
insuauem fecit nobis uertutum uiam

longa consuetudo peccandi. **A**ssidorus
etiam in libro Soliloquiorum. **D**rauius
inquit uite usus aboleri difficulter pot.
Et assidua consuetudine uicium in na-
turam conuertit. **A**nimus sceleribus re-
tenuis uix diuelli potest. dicit Beda in
libro de templo Salomonis. **N**on est
paruus labor a consuetudine sese pelli-
fera reuocare. **I**nanis ergo est hec ex-
cusatio in peccatis. et friuola. que pre-
tenditur propter consuetudinem malas
quali diceret. **A**bolita sunt precepta le-
gis. quia iam a maioribus. et maiori
parte hominum non seruantur. **E**t quia
non seruare ea. a longo est consuetum.
Modo finaliter et pro conclusione no-
tandum. **Q**uod fera senior leone est pro-
prietas. **E**t maxime proprietarius ille
qui proprium excusat et palliat per
Abbatis licentiam. **N**on habeo inquit.

Non possideo. sed Abbas meus. Et
tamen contra uoluntatem abbatis si
forsan pro cōmuni necessitate fratrum
sciret Abbatem recepturum que possi-
det absconderet. aut si bono modo nō
posset inutiliter exponeret. An modo
sileant ergo proprietarij et postponant
falsas defensiones. sed potius conuer-
tantur ab errore uie sue. Exsoluant
uota que distinxerunt labia sua. ut
tandem audire mereantur. Hos qui
reliquistis omnia rē Centuplum ac-
cipietis et uitam eternam possidebitis
Quam nobis concedat qui promisit
Amen

*Sermo contra uitium pessimum
proprietatis*

Funiculus triplex difficile
rumpitur. Eccl. 4. Ca
rissim. Sollicitudo huius
na occupatur summarie
circa tria potissimum. Primo circa se.
Secundo circa personas sibi coniunctas
et familiam. domumq;. Tertio circa
res procurandas. quibus homo indiget
ad uite sustentationem. **D**auptatis
ergo uoto. abicitur sollicitudo rei exte
rioris consilio diuine legis. **M**ath. 19.
Si uis perfectus ee. re. **N**oto autem
Continentie. abicitur sollicitudo rei
familiaris consilio scripture sacre. **A**d
Corinth. 1. **Q**ui sine uxore est. co
gitat que domini sunt. **N**oto demq;
obedientie. abicitur sollicitudo sui. cu
ram eius comittendo superiori **A**d hebr.
ultimo. **O**bedite prepositis uestris. et sub
iacete eis. **S**pi enim peruigilant. qsi

rationem reddituri pro animabz uris.
Est ergo secundum sanctum Thomā
paupertas laudabilis quia liberat a uitijs
quibus homines per diuitias implicantur
ut mente deo liberius uacent. Et quanto
magis homo per paupertatem liberatur
ab impedimentis uacandi spiritualibz
tanto est laudabilior. Hanc notandus
Qd' triplici fine. connectitur et com-
portatur fundamentum perfecte reli-
gionis. ubi fratres habitant in unum
sine qua unitate. omnis exsufflatur
religio. sine qua unitate languescit
fratē dilectio. sine qua unitate desi-
cit obedientia. uirtus condigna amari.
sine qua. nec studium bone actionis.
nec otium sancte contemplationis nec
lacrimę penitentis. accepta poterunt
ēē deo. Hęc fundamentum religio-
num quarūcunq; exsurgit. Actum

4°, ubi sic habes. Erat multitudinis
credentium cor unum et anima una.
nec quisquam eorum. que possidebat
aliquid suum esse dicebat. sed omnia
illis erant cōmunia. Unde beatus Au-
gustinus in sermone quodam de cō-
muni uita dicit. Nulli liceat in so-
cietate nra habere aliquid proprium.
Nec meum nec tuum locum habet in
religiosa uita. Alanus tradtans illud
sacrescripture. Ecce qm bonum et qm
iocundum habitare fratres in unum
inter cetera dicit. Qd' inter claustrales
debet ee trina unitas. Prout. unitas
religionis. unitas possessionis. et uni-
tas caritatis. Item unitas religionis
ut sint uniformes in habitu in iei-
nio in uigilijs &c. qui hanc non ser-
uat efficitur animo malus. Item o
unitas debet esse in possessione. ut

omnia sunt fratribus cōmunia . et nihil
proprium . tam in possidendo quā in
uolendo . ut de eis uere dici possit. Erat
eis cor unum et anima una . qui hanc
non seruat est apostata . Item debent
etiam claustrales habere unitatem ca-
ritatis . ut in proximi profectu suum
profectum inueniant . In proximi de-
fectu suum defectum lugeant . Sapi-
entiores minus sapientes instruunt .
Incolumes sano congaudeant . ut sic
uita claustralis . ymago sit uite celestis
Et sicut in uita eterna in dispari cari-
tate par est gaudium . Ita in claustro
in dispari caritate . sit unicum amoris
uinculum . qui hanc unitatem deserit
scismatico comparatur . Et incidit in
hoc malum . prouerbiorum . 2 . Runna
est homini denotare sanctos . et post
uota retrahere . In hac tam alta re

recurrendum est ad diuinum auxilium
qd' facillime impetrabimus. si matres
inquirem deuote salutabimus. cum
corde iubilo et mente serena dicentes
cum angelo. Aue maria gratia plena re
Funiculus triplex difficile rumpitur.
loco et capitulo ubi supra. Carissimi
Manum est. Qd' uita personarum re
ligiosarum talis esse debet. ut per ipam
totaliter deo inhereamus. unde Grego
rius super Ezechielem. Sunt quidam
qui nihil sibi metipsis seruant. sen
sum. uitam. linguam. atq; substan
tiam. quam perceperunt. omnipotenti
deo immolant. Et in hoc perfec^o ho
minis consistit. qui in sua professioe
regulari triplici se funiculo castitatis
scil' paupertatis et obedientie. salubri
ter asinxit. Vbi ceteris pro presenti
obmissis. tria per ordinem uicenda

117727.
Sunt. circa uotum uoluntarie pauper-
tatis. seu abrenuntiationem proprietatis.
Primum que sint uidue tua ad uolun-
tariam paupertatem. Secundum qua-
lis esse debeat eadem paupertas. Ter-
tium que et quanta pena infligitur
transgredientibus uotum uoluntarie pau-
pertatis. Quantum ad primum. Ex
quo uoluntaria paupertas secundum
dictum Johis Abbatis montis Smay.
est sollicitudinum depositio. cure uite
presentis priuatio. mundicie semita.
et fundamentum pacis. Profecto
ipa talis paupertas digna est amari
presertim hoc respectu. quia quorum
portio seu pars xp̄us debet esse. eum
possidere seu habere non possunt. nisi
habita et seruata paupertate. Vnde
Petrus Damiani. Si uis in tuo lo-
culo recondere xp̄m excute prius

nimum . **F**req̄ enim in uno recepta
culo congrue lotiantur . **N**am si utrūq̄
simul incluseris . alterum sine altero
uacuis possessor inueniris . **N**ūmus
ergo si est in archa tua protinus inde
recedat . ut uacuum tui p̄toris ar
cham xp̄s inueniat . **M**agnus quip̄
pe hospes in diuersory tui querit an
gusto descendere . atq̄ . iccirco solus uult
et sine consortibus habitare . **C**edat o
igitur terrena pecunia . ubi celestis the
saurus admittitur . **M**agnum induc
tium ad uoluntariam paupertatem
eligendam tradit beatus **H**eronimus
sic dicens . **S**icut caluitas in delictis .
fides in negotijs . ita humilitas p̄ci
clitatur in diuitijs . **N**ihil enim in
diuitijs tam timendum est . sicut in
p̄bia . **E**t nihil tam dignum ama
ri . qm̄ propter eius eminentiam uo

.XXXV.

Suntaria paupertas. que tam alta & pretiosa est. qd' eam filius dei ad ostendendum pretium eius. de celo descendens assumpsit. Et postmodum eam nobis predicauit dicens. Omnis qui reliquerit domum uel fratres. aut sorores. aut patrem aut matrem aut uxorem aut filias. aut agros propter nomen meum &c. Et ex opposito. bona celestia diuitibus negantur. Et maxie his. qui diuitias uel proprium habent et hoc contra eorum uotum. uel contra preceptum. De quibus sic euangelus loquitur. Impossibile est intrare diuitem in regnum celorum. Et uerum. Facilius est camelum per foramen acus transire. qm diuitem intrare in regnum celorum. Preterea multa sunt induc tua et allect tua. ad uoluntariam paupertatem. utpote ap

probatorum exempla. fidedignorum
dicta. Et domum nri ihu xpi certa o
promissa. Vnde Augustinus. Omnia
terrena contempsit homo deus. ut ab
hominibus contempnenda monstraret
et omnia aduersa sustinuit. ut susti
nenda doceret. ut nec in illis quere
retur felicitas. nec in istis timeretur
aduersitas. In sermonibus de natui
tate xpi. multa dicit beatus Bernhar
de paupertate xpi. que pulcherrima
sunt. et quia longa sunt et usitata.
ideo in presentiarum pertranseo. De
paupertate uoluntaria filiorum pro
phetarum in ue. te. scribit beatus Je
ronimus. Qd edificauerunt sibi casu
las prope fluuenta iordanis. et urbibus
derelicis. polenta que est farina de
fabis subtilis. uel de tritico et herbis
agrestibus in heremo uiuebant. Item

ap[osto]lus ad hebreos .ii.º de patribus ue-
te. dicit. Quid circumerunt in melotis
in pellibus caprinis. egentes. angusti-
ati. afflicti. quibus dignus non erat
mundus. In solitudinibus errantes.
in montib[us] et in speluncis. et in ca-
uertis terre. Ceterum exempla pa-
trum et sanctorum. no. te. sunt in-
numerabilia. qui renuntiabant cunc-
tis facultatibus. et extra urbes egres-
si. in oras uel in exiguis agellulis
degebant. refugientes imparis pro-
positi et uite dissimilis contubernia
scientes impedimento esse arduum
uolentibus iter uirtutis incedere.
Multi deniq[ue] philosophi et principes
gentilium emicuerunt uoluntarie
paupertatis amatores. quos longum
esset enarrare. Agni legis diuine et
fidei. et absq[ue] spe regni eterni. sed so-

luminō ut expeditius possent philoso-
phari. Quorum unus illorum philoso-
phorum uenerabilis Seneca. Honesta
inquit res est leta paupertas. Et tan-
tum de primo principali. Dixi secun-
do uidendum. Qualis debeat esse nra
regularis paupertas. Pro quo notan-
dum. q̄ debet esse maceratina. Quia
beatus Basilius tractans illud Math
.4. Beati pauperes spiritu. Non inquit
omnis quem paupertas premit beatus
est sed qui xpi preceptum mundanis
pretulit opibus. Diues enim paupe-
res sunt in substantia. Auarissimi uero
secundum affectum. quos non saluat
paupertas sed affectus damnat. quia
affectant diuites eē uel fieri. per hoc
iuxta aplm̄ incidunt in temptationem
et laqueus diaboli. Et desideria multa
inutilia et nocua. que mergunt in

interitum et perditionem. Debet igitur
nra religiosa et uoluntaria paupertas
esse maceratiua. quia uoluntaria et
laudabilis paupertas martirium est
prout ait Bernhardus in sermone de
omnibus sanctis. Quid sibi uult in-
quit qd' eadem promissio pauperibus
et martiribus sit scilicet regnum celorum
Math. 5. nisi qd' genus martiry est
uoluntaria paupertas. **Et sequitur**
Qd' martiry genus grauius quam
inter epulas esurire. inter uelites mul-
tas et pretiosas algere. Paupertate
premi inter diuitias quas offert mun-
dus. ostentat diabolus et nr' deside-
rat appetitus. **Utriusq;** ergo regnum
promittitur. sed paupertate emitur
in passione sancti martiry absq; di-
latione percipitur. **Verus** ergo pau-
per uoluntaria paupertate sic lit

pauper. qd' sustineat famem sitim et
inedias ac inopias. **Exemplo saluato** //
ris qui ieiunauit et eluxiuit. **Math.** //
4°. **Et discipulorum eius qui ceperunt** //
euellere spicas. **Math.** 12°. **Et beati pau** //
li. **Qui in fame et siti in frigore et ni** //
ditate seruiuit deo. **secunda ad Corin** //
th. 11°. **Et beata elizabeth sicut patet in** //
eius legenda. **Scio inquit apulus ha** //
bundare et penuriam pati. **Super** //
quo uerbo ait **Gregorius omelia pri** //
ma super **Ezechielem.** **Ars magna** //
hec. scire satirari et elurire. et mire //
discipline scientia. que nobis toto ni //
su cordis est discenda. **Et sequitur** //
quem penuria sua non frangit a gra //
tiarum actione non retrahit in res //
temporalium desiderio non accendit //
Ille scilicet penuriam pati. Nostre //
mo paupertas nra regularis debet

esse ornata humilitate . quia deus odit
pauperem superbum et arrogantem .
Unde ait beatus Hieronimus in quadā
eplā . Difficilius arrogantia qm̄ auto
caremus et gemmus . His enim abiec
tis gloriolius ueridum tinemus
sordibus . et uendibilem paupertates
populari aure offerimus . Adco **Isaie**
• 66. dicitur **Ad quem respiciam in**
si ad pauperulum et contritum spi
ritu . et tementem sermones meos
Personae igitur religiose studeant ut
sint pauperes modis die bis . quia
tales pauperes sunt deo amabiles
Jacobi primo . Nonne deus elegit
pauperes in hoc mundo . Item tales
pauperes deo de angustia liberat . Job .
36. Crepiet inquit pauperes de an
gustia sua . et reuelabit in tribulatio
ne aurem eius . Item tales exaudit

dominus in mundo. et exaltat in iudicio. Iudicium enim pauperibus tribuit. Itaque libenter debemus cor nostrum occupare cum paupertate et cum his que in ipsam inducunt. Vbi enim thesaurus hominis ibi et cor suum. prout inuenitur **Math. 6.** Immo et os suum. quia quod unusquisque amat. de illo libenter et sedulo loquitur. Thezaurus autem persone religiose est uoluntaria paupertas. Sicut enim habens thesaurum. sollicitus illum custodit ne auferatur. uel omnino diminuat. uel modo aliquo uolet sic etiam habet religiosus professus pro exigentia sui status seruare sollicitus paupertatem. Unde narrat **Gregorius** 3. dialogorum de **Isaac Abate**. quod offerentibus possessiones dicebat. Monachus qui possessiones

in terra querit. monachus non est.
uel ualde uilis est. Sic quippe metue
bat paupertatis sue securitatem per
dere quomodo diuites auari. solent
perituras diuitias custodire. **Hic** ergo
erat uerus amator sane te paupertatis.
Consimiliter ille. qui ut legitur
Euangelium uendidit in pauperum
nutrimento. dicens **I**psium uerbum
uendidi. qd' iubet omnia uendi et
dari etc. **H**is salutaribus monitis
et exemplis uerus pauper. nulla tran
sitoria. nec querat nec concupiscat.
Nimmo oblata respuat. exemplo heli
zeri. qui munera **R**aaman non acce
pit. **4. Regum. 4.** Et exemplo dani
elis qui dona **B**althazar regis contemp
sit. **Danielis. 4.** **M**unera tua sint ti
bi. **E**t dona domus tue alteri da.
Atende breuiter paupertatem iste

vere amat. qui potius mereri uellet
paruam gratiam per ueram paupe-
tem. qm̄ magnam per diuitias. prop-
ter conformitatem xp̄i ih̄u. pro ut di-
citur in libro qui paradisiſus anime
appellatur. Ex his omniubus perpende
quomodo quis ſit paupe-
tatis amator. qui nullum uult ſuſtinere defectum
ſed munera non neceſſaria frequenter
accipit. ymmo petit. Et cum quadam
ſubalitate extorquet. et preter neceſſi-
tatem conſeruat. Et tantum de ſecun-
do principali. Dixi tertio et ultimo
uidendum. Que et quanta pena in-
ſtigatur. tranſgredientibus uotum uo-
luntarie paupe-
tatis. Et hoc ipm̄ pec-
catum quantum ad preſens ſufficit.
punit deus tripliciter. Primo uitaz
ſpiritualem non inſpirando. Secun-
do uitam corporalem ſue naturales

quāq; auferendo. Tertio uitam glorie
siue felicitatis eterne negando. patent
hec per ordinem. quia habentibus pro-
prietatem. gratiam suam deus non in-
fundit. nec caritatem que est uita ani-
me spiritualis. secundum beatum Au-
gustinum libro de uerbis domini. **N**
ec talium opera approbabit. siue sint
ieiunia. siue elemosine. nec orationes
exaudit. **P**remium est manifestum. se-
cundum illud **Math. 13.** Sollicitudo
seculi et fallacia diuitiarum suffocant
uerbum et sine fructu efficitur. **Su-**
per quo uerbo dicit beatus Gregorius
in omelia. Suffocant autem semen
quia importunis cogitationibus gut-
tur mentis strangulant. et dum bonū
desiderium intrare ad cor non sinūt
quasi aditum uitalis flatus uetant
et spirituales uirtutum fructus ge-

nerare non permittunt. **R**ecce quare
deus uitam spirituales non inspi-
rat proprietarius. quia impedimentū
et obicem ponunt. per amorem et sol-
licitudinem rerum temporalium con-
tra uotum proprium et professiones
factam deo. et superiori loco dei.
Nota diligenter illud prima ad Co-
rinth. 13. ubi apłus dicit. Qd' sine
caritate et gratia dei. nihil est gra-
tium et acceptum deo. nec uite eter-
ne meritorium. **A**ut autem apłus
sic. Si linguis hominum loquar
et angelorum. caritatem autem nō
habeam. factus sum sicut es sonans
aut quasi cymbalum tinniens. **E**t
si habuero prophetiam. et nonerim
misteria omnia. et omnem scientias
Et si habuero omnem fidem ita ut
montes transferam. caritatem autem

non habuero nihil sum. Et si distri-
buero in cibos pauperum omnes fa-
cultates meas. et si tradidero corpus
meum ita ut ardeam. caritatem autem
non habuero nihil mihi prodest. **S**
dicit forte proprietarius. Ego carita-
tem habeo. ideo opera mea placent deo
et sunt uite eterne meritoria. sed ex
premissis sufficienter apparet hoc esse
falsum. cum proprietatis seu habere
proprium. loquendo per respectum
ad personam religiosam et professam
sit peccatum mortale nullo modo se-
cum compatiens caritatem. Cum pec-
catum mortale et caritas sint contra-
ria. Item patet hoc per apostolum Iacobum
in cantica sua 2.º capitulo dicentem.
Quicumque totam legem seruauerit
offendit autem in uno. factus est
omnium reus. quia talis secundum

unam glosam caritatem offendit in
qua omnia seruare deberet. Ideo nō
sufficit ad salutem multa bona face
re. et in uno offendere. Sicut simili
tudinem adducit beatus Gregorius
de patrefamilias. Qui custodiam
domus sue circumquaq; ponens. ex
cepto uno hostio seu foramine unde
ēē possit furis aut inuici ingressus
Unde idem alibi dicit. In cassum
munita sunt cetera cum locus unus
de quo hosti patet aditus munitus
non est. Item aliud exemplum ponit
de nauicula. in qua si quis omnes ri
mas obstruendo unam relinquit non
obstruetam. tantum per istam de aq̄
paulatim ingreditur. qd' tandem to
ta nauis mergitur in profundum
Unde oportet hominem circumquaq;
custodire et obstruere. ne aliquis

fit accessus peccati . ut recte sit cinctus iustitia . sicut legitur de beato Job qd' ipse fuerit indutus iustitia . qd' exponens beatus Hieronimus dicit . Ille iusticia sicut indumento induitur . qui se bono opere undique protegit . et nullam partem actionis sue . peccato relinquit . propter hoc dominus precepit . qd' eum diligamus ex toto corde . ex tota anima . et ex tota mente nostra . Ita qd' nihil operemur . nihil uelimus nihil cogitemus . qd' sit contrarium diuino amoris . In Isaiam sic habes . Cum ueneritis ad conspectum meum quis quesitum hoc de manibus uestris . ut ambularetis in atris meis . Ne offeratis ultra sacrificium mihi frustra . Incensum abhominatio est mihi . Neomenia et sabbatum et festiuitates alias non feram . Iniqui

sunt ceteris vestris. kalendas vestras. et
festiuitates vestras. odiuit anima mea
facta sunt mihi molesta. laboravi
sustinens. **E**t cum extenderis ma-
nus vestras. auertam oculos meos a
uobis. **E**t cum multiplicaueritis ora-
tionem vestram non exaudiam. **M**a-
nus enim vestre plene sanguine sunt
quali diceret. mala commiscens bo-
nus operibus vestris quibus ea macula-
tis et deformia facitis. sicut manus
maculantur per sanguinem. **E**t se-
quitur ibidem. **Q**uiamini ergo et
mundi estote. auferre malum cogi-
tationum vestrarum ab oculis meis
quiescite agere peruersa. discite bene
facere. quali dicit. postquam loti et
mundati fueritis tunc ieiunate. ce-
tera opera bona facite. et orationes
multiplicate. quia tunc respiciam

ad uos et ad opera u^{ra}. orationes
u^{ras} exaudiam et approbabo. alias
non. Sed forte dices. Ergo mane
gratus surgimus. uigilamus. oramus.
et mundum relinquendo. arctitudines
monasterij et clausuram patimur et
sustinemus. Respondetur primo Qd
ex illis sine caritate non est salus. o
Nam multi heretici Iudei et pagani
ieiunant. orant. mane surgunt. cla
mant et cantant. et multiplicem ar
ctitudinem sustinent. Et tamen nullus
dicit. qd per hoc saluabuntur. Et ideo
talibus. in quorum persona dicitur
Isaie. 18. Quare ieiunauimus et non
aspexisti. humiliauimus animas o
u^{ras} et nescisti. potest dici illud qd
ibidem sequitur. Ecce in die ieiunij
u^{ri} inuenitur uoluntas u^{ra}. Et se
quitur. Nolite ieiunare usq; ad

hanc diem. Nunquid hoc uocam ieiunium. et diem acceptabilem domino. Nonne hoc est magis ieiunium qd' de-
gi. dissolue cogitationes Iniquitatis. solue fasciculos deprimentes. quasi diceret Abice onera peccatorum scilicet proprietatis Sunonie. Inobedientie et ceterorum peccatorum. Et tantum de eo hoc est de prima pena qd' deus proprietarijs uitas spiritualem non inspirat. Secunda pena punit deus qnq; propria habentes et contra uotum retinentes auferendo uitam naturalem. hoc habetur Actuum 4. de anania et Saphira uxore sua de quibus ibidem dicitur. Vir autem quidam nomine Ananias. cum Saphira uxore sua uendidit agrum et fraudauit de pretio agri. conscia uxore sua et afferens partem quandam ad pedes apolorum posuit. dixit autem Deus

Ananie. **C**ur temptauit sathanas cor
tuum mentiri te spiritu sancto. et
fraudare de pretio agri. Nonne ma
nens tibi manebat. et uenundatum
in tua erat potestate. quare posuisti in
corde tuo. hanc rem. Non es mentitus
hominibus sed deo. Audiens autem
Ananias hec uerba. cecidit et expira
uit. Et similiter postea accidit uxori
sue. Sic patet. qd' pro mendatio quo
fuxerunt se nihil de hereditatibus pro
se reseruasse sed omnia in comuni de
dusse. qui tamen aliquid tanqm̄ pro
prium reseruauerunt. puniti sunt pe
na mortis. Sic heu hodie persone reli
giose profitentur ore et habitu se mun
dum spernere. et omnia relinquere.
et ad comunitatem dare. quicquid
habent uel habere possunt. et men
tuntur spiritu sancto. qui eorum

146
corda scrutatur et uidet. Contra tales
inuehitur petrus damiani dicens. Nos
qui mundi abrenuntiatores dicimur.
qui terreni fluctus naufragium euasit
se gloriamur. Cur ad illud denuo. ue
lud quodam saltu in uertice uolenter
absorbente relabimur. Cur ad ea que
pro diuino amore contempsumus. re
trogradis incedentes gressibus. male
estiuanti desiderio recalemus. Cur non
ueremur illud inhonesta unportunita
te repetere qd' et iura et diuine legis
auctoritas uetat possidere. quid si ne
quaquam iuxta abrenuntiatoris regulas
contenti sumus uiuere. nos qui cunc
ta sacri eloquii uolumina nouimus.
qui innumerabiles sanc torum patrum
uitas atq; precepta. post illud aureum
aplorum seculum existentium pre
oculis assidua discussione uersamus

quid ante tribunal xp̄i quid excusa
tionis ostendere quid tergiversanois
argumentum poterimus invenire. **Re**
ce longe nobilioris questus obtentu.
questus et lucra queq; terrena. non
solum relinquimus. sed et perpetuam
eorum abominationem. non homini
sed deo professi sumus. **Si** ergo ad
huc marsupio nro nūmus includitur
si ad instar spectatoris iniuriam q̄n
tumlibet pecunie reservamus. **Ecce**
Achor qui de rebus puta uestibus et
alijs prohibitis recepit. **Non** solum
ip̄e ex iussu dei cum tota domo sua
combustus fuit. sed etiam multi prop
ter peccatum eius de populo perierunt
et tota multitudo conturbata fuit.
Sicut habetur Josue. A. capitulo. **Sic**
hodierna die q̄nq; turbantur o
persone religiose propter hoc qd pa

tuntur secum uiuere proprietarias
personas. uel forte met pro maxima
parte sunt proprietarie. Et ita quinq;
pununtur in corporibus. uel in bonis
exterioribus. Et inde tunc sequitur
desertio honorum temporalium tam
comunitatis tam singularium persona-
rum. quia deum quem pro spirituali
et principali custode et conseruatore
habere debent a se et a suis cordibus
peccatis suis. abiciunt et repellunt. **O**
Tertia et ultima pena punit deus pro-
prietarios. qd' non dat eis uitam eter-
nam sed negabit. siue eos a se seperabit
Datut supra in pluribus dictis pre-
sertim ubi euangelium dicit. **N**emo
mittens manum ad aratrum et re-
spiciens retro aptus est regno dei. **S**i
sic consequens est. qd' ascribatur reg-
no diaboli et deputatur cruciatibus

eternis. in quibus est mors perpetua.
Admittitur etiam proprietarius in re-
ligione per ecclesiam seu prelatum
tripliciter. **P**rimo negando sacra-
mentum eucharistie. communionem.
et aliorum sacramentorum sumptio-
nem. **S**ecundo non admittendo ad
fidelium sepulturam. **T**ertio post mor-
tem negando. seu non fatiendo pro-
tali oblatione. neq; etiam comunem
orationem. **D**e istis habetur **Extra** de
statu monachorum et can. regulari-
um capitulo. **M**onachi. **U**nde dici-
tur de habente proprietatem. et non
reliquitante. sed ita decedente sine pe-
nitentia a comunione remouetur
altaris. **E**t qui in extremis cum pe-
culio inuentus fuerit. et digne non
penituerit. nec oblatio pro eo fiat.
nec inter fratres accipiat sepultura;

Qd̄ etiam uniuersis religiosis precipi-
mus obseruari. Item infra capitulo
Cum ad monasterium. dicitur. Qd̄
si proprietates apud quemq̄m inuenta
fuerit in morte. ip̄a cum eo in signum
perditionis extra monasterium in sic-
culimo subterretur. Ecce attendue.
Quomodo de hoc precipitur prelati
monasteriorum qd̄ sic agant cum pro-
prietariis sicut supradic- tum est. et
adhuc faciendum. sicut patres exem-
pla reliquerunt. Unde beatus Jeronimus
Epla. 84. narrat. de quodam religio-
so proprietario. Quidam inquit de
fratribus paruor magis qm̄ auarior
centum solidos. quos lino texendo ac-
quisierat. moriens reliquit. Inuitum ē
inter monachos consilium. habitabāt
enim ibi circiter quinq; milia diuer-
sis cellulis. Quid facto opus esset

Alij pauperibus distribuendos esse dicebant. Alij dandos ecclesie. Nonnulli parentibus remittendos. Macharius uero et pachomius et Isidorus quos patres uocant. sancto in eis loquente spiritu infodendos decreuerunt cum eodem dicendo pecunia tua tecum sit in perditionem. Et merito. quia tales mentiuntur spiritu sancto. Et sunt fures et latrones. usurpando sibi quod non est suum. et sunt periuri. quodam et transgressores uoti. sicut supradictum est. Conuertantur ergo proprii a tarij ab errore uie sue. Et exsoluant uota. que distinxerunt labia sua. ut tandem audire mereantur. Vos qui reliquistis omnia et Centuplum accipietis et uitam eternam possidebitis quam nobis concedat qui promissus sit. — a — m — e — n —

Notandum est q̄ Proprietarius
pessimus peccator ut patet ex
multis primo dico q̄ proprie-
tarius est ydolatra quia auarus et
ydolis seruens. unde aplūs ad Ephese.
dicit. Auaritia est ydolorum seruitas
Secundo proprietarius est fur et sa-
cilegus quia res consecratas pauperi-
bus furatur. unde Hieronimus. pars
sacilegij est res pauperum habere et
pauperibus non erogare. Ambrosius.
Aurum habet ecclia non ut conseruet
sed ut in pauperes eroget. Tertio pro-
prietarius est peruius quia trans-
gressor uoti. uouit enim proprium
non habere qd̄ tamen non seruat cum
scriptum sit. *Ecclial. 4.º* Si quid uo-
uisti deo memor esto reddere. Item
Deuteronomij. 26.º Qd̄ semel egres-
sum est a labijs tuis obseruabis. o

Quarto proprietarius est apostata si enim apostata iudicatur qui habitum deposuit multo magis proprietarius iudicandus est apostata qui paupertatem abiicit cum paupertas uoluntaria magis sit de substantia religionis quam habitus. Quinto proprietarius est homicida quia inutiliter illa conseruat quibus pauperes deberent sustentari. unde **Ecclesiastici**, 34. dicitur. panis egentium uita pauperis. qui ergo defraudat illius homo sanguinis est. 12. q. 2. Qui abstulerit pecunias ecclesie et bona pauperum auferit homicida est. Sexto proprietarius est ypocrita qui sub habitu religioso animum gerit secularem et extra aureus apparet intus uero luteus est. Septimo proprietarius est excommunicatus quia proprietates est unum de septem articulis pro quibus

bus religiosi bis in anno excomuni-
cantur. patet extra de offic. ordinar.
Capitulo. Cum ab eccliarum prela-
tis de symonia cali^o sicut tuus et de
eo qui furtive suscepit ordines. ca-
pitulo primo. Nota q. hec genera-
lis sententia excommunicationis mul-
tum est timenda quia reus in die his
articulis uere e^t excommunicatus maio-
ri excommunicatione in qua si celebra-
tur irregularitatem contrahit et hoc
declaratum est bienne per lectorem
ordinarium in scola Juristarum. Et
ratio est ista. quia qn Abbas uel pre-
latus dicit excomunico uel excomu-
nicamus semper intelligitur de maio-
ri excommunicatione. ut patet extra
desen. ex. di. quem re. Qd' autem
propriarius sit pessimus peccator
patet etiam ex eo quia nullus homi-

cidia uel latro tam malus est quin
aliqui confiteatur uel contereatur ab
intra uel proponit saltem aliqui uelle
cessare a malo. **N**ic autem scilicet proprie
tarius nunquam confitetur illud pecca
tum nec penitet nec cessat quia est
mat sibi licere et sic deducit illud in
tium proprietatis usque ad sepulchrum
Et ideo proprietarius est maledictus
inter omnia genera hominum sicut
diabolus inter omnia genera creatura
rum. Quibus autem penis religiosi
a uitio proprietatis per suos superiores
sunt coercendi. patet primo in statibus
Benedicti pape. 12. capitulo. 31. ubi
inter cetera dicitur. **Q**uod canonici re
gulares habentes proprium et non
reuelantes prelati suis si per eisdem
prelatos specialiter et nominatum mo
niti infra mensem post monitionem

huiusmodi immediate sequentem a
predictis non desisterent et periculum
non reuelauerint. sint eo ipse inhabiles
ad prioratus officia seu ad ministratio-
nes et beneficia quelibet in religione
huiusmodi habenda et obtinenda. Item
in statutis prouincialibus dicitur. Ita-
timumus ut monachi et regulares cano-
nici proprietarij nisi a notitia presen-
tium infra quindecim dierum spatium
propriam uentum ad manus eorum
offerant prelatorum usq; ad restitutio-
nem debitam ab officio sint suspensi et
nihilominus si manifesta sit eorum
proprietas carcerali custodia manci-
pentur re. Sciendum autem q; sus-
pensus ab officio uel ab ingressu ecclie
et huiusmodi si ingerit se diuinis sta-
tutis est irregularis et per solum papam
absoluendus. ut patet de sententia

et re iudicij capitulo Cum eterni . li . 6.º
et de sententia excomunicacionis. Cuz
medicinalis . c . li . et . ii . q . 3 . Siquis
Epūs . Rogemus ergo dominum ut a
malis predictis hic in presenti libere
mur ne tandem cum impijs et scele-
tis in eternum damnemur . Qd' nobis
prestare dignetur qui uiuit et regnat
deus in secula seculorum amen

Incipit ordo visitandi.

In Prima die visitationis. lecta in ga-
pitulo Regula & exposita ac orōne pro de-
fundis in iuncta. Rationem negotij sui vi-
sitator pronuncians dicat.

*U*t sciatis qua de causa ad vos venerimus.
scilicet vobis impendim actum visitationis.
*S*i est Commissarius dicat vite. et commissioe
Rexi in xpo p̄is. Cuius lram recitari iube-
mus. qua plecta. Dicat ipse verus visitator.
vel commissarius. *U*t autem ista conuenienti-
fiant. Cantor surgat et formaz visitatio-
nis legat. Quia lecta dicat visitator abbat.

*D*omine Abbas. Sicut forma visitationis
instituit. Ita nos facere conuenit. *P*reterea.
vros in xpo singulos filios & vniuersos amo-
neatis rogetis et precipiatis in virtute scete
obedientie. vt publice aut priuatz cuq; dis-
cretionem et caritate nos et nros appellamos
& socios accedant & que sūt reformanda tuz

in spiritualibus & in temporalibus humiliter p-
ponant. Quo facto ipse visitator simile ma-
datum faciat et dicat. Ergo secundum formam
visitationis est procedendum. que forma ut au-
distis. talis est. que excessus temporibus suis
debent proclamari. et emendari. nec ad ma-
ius scandalum reservari. et digne correcta non
debent replicari. que et ex sola suspitione me-
res patrum et fratrum non debent accusando tur-
bari. Quicunque ergo ex vobis ab hac forma
declinavit. penas et offensas debita incur-
rit. Quo dicto iubeat diffinitiones Capituli ge-
neralis ac hanc preterite visitationis legem.
Quo facto querat de singulis articulis.
utrum sint bene conservati. Postea querat
si abbas scrutatus secundum regulam fecerit.
si prior vel subprior diffinitiones legere et
procuraverint. Item si aliquis sine abba-
tis licentia monasteria monialium visi-
taverit. Item si omnes abbati sunt confessi.
et cetera alia requirant que videntur.

esse oportuna. Postea in iungat ut omnes
ad colloquios suis temporibus et locis
conueniant. excepto priore et Subpriori.
Deinde post Caplm. uisitet omnes offi-
cinas claustrii et negligentias quas inue-
nerit faciat notari.

Tercia die uisitacionis post he-
c uedicite loquamur de ordine nro.

Dicat uisitator.

Dilectissimi anteq̄ procedamus ad
verum et debitum mdituz in p-
clamatioibus / correctionibus et
amonitionibus legitimis secūduz formā
et statuta ordinis cōpetit / secūdm bonas
cōsuetudines ob maioris et famozis cōsily
et regiminis euidenciāz uerbuū dei per
sermōnez pponere et audire q̄ scriptū ē.
Et qui audiūt uerbuū dei et custodiunt
illud. Surgat / ergo et proponat vobuz
dei. *Dabito sermone dicat uisitator.*

Scriptum ē in prima epla ad corinth.
Sinos metipos diuidicemus nō

traciones. qua expleta dicat loquantur
de ordine nro. et completis que secum
ordines faciendū sūt amonendo procla-
mando et corrigendo subiungat & dicat.

Que scribenda vobis inuicimus mi-
llatenus debent vos grauare. quia
comunes important utilitates et a-
mmarus salutem. dilatant etiam apud se-
culares bonas vias opinionēs. et dom-
vō augent honestates cōpleat et dicat.

Quod hūanitate nobis exhibita grāus
vobis referimus actiones. Insuper orōnes
vras tam in vita q̄ in morte quia possu-
mus diligentia postulamus. **Postea**
faciat vniuersales exortationē p̄ viuis
et pro defunctis. inuincendo orōnes
et missas dicendas et sic finiat su-
am visitationes.

Quod exortatio pro viuis & defunctis
habitis omnibus negotiis in visi-
tatione dicat pater p̄cipalis in fine.

Rarissimū secundū deuotā cōsue-
tudinē scē ecclie orō seu implo-
ratio gūalis pro uiuis et defunctis ha-
bendā. Nam implo ratio diuine miseri-
cordie circa quēcūq; gradū inuocetur
debet ēē cūz affluentia desiderij. Cūz spei
fiducia. Cū diligētia implorandi subside-
um. quando hec tria occurrūt tūc implo ratio
efficaciter diuina mīa. qz talis implo ratio
siue orō hūit in ecclia dei exordūz ab isto u-
bo bñ Jacobi apli in canonica sua dicens.
Orate pro inuicē ut saluemini. & q. ¶

In primis. Oremus pro ecclia scā dei quam
dñs n̄r iesus xp̄o sibi in sponsaz copula-
uit et suo pretiosissimo sanguine subuauit
et eaz dñs n̄r pacificare et custodire dignet̄
toto orbe terraz. Detq; ei quietaz et tranqui-
lam uitaz ut destructis aduersitatib; et erro-
ribus vniuersis secura dño deo seruiat libe-
tate. et stabili fide in confessiōe dñi n̄r iesu
xp̄i perseueret. ¶ Pro - papa.

Etem Oremus pro sanctissimo pre et

sumo pontifice papa nro. vices dñi nri iesu
xpi gerenti. vt qui elegit euz deus. et posuit
in caput sancte ecclie saluuz custodiat et
scē sue ecclie ad regenduz poplū sitūz dei
colūm conseruat. ¶ **Pro prelatiis.**

Edem. Vremus pro omnibus Cardinali-
bus. Episcopis. Abbatibus. Receptoribus & rec-
toribus eccliarū. vt omnipotens deus corda
eorū virtutibus illustrare dignetur ad regē-
das scōz dei ecclias. vt euz omnibus eoz sub-
ditis et commissis ad vitas eternas feliciter
valeant puenire. ¶ **Pro Religiosis.**

Edem. Vremus pro omnibus religiosis cu-
uscumqz ditionis et status fuerit qui
se sua et suos et hūc mūdūz abegauerūt
et deo per abrenūciatōem huius seculi voue-
runt vt hys relictis centuplūz accipiant
et vitas eternas possidere mereantur.

¶ **Pro fratribus:**
Edem. Vremus pro omnibus filiis iuxta
nro. hic et in nro monasterio habitantibus
et deo iugiter famulantibus. vt hic p. vere hu-

militatis virtute & imperpetuus dno deo
auxiliante saluentur et optineant gram
in pnti et eterne btitudis in futuro.

¶ Pro Rege Romano . . .

¶ **P**ro cetera Oremus pro Rege Romano
et omnibus regibus Ducibus Comiti-
bus Baronibus. Et omnib⁹ nobilibus qb⁹
datus e gladius materialis ad defenden-
dus orphanos viduas & pauperes et un-
uersas ecclesias vt gra dei roborati ab omnib⁹
que nos pulsant temptatiomb⁹ defende-
re valeant et tueri. *¶ Pro amicis . . .*

¶ **I**tem Oremus pro omnibus nris amicis
et familiarib⁹. vt deus de sua mra confi-
dentes celesti protegat auxilio et deo iugiter
famulentur. et nullis temptatiomb⁹ ab ipse
parentur. et celestis remedij plenitudine glo-
rientur. *¶ Pro Tribulatis . . .*

¶ **I**tem Oremus pro omnibus corde tribula-
tis et merentibus. vt deus qui e messor
consolaco. refugius pauper salusq³ miseror. &
quos iustitia verber fecit afflictos diuina cle-

mentia faciat consolatos. *¶ Pro elemosinariis.*

Tem Oremus pro omnib' bona et elemosinā nob largientibus. ut omīps dā ipos premio eterno faciat b'os quos fecit pietate deuotos q. pro paruis magna et pro temporalibus recipiant eterna. *¶ Pro itez agentibus.*

Tem Oremus pro itez agentibus. ut omīps deus vias illoz diuina grā precedente dirigat et subsequēte comitari dignetur. ut de actu atqz incolumitate eoz scedm grā dei pflicia sciant in cōductu et reductu feliciter affuisse.

¶ Pro infirmis.
Tem Oremus pro infirmis. ut omīps dā medelas suas et gratias cōferre dignetur omnib' qui in corpore pacuntur mēbroz debilitate. viz. laboris. stimulos infirmitatis ut reddita cōsuetudine grā deo in ecclia scā dei referat actioez atqz flagellis purificati puerire mereantur ad celestis glie regnuz sempiternuz. *¶ Pro parib'.*

Tem nūc exor. induz ē pro defunctis. *¶ Primo* eius deuocione nos exorare cōdelect parentibus nris iuxta preceptuz dei filiet.

413
p̄res et matres honorare. vt deus de sua
clementia aīas eoz i gaudijs sempiternis
i regione viuoꝝ colliget. et requies a luce
optineant perpetuas nosq; cuꝝ illis gr̄a de
corone cōiungat eterne. ¶

¶ **T**em oremꝰ p̄ his q̄ in cimiteris nr̄is s̄
sepulti vt omnipotens deus hys et
om̄ibus vbiq; in xpo quiescentibꝰ veni
as tribuat peccatoꝝ vt a cūctis reatibꝰ
absoluti quietis beatitudines et lūmis p̄
cipiat claritates: ¶ **Pro cōmissis iōdōibꝰ**

¶ **T**em oremus pro om̄ibꝰ nob̄ speci
aliter cōmissis. vt om̄ip̄s deus aīa
bus que in orōne nob̄ sūt cōmendate et
quarū vtimur elemosinis aīctoꝝ remi
ssionē tribuat peccatoꝝ. et ad celestē me
reantur p̄uenire habitatiōes: ¶ **Pro noui**

¶ **T**em oremus speci **aliter defunctis.**
aliter pro illo vel pro illis qui nouiter
tam hic q̄ i nr̄o Monasterio sūt defuncti
vt om̄ip̄s deus sua m̄ia placatus ma
las scelez ip̄oz abstergat et in t̄ra viueti

us vitæ eternæ pariter et requiæ cœccelat.

157

Pro Conuersis nouitijs.

¶

Tem Oremus pro fratribus nris Nouitijs Conuersis et benefactorib' nris vt omnipotens deus indulgentias tribuat ipis miseratus optatas et elector' suor' iungere dignetur consortio atqz transire merent' ad vitas eternas. *Item pro omnibus fidelib' ¶*

Tem Oremus pro omnibus fidelibus defunctis vt omnipotens deus indulgentias q's semper obtulerit pijs supplicatiob' obsequat' vt quibus fidei xpiane merituz contulit.

Donet et premium et sue redemptionis fiat esse consortes. quor' omnium an' f' missioz p' mias dei cu' xpo requiescant. in læa p'æce amen. *¶ Pro salute viuor'.*

¶

dicimus psalmu' Deus miserat' nry. Ps. 136. Aue m'. *pro defunctis* De profundis. *¶* Pater n' *¶* Aue maria. *¶*

Postremo Karissimi regamus v'as caritatez q'tis omnipotens deus p' suas piissimã clemenciam nos cum salute et prosperitate ad

propria cōducant et reducant ac ab omib9
periculis nos custodiant muniant et defen-
dat. Dicit quisquis sacerdos unā mis-
sas de sc̄ta Trinitate de Assumptioe hominis
glosse et de sc̄a Cruce. Et infra ordines le-
gant/tociens septes p̄os p̄itenciales. Et gr̄a
dm̄ nr̄i iesu xpi et Caritas dei p̄ris et comu-
nicacō sc̄i sp̄us sit semp̄ cum om̄ibus vobis
et pax dei que exuperat om̄es sensus custo-
diat corda v̄ra et intelligentias v̄ras. Am̄.

Forma seruanda c̄ca Nouū Abbeez eligēdūz
Nota. Cum abbas nou9 ē instituēdus dicat
visitator: ~

Hec domus pro nūc caret p̄re et pastore:
providendū ē ne ista ecclia cōbata diu-
tius deploret viduacionē de pastore v̄t au-
tez providas et circūspectas formas eligen-
di habeatur necē ē v̄t sermo bone informā-
tiois p̄ris habeatur. Et visitator aut p̄se
vel p̄ aliū sermōez faciat. Habito sermōe
dicat visitator: ~

Rarissimi sicut an d̄m̄stis qualis debz

158
et electus et eligentes et forma eligendi.

Surgat Prior Subprior et Cellararius
maior una cum adfessioibus. Qui stantes
in matra. Visitator amoncat eos fideliter
ut dignos et habiles omni vicio carentes s
om pre oculis hntes eligat electores. Qui
h^o pactis veniant ad capitulum. et Prior noia
tum ipos recitet in pntia visitatoris et que
sitis. noiatu surgat. et omnes pariter
stent in matra. Sic omnibus his monu
collectis querat visitator aliam parte.
ut trus h^o omnes sint digni et habiles ad
eligenduz pastore. aut aliquis eor sit ir
rationabiliter reprobatus. et si aliquis ei
citur ab electione. alter loco sui dignus
substituatur. Quibus stantibus in matra
dicat visitator.

Nos omnes amonemus ut bona conscientia
vni principaliter pre oculis hntes. et dig
nus. vtilis p^oviduz et cecumspectuz eli
gatis. ne attendentes corporale comedu
vel temporales vras utilitates. s dei hono

comedi cōones. Dñs volens. • Oremus

Actiones nās q̄a dñe. et q̄. **I**ste in ca-
pituluz reducāt. et p̄. **A**lbas p̄ sigilluz
sibi **A**lbatuz cōsignet et ei tam temporalia
q̄ spūalia i plenaria ordis potestate regen-
da instituēda soluēda. ligandi auctoritate
cōmittat. **D**einde electio professioēs mōn-
choruz. et **C**onuersoz recipiat. **P**ostea p̄
Albas faciat electuz iurare et ponat ma-
nus suas sup̄ textuz euangeli et sic iuret.

Eo iuro q̄ **P**ossessiones. **V**illa.
Grangias. vel alias res quōs noīe nūc
cupantur ad **M**onasteriuz mens ptinētes.
nō vendaz. nō alienabo. neqz impignora-
bo. neqz de nouo infeodabo. neqz p̄ aliquē
moduz donabo. n̄ p̄ moduz ordis et secdz
aplioi statuta. sic me **D**eus adiuuet et o-
nes s̄i dei et hec s̄a dei euangeli **D**e hinc
recomēdat euz **C**onuentui. et **C**onuerso
Monasteriuz et suos in **X**p̄o filios.

Postea **V**isitator requirat status dom̄
in omib⁹ et cōscribat singula et vni

uersa et notet qualiter possibile relinquat monasterium et electo consignet.

Nota Casus quos pater Abbas de filio suo in visitatione requirit cum diligentia. Si reddeatur suspectus et infamis.

Si contemptor regule. aut ordinis vel iuris sui fuerit consciens.

Item pro Heresi. Symonia. Inmichicia carnali Dilapidatione Furto. Homicidio. Graui sortilegio Solemni perurio. Cospiratione. Si contra obedientiam vel correptiones appellauerit.

Si proterne visitationibus iudicibus opposuit.

Si ultra prouentus unius anni se obligauerit.

Si debita fraudulenter contrahit et celat.

Si seculares et potentes uocauerit.

Si possessiones gratis secularibus admittat. Si non fideliter ostendat status domus visitatori in visitatione.

Si alienauit et vendidit res et bona monasterii. Si statuta papalia non seruauerit.

Si libertates ordinis non tenuerit.

Si iura et libertate sui monasterii non amittit.

Item **S**imonachus aut religiosus in quo
cuius ordine constituitur. In furto. Donuclio
vel perimio seu alio crimine fuerit depre
hensus legitime atque conuictus a suo superiore.
deponendus est. 2. c. **Exortatio visitationis prima**

Visitabo oues meas sic visitat **Idie.**
pascor gregem suum. **P**rimo ac summus pas
tor qui de se testatur est dicens Ego sum pas
tor bonus. **S**ed nos hec indignos exgece
omnis suar visitat et non solum per nos sed
etiam per se ipsum sic quodam per **Ezechiel** pro
misit dicens. Visitabo oues meas. et c.

Visitabit. n. hodie dominus oues suas per intri
nas aspersionem in nobis per exteriores
exortationes. de intrinseca visitatione dic
i euangelio. Veniam ad vos et gaudebit
cor vestrum. **E**t in apocalypsi. Ego sto ad
hostium et pulso si quis audierit voces
meas et aperuerit mihi ianuam intra
bo ad eum. 2. c. de exteriori die in **Eco
do.** Vade et ego ero in ore tuo doce

247
hocq; te quid loquaris. Item in euāglio
Qui vos audit me audit. Ite oues me
e voces meas auclent. Sed notadus
qd̄ quatuor sūt spes om̄uz. Videlicet. in-
firme. fete. vage et valde. Religionē in-
pientes sūt quasi oues infirme. Profici-
entes sūt quasi oues fete. Grantes sūt
quasi oues vage. Obedientes sūt oues
valde. Et ergo incipientes vltterius p-
ficientur indigent eruditiōe. Proficientes
vt ad summa pueniāt indigent amonitiōe.
Grantes vt peccata abiciant indigent correc-
tione. Obedientes vero vt coronā nō am-
ittant indigent exortatione. Et ergo illa
conuiciētus fiant surgat. Cantor et for-
maz visitatiōis legat. *Ites. alia exortatiō*

Rarissimū filij in xpo. Hic est nob̄ sa-
cra visitatiōis officium qd̄ ē mere
spiritalē. et a p̄na causa mutatur. A
secula causa seculari. A patriarchis et
prophetis visitatur. Ab ap̄lis et sanctis
approbatur. A sacris legibus constitutum

Apria causa in qua inicitus q̄ multiplici
influentia proportionabiliter visitat creaturam.
De huius visitationis multiplici specie. Scri-
bit beatus thommas in libro de diuina et
nominibus. Bonus inquit diuus quicat
nob̄ secundum cognoscens et vnicuique menti
proportionabiliter se infundit et imittit. A se-
cunda causa secundatur. q̄ vt cantat ecclesia
sc̄a. Angli Quos visitant suos. A patriar-
cho et prophetis visitatus vt pote dicitur
ead̄ ioseph. Gen. xxxviii. Vade et vide si
cuncta prospera sint circa fratres tuos. Ab aplo
et sc̄o approbatus qui sepe legitur filios
ecclesie visitasse. In sacris legibus constitutum q̄
auctoritate Prelati visitare debent monaste-
ria et filios in xpo subditos et ea et eos a ma-
lis expurgare Quibus de rationabilibus cau-
sis et institutio approbata. Ad amphores
evidentias surgat Cantor et legat cartas
visitatoris. *Psalmi exhortatio. Cantico. vi.*

Descendi in ortus meus vt videat poma
conuallium. Sibi quatuor tanguntur q̄

digne uisitatores ascribuntur. scilicet in de-
scensu humilitatis. In ortu suo auctoritas. In
usu sedulitas. et in fructu utilitas. De 1°.
Gen. xi. Descendit dñs ut uideret ciuita-
tes et turres quã edificabãt filij adã. De
Secundo. Eccli. xxiii. Dixi rigabo ortũ me-
us plantaconus. et de ebnabo ptus mei
fructus. De tertio Gen. xviii. Descendat
et uidebo utrũ clamores qui uent ad me
ope cõpleuerit an nõ ut scias. De quarto
Cantõr. Omnia poma noua et uetera q̃
seruantur dilecto. scedim glosaz. Credim^{us}
eẽ geminas leticiã uite scilicet que nũc eẽ
et future. Agitur ad maiore nũc descen-
sionis euidentias surgat Cantõr et le-
gat formas uisitatiois. .i. c̃.

Alia Exortatio.

Rarissimu filij in xpo et dñi magno
corchis affectu possus dicere vbi apli
scribens ad Romanũ. Desidero uos ui-
dere. Scribit philosoph^{us} vij. phryor.
Omne qd' desidero mouet. necesse eẽ aba-

liquo moueri et omnis motus desiderij sta-
 bit alicubi q̄ ē causa motus. Motus autē
 n̄r desiderij. Vos uidere ē. p̄o ex recessu n̄r
 monasterij. Est p̄o ex processu bone affe-
 ctionis. Ratio ex accessu finalis intentio-
 nis necno ex feruore caritatis. Primo
 depimendo noxia. Secdo querendo utilia.
 Tertio cōsiderando sublimia. De p̄o. Ierem.
 Iherosoliqui domus meas. Dimisi scilicet porbo-
 meis hereditates meas. De s̄o. Cant̄. Galis
 est dilectus meus et ipse ē amicus meus filie
 hierosolim. De Tertio Machabeor. Ecce fr̄ n̄r
 scio q̄ vir cōsiliy ē ipm̄ audite et ipse est vob̄
 pater. Quibus vero rationibus premissis
 desidero vos uidere. Nam secdm̄ phil̄. Vi-
 sus ceteris sensibus ē prestantior. Hecetera
 vt scribit h̄go sup̄ Eccl̄. asten. Duo sūt que
 ex reꝝ spē p̄ visus intrat ad animus et do-
 mino que ex vocis percōne ingrechiunt p̄
 auditus. Si visus namq̄ ad animi cogita-
 cōnis ex rebus p̄nenti suba et forma. Et
 ex vocibus p̄ auditus significacō et clamor

Ad arto sagacitas pastoris desiderando et in
dendo dno pfiunt felices sollicitudo diligens
et inquisitio sufficiens. De p. p. p. Diligen
ter agnosce vultus pecoris tui. De secundo i
vides. Respiciat dno omnes vias et gressus
eius considerat. Ut ego mra sollicitudo et di
ligentia in omnibus inquisitiobus nre visita
tionis amphores habeat informatioes surgat
cantor et legat. Careas visitationis. r. l.

Noscat vna dilectio filialis. q. circa disposi
tione visitationis omnis pastor debz ha
bere tria. scilicet vt sit potens. sapiens. et fidel.
Potens vt virtute sua possit irrupere vicia
de quo dic. Aug. Corripiantur a prepositis
suis subditi correptionibus a caritate venientibus
pro culpans diuersitate. Item debz ee sapiens
vt dispendia et futura pericula valeat prece
uere. morbum lepre a lepra discernere. causa di
ligenter inuestigare. no omni spm credere.
s. probare vt ex deo aut ex spm cotario que
rimonia sint prolata. yux. i. p. Qui loquitur
pates eius proximo suo. m. aut i cor. cor.

Ideo sapienti et matura discussione arre-
ctio est facienda. Debet tertio cōfidelis ve-
nō querat que sua sūt sed que potius p-
resu xpi. diligat iustitias. que secūm Tu-
luz est virtus vniūqz qd suū ē tribuē
commū vtilitate seruata. vt ei dicitur il-
lud enangely. fidelis seruus et prudēs
quē cōstituit dñs sup familias suas. De-
terea ad maiorē et lucidiorē sapientie et
prudētie et fidelitatis atqz dilectiois
omibz nris actioibz informatioē. Ad
prosequenduz actuz visitatiois surgat
cantor et legat caritas visitatiois.

¶ Ha exortatio.

Rarissimū in xpo filij et dñi Quoad
pntem actionē premambus hntes
possūmus apte et cōgrue illud verbis
phr. recte dicentis. Quis omēs inferio-
res potentie et omnia inferiora mobilia
quibnodas habitant et regulantur in
fluxibus et preceptis quibus ordinate

ad finis principis se habent. Nam sic dicit
Egredius in libro de regimine principum
Regimen enim cuiuslibet hominis est ex
eo quod potentie. ne reguntur secundum rati-
ones. id est per rationem et intellectum. Omnis
autem pastor est eodem modo instrumentum
dei cuius precepto et fidei doctrina subdi-
ti regulantur et informantur. Preterea
similitudine charitatis loquendo. officium pastoris
est analogum multiplex. Primo euellendi
vitia. scilicet expurgando. Ierem. Et euel-
las et destruas. et ecclesie plantandi virtu-
tes inserendo. Ps. Posui verba mea in
ore tuo. et in umbra manus tue protexi-
te ut plantes celos et fundes terras.
Secundo putandi corrigendo et amovendo.
Canticor. Tempus putationis adue-
nit. Quarto custodiendi diligentes
curam adhibendo. Canticor. Posuerunt
me custodes in vineis. Quinto. fructus
colligendi frequenter visitando et iqui-

vendo. Succ. Venti querens fructus in ea
et nō inuenit. *¶* Ut aut formas huius agri
cole in nra visitatione regulariter proteq
mur surgat cantor et legat Cartas visita
tionis. et c. *¶ Juramentus officialis.*

Ego iuro q̄ fideliter in comisso m̄ offi
cio amministrationis me habebō et de
receptio et expensis fideles cōputatioēs
ficias atq̄ de absolutione mei officij nul
lus imponas repugnationis obstaculuz
nulluz procurabo verbo nō facto defensio
nis p̄fidius sed ad iussione abbtis mei
ipm officius dimittas absq̄ om̄i cōtracti
tione et causatione Sic me deus adiuuet.
et om̄es sc̄i *¶ Juramentus de vitate dicēdas*

Juramentus sic ponendus ē. Dicit Ego
iuro ad sc̄a hec dei euanglia dicere me
vram veritates quas scio vel scire possuz
p̄ me vel p̄ alius quotiensq̄ in hac vice
p̄ vos de quacūq̄ causa fuerim requi
situs. sic me deus adiuuet et hec sc̄a
dei euanglia. *forma Juramenti de pur*

gatione. :-

Ego iuro q' nō feci illud de quo sūz infamatus. p' me vel p' submissis p'sonaz nec alicui manclaueriz. nec cōsensuz dedit. sic me deus adiuet' et hec scā dei euanglia. **Compurgatores vero sic iurabit.** Nos credimus q' ipse iurauit veruz. vel ver' ēē qd' iurauit sic nos de' adiuet' et hec scā dei euanglia.

Procuratorius vniuersale.

Ex vniuersis p'ntes hās inspecturis. r. c. Alb. m. et caplin xpi ecclie talis felices et sinceris in dño caritatez vniuersitati v're tenore p'ntiuz inotescat. q' nos fecimus cōstituumus et ordinamus tales. nīm in xpo cōfatem cōuentuales. v' talē de tali loco n'z procuratorē et nūciuz spales. specialiter ad impetandū et contradicēduz p' nobis et noie nro ī Romana Curia. v' alibi tam hās simplices qz legendas grās et iurisciauz cōtinentes ad eligenduz et recusa-

dus loca et indices ac in eos concieñdū alii
 vñ alios procuratores loco sui substituēdus
 et renouandū et ad appellandus. Si op^o
 fuerit. et generaliter ad omnia et singula faci
 enda et exercēda que i premissis et circa
 premissa fuerit oportuna. Ratus et firmū
 habitari quicqd p dictū nūz procuratorem
 aut substitutus aut substitutos ab eo fñ
 fuerit i pmiss et quolibz pmissoz. In au^o
 rei testimoñz pñtes hās fecimus. Sigil
 lis nōz vñ nri roborari. Datū i tali loco.
 et tali die. Anno dñi .iij.

Aliud procuratoris gñale:

Cum uersis pñtes hās inspecturis.
 Nos fr. Abbas in tali loco. Salu
 tes. rē. Nouentis q nos in xpo Dilectū
 vñ dilectos. W. rē. De tali loco pñtes. et
 de tali loco absentē tanqz pñtes. et quel
 bet eoz in solidus. ita q nō sit melior cōdi
 cō occupantis. fecimus constitutus. et oclia
 mus nros procuratores. actores et defen
 sores. et nūcios ppetuales in omib nris

causis litibus et contruersis quas habe-
mus et habituri sumus cum quocumque
vel quibuscumque personis conuersantibus sine
collegiis. coram quocumque iudice sine auctoritate
dato vel dando tam in agendo quam in de-
fendendo et tam in ciuilibus quam in crimi-
nibus. dantes eis et cuiuslibet eorum in solidum
plena et libera potestate agendi et dese-
dendi lites contestandi iuramentis calip-
me et cuiuslibet alterius generis in alias nostras
prestandi. Ratus et firmus habitus posi-
ta ut supra scripta sunt. *Et forma mis-*
seriendi que videri suatur in Curia Roma

Et in uersis christi fidelibus prius trans-
scriptus publicus inspecturis. fir-
me et. Monentis nos uidisse ac de uerbo ad uerbum
diligenter legisse quasdam litteras sanctissimi pa-
tris nostri patris. in. vel numerum alium non can-
cellatis non abolutis nec uisatis in aliqua
parte sui. sed uera bulla plumbea et filo cano-
nico more Curie Romane bullatis tenore
contingente inscriptus. N. Episcopus senue

senoz .ccj ponatur totus tenoz. In cuius rei
testimoniis pñs scriptus p infra scriptus
Notarius publicū sibi mandauim. ipm qz
auctoritate nra et sigilli nri mūne rebozād.

Ego talis. Notarius publicus pdictas
huīs vel prenoiatuz instrumentuz. nō vitia-
tus vt pdictū ē vidi ipm qz in pñti trans-
cripto nil addens vel minuens qd sensus
mutet vel viciet intellectu transcripsi fide-
liter demandat illius dñi. .ccj.

Decretum Electionis pēpromissione.

Placuit omib' et singulis p via proce-
dere qpromissi et ita electi fuerit tres
de caplo fide digni. s. tales quibus mani-
mter potestates cōtulimus vt omēs vel
maior pars eoz per electionē vel postulati-
ones duz modo de gremio talis ecclie promi-
deant induate ecclie de pastore promitte-
tes qz illuz reciperemus in pastorez que oñ
vel maior pars pdictoz ex se vel ex alijs
de ipius ecclie gremio eligerent vel de quo

per postulationē ducent providendū pre-
dicti vero cōpromissarij sup hoc tractatu
habito diligenti vnammi cōsensu vice nra
et sua elegerūt cōcorditer tales i ep̄m et pa-
stores viruz .s. litteratus honestuz i sp̄na-
libus et tēporalib⁹ circūspectuz valentes
et scientes eccle nre nra ineri cu electio-
n tam nos decanus et caplin q̄z idē elec-
cōsensuz prestitimus et assensuz quā elec-
tionē talis de mandato socior suoz fecit
in scriptis vice om̄uz p hec verba. **S**uz nos
talis a tali decano et caplo sp̄ales potesta-
tes habeamus per electionē vel postulati-
ones de gremio talis eccle providendū vi-
duate eccle de pastore. ego talis vice di-
ctor decan et capli ac nra chgo tales in
ep̄m talis eccle et pastore. **I**n quoz testi-
moniuz p̄ns scriptuz electiois nre subscri-
ptiombus canonicor et impressione m̄j
sigilli fecimus robarari. **D**ata in caplo
tali die tali et anno. **E**go .. canonicus

huic elecōm assencio et subscribo et sic de
singulis canonicis.

Nos comuni assensu et vnanimi vo-
luntate quasi p̄ inspirationē elegimus
nobis tales i ep̄m talis eccleie viruz siliez ho-
nestuz eminentē scientie in temporalibus
et sp̄ialibus circūspectuz valentē et sciē-
tes eccleie nr̄e iura tueri. Quā etiā electio-
nez talis fec̄ loco om̄iuz in hec v̄ba. In
noīe p̄ns. et filij et f. o. **M̄ me**

R. go. N. noīe nico et om̄iuz alioꝝ ad quos
spectat p̄ns elecō talē eligo in ep̄m tales.

In quoz testimoniuꝝ p̄sc̄ns decretuz electi-
ōnis nr̄e canonicoz subscriptioibꝝ comū-
cuz appensioe sigilli nr̄i fecimus roborari.

Datus in caplo .cc̄.

R. go. M. Canonicus talis huic elecōi
assencio et subscribo. **Quodem̄ subscri-
bant et om̄es canonici p̄ntes in q̄seccōe.
decreti et adminus faciat q̄libꝝ p̄pa ma-
nu cunctꝝ. Si aut̄ vnus subscribat p̄o
alio. senkat ita. R. go. N. assensit huic elecōi**

Simil

—
sing. mascul.

plur. mas.

ego tu ille nos uos illi

אני אתה הוא אנחנו אתם הן

17 ab **רָדַם** redemid | **רָדַמָּה** redimā | ab **רָפָה** sepeluit
רָפָה sepeliam
 18 **רָפָה** ad sperendum | **רָפָה** ad custodiendum
 25 **רָפָה** dei **רָפָה** homini | **רָפָה** psalmus
 35 **רָפָה** insi David & insius David.
רָפָה in seculū

רָפָה **רָפָה** longis naribus id est long. vide Joel 2

רָפָה **רָפָה** angustis naribus id est iracundia vide Jer 24

•clxxi•

172

100

.clxxij.

173

quod in

•clxxiiij.

174

1000.

•Clxxiiij.

177

123456789

.clxxv.

176

1000

.c lxxvi.

177

1875

.clxxvij.

178

•Clxxviiij.

179

17

•clxxx.

180

1234

•CLXX•

181

17

·clxxxj·

182

1000

.clxxxij.

183

1721.

•clxxxij.

187

1875

•clxxxiiii.

125

1775.

.c lxxxv.

186

1772

.C lxxxvj

187

1717

·Cxxxix·

188

